

ကိုးသုလုသ့ဉ်ပှ်ဝဲကျို တံမအကျဲ

သ့ဉ်ပှ်ဝဲကျို
ကညီဒီကလုာ်စာဖိုဉ်ကရ၊
လီာ်ခာ်သး
လါမးရှဉ် ၂၀၁၂ နံဉ်

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤတဖၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ

ကဘျးဟ

- တၢ်ကတိၤလၢညါ - ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်တၢ်မၤရဲၣ်ကျဲၤ..... ၅
- ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်-လီၤခၢၣ်သးသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲၤကျိၤမုၢ်ဒါခိၣ်အတၢ်ကတိၤမၤလိာ် ၆
- အဆၢခိၣ် ၁. တၢ်ဒီသအကဟုၤကယၢ်သ့ၣ်ပှၢ်
 - ၁. တၢ်ဒီသအပုၤကညိအတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်..... ၇
 - တၢ်ဒီသအခိၣ်ဖျိတၢ်ဘျၢသဲး..... ၇
 - တၢ်ပာ်ပနီၣ်ဟီၣ်ကဝီၤအဆၢတဖၣ်..... ၈
 - တၢ်မၤကမၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ဒီးတၢ်ဒီသအတဖၣ်..... ၈
 - တၢ်ဒီသအတြိဆၢတၢ်မၤဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤတၢ်တဖၣ်..... ၉
 - တၢ်ထၢဖျိၣ်တၢ်ဖျိၣ်သ့ၣ်ပှၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤကစဲးကရဲးတဖၣ်..... ၁၁
 - တၢ်သုကမၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢအဘၣ်သးဒီးသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်ဖိတၢ်မၤတဖၣ်..... ၁၁
 - တၢ်ကျိၤခူးကျိၤသံၣ်..... ၁၃
 - တၢ်ဒီသအမ့ၣ်အူအိၣ်တၢ်..... ၁၄
 - တၢ်ဒီသအကဟုၤကယၢ်ထီၣ်ဒီးဆၢဖိကီၤဖိတဖၣ်..... ၁၆
 - တၢ်ဟံးန့ၢ်ဖိသဝီၤတၢ်မၤစၢလိာ်ဝဲ..... ၁၈
 - ၂. တၢ်ဒီသအဆၢဖိကီၤဖိလၢအဒူးအိၣ်န့ၢ်တဖၣ်အတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်..... ၁၉
 - ၃. တၢ်ဒီသအသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤမုၢ်ဆိၣ်ဘိတဖၣ်အတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ် ၂၁
 - ၄. တၢ်ဒီသအန့ၢ်ဆၢအတၢ်မၤဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၤတၢ်တဖၣ်..... ၂၂
 - ၅. တၢ်ဒီသအကဟုၤကယၢ်သ့ၣ်ပှၢ်..... ၂၃
- အဆၢခိၣ် ၂. သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်မၤတဖၣ်
 - အလီၤအိၣ်လၢတၢ်ကသုးကျဲၤပၤဆၢသ့ၣ်ပှၢ်တဖၣ်ဘၣ်ဘၣ်ပျံၤပျံၤဘၣ်လီၤဘၣ်စး ၂၄
 - အလီၤအိၣ်လၢတၢ်ကကၤယၢ် မၤဂ့ၢ်ထီၣ်ကဒါက့ၤသ့ၣ်ပှၢ်..... ၂၅
 - သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်မၤတဖၣ်..... ၂၇
 - ပျံၤကွီၤအဆၢတဖၣ်..... ၂၇
- ၁. တၢ်မၤနီၣ်ကျိၤပလုၣ်တၢ်..... ၂၈
 - သ့ၣ်ဘၣ်ပာ်ဖျါဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤအဆၢတဖၣ်..... ၂၉
 - ပျံၤကွီၤအကိပူၤဟီၣ်ကဝီၤအဆၢဒီးကဝီၤအဆၢတဖၣ်..... ၂၉
 - တၢ်သမံသမိးဟီၣ်ကဝီၤအဆၢ..... ၂၉
- ၂. တၢ်ကျိၤဝဲၣ်ပျံၤမုၢ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်လီၤကွံာ်ချၢၣ်ထုၣ်တဖၣ်..... ၃၀
- ၃. တၢ်ကျိၤခူးဒီးတၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အစၢအသ့ၣ်တဖၣ်..... ၃၀
 - တၢ်သ့ၣ်လီၤသ့ၣ်ဝဲၤအလီၤခံဆူညါတနံၣ်အတၢ်မၤတဖၣ်..... ၃၂
- ၄. တၢ်ဒီသအမ့ၣ်အူအတၢ်မၤတဖၣ်..... ၃၃

၅. သွန်ပျံအကျွမ်းကျင်ပျံတဖန်.....	၃၄
၆. သွန်ပျံအတော်သျှင်ထိုင်တဖန်.....	၃၅
၇. တာ်ကူင်လီသွန်ဒီးတာ်ဘူးတဲင်သွန်တဖန်.....	၃၅
၈. တာ်သမံသမိးတာ်ကူင်လဲမကသွန်လအမာဲသွန်ကိတဖန်လအ အတဟ်ဒီးသွန်ပဟ်အတော်မကဝီ.....	၃၆
၉. တာ်သမံသမိးပုလအမာဲသွန်ပဟ်တဖန်အတော်မအကျွမ်း.....	၃၇
၁၀. တာ်မကမာဲသွန်ပျံအတော်မကမာဲတဖန်.....	၃၈

• အဆဒိန် ၃. တာ်မထီရီု

၁. တာ်ထီတာ်ဒူးသွန်ပျံတာ်ဖိတာ်လံလအဟးထီတာ်ဒီးတာ်ဒိတာ်စပနီတာ်တဖန်.....	၄၁
၂. တာ်ထူးထီတာ်ဟ့င်(လဲင်စ့င်)တာ်သမံသမိးလံင်ယံးယာ် တဖန်တာ်ဟ်ဖျိင်ဟံးယာ်လဲင်စ့င်လဲးမးတဖန်.....	၄၂
၃. တာ်ထီတာ်ထွံသွန်လံင်အုင်သး(မော့စာ)တဖန်.....	၄၃
၄. တာ်ဘူးသွန်လအလူးအ(လဲင်စ့င်)တဖန်.....	၄၄
၅. တာ်ဘူးသွန်လအစးတဖန်.....	၄၄
၆. တာ်ကျိထူးထီတာ်(ရူး)အမုဒီးတာ်သမံသမိးတာ်ဖိအိတဖန်.....	၄၄

• အဆဒိန် ၄. ကမျာ်တာ်ခွဲတာ်ယာ်တဖန်

- ပျံကျိအချာသွန်ပျံတဖန်.....	၄၅
- ပျံကျိပုအပျံတဖန်.....	၄၇
- တာ်ခွဲတာ်ယာ်လအသွန်ပျံအပျံမတော်ဖိကြးဒီးန့င်တဖန်.....	၄၈

• အဆဒိန်(၅)သွန်ပျံဝဲကျိတာ်ကရကရီအတော်ဘျာဲသဲးဒီးလအတာ်အံအဖီခိင်တာ်ဟ်သး

အကူင် (၁) သွန်ပျံဝဲကျိအတော်သျှင်ထိုင်ဆီလီ.....	၄၈
အကူင် (၂) တာ်ဟ်သးတဖန်.....	၄၉
အကူင် (၃) တာ်ထူးထီတာ်မကသွန်ဒီးတာ်သိင်တာ်သီတဖန်.....	၅၀
အကူင် (၄) တာ်ဟ်ပနီတာ်ခိတာ်သွဲအလုအပျံဘာ်ယးသွန်ပျံတဖန်.....	၅၁
အကူင် (၅) တာ်ဖိင်ကဆီအတော်မဒီးတာ်သိင်တာ်သီတဖန်.....	၅၁

ခွဲအပ်ယူသည့်ပွားတော်မာရ်ကျော

တော်ကတိလောညါ

တုပျာဟီၣ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်ဆဲးလၢထီၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ တၢ်ဟးထီၣ်လၢသ့ၣ်ပွၢ်တဖၣ်န့ၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအဂီၢ်လီၤ စးထီၣ်ဖဲန့ၣ်လံၤလံၤ တၢ်ဆိးကါသ့ၣ်ပွၢ်န့ၣ်အိၣ် ထီၣ်ဝဲဒၣ်လီၤ ဒ်တၢ်ဆၢကတိၢ်ယံၣ်ထီၣ်ထီၣ်ဝဲအသိး တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်သ့ၣ်ပွၢ်အိၣ်တဖၣ်အါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်သတးဒီးဘၣ်ဃးစံာ်ပွဲၤဒီးတၢ်ကျိၣ်ဒုးကျိၣ်သံၣ်အတၢ်မၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိး သ့ၣ်ပွၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကသ့ၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ ဖဲသ့ၣ်ပွၢ်ဒိၣ်ဝဲယံၣ်ဝဲအလီၢ်န့ၣ်ပွၢ်ကညီအနီၣ်ဂံၢ်လၢအိၣ်ဆိးဝဲန့ၣ်စ့ၤဝဲလီၤ လၢခံအါန့ၣ်အါလၢဒီးပွၢ်ကညီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် စးထီၣ်သ့ၣ်ပွၢ်အတၢ်ဟးထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ကလံၤဒီးထံအသိးန့ၣ်လီၤ တၢ်အံၤဝံၤအလီၢ်ခံ ပွၢ်ကညီလၢအအိၣ်ဘူးအိၣ်တၢ်ဒီးသ့ၣ်ပွၢ်တဖၣ်န့ၣ်ဒ်အဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲအသိး ထီၣ်ဘိမးန့ၣ်ဝဲသ့ၣ်ပွၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်အယံ တၢ်ဘၣ်ယံၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢဆူညါတၢ်ကမၤန့ၣ်သ့ၣ်ပွၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤညီညီကသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ တၢ်ဘၣ်ယံၣ်တဖၣ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပွၢ်ကညီသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကဒဲကဒဲအကျါ ကရၢကရိလိာ်အသးဒ်သိးကဒိသဒါဝဲပွၢ်အဂၤအတၢ်ဟဲသ့ၣ်အိၣ်သ့ၣ်ပွၢ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ် ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲသ့ၣ်ပွၢ်အကဝီၤတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် နတၢ်ယတၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ ခိဖျိကျဲဒ်အံၤ တၢ်ဒိတဒါသ့ၣ်ပွၢ်အတၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်လီၤ အစးသိန့ၣ်မ့ၢ်ဒၣ်လၢတၢ်ကဒိသဒါပွၢ်ကညီအဂၤအဂၤ အတၢ်ဟဲမၤဟးဂီၢ်အသ့ၣ်ပွၢ်တမံၤစိသန့ၣ်က့ၤလၢခံန့ၣ် တဆိဘၣ် တဆိတၢ်ဆိကမိၣ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်လၢ တၢ်ကဒိသဒါသ့ၣ်ပွၢ်တဖၣ်အံၤလၢတၢ်ဟဲမၤဟးဂီၢ်အိၣ်လၢကျဲကလုာ်ကလုာ်အဂၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ

လၢဟီၣ်ခိၣ်ဖျါအလီၢ်အံၤ ထံကီၢ်လၢပျၢၤတဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ဒိသဒါပွၢ်ကညီအတၢ်မၤဟးဂီၢ်သ့ၣ်ပွၢ်တဖၣ်ယံၣ်တၢ်မးလံၤန့ၣ်လီၤ ဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤတခါ ပွၢ်ကညီအနီၣ်ဂံၢ်စ့ၤဝဲတကးဘၣ်သ့ၣ်ပွၢ်အတၢ်ဟးထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲအါအါ ဂီၢ်ဂီၢ်အယံ တၢ်သ့ၣ်ညါလၢတၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်ကဒိသဒါသ့ၣ်ပွၢ်န့ၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲတယံၣ်ဒ်ဘၣ် ဖဲအပူၤကွံာ်အနံၣ်တကယၤဘျဲၣ်အဆၢကတိၢ်တၢ်အိၣ်သးတဖၣ်လဲလိာ်အသးလီၤဆိဒ်တၢ်ဖဲကီၢ်ပယီၤလၢခိၣ်ဟီၣ်ကဝီၤတနီၤန့ၣ်တၢ်မၤန့ၣ်သ့ၣ်ပွၢ်အတၢ်ဟးထီၣ်တညီလၢဘၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ကွံာ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒီးတၢ်ကီ တၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ

မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယံ ဆၢကတိၢ်ခဲအံၤ ဖဲကီၢ်သ့ၣ်လုၤအပူၤသ့ၣ်ပွၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဒိသဒါအိၣ်အဂီၢ်အကါဒိၣ်ဝဲဒိၣ်မးလံၤန့ၣ် လီၤ ဘၣ်ဆၢၣ်သန့ၣ်က့ၤပွၢ်လၢကဘၣ်ဘျဲးအအါကတၢ်န့ၣ်ကမ့ၢ်ဒၣ်ကညီဖိတဖၣ်ဃုာ်ဒီးထံဖဲကီၢ်ဖိကမ့ၢ်အယံဘၣ်ဃးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤ အလီၢ်အိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကန့ၢ်ပၢၢ်ဝဲဒီးကအိၣ်ဒီးတၢ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးလၢအဆိအချ့အဂီၢ် သ့ၣ်ပွၢ်ဝဲကျိၣ်အိၣ်ဒီးမူဒါဖးဒိၣ်လၢကတၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢၢ်လၢတၢ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ

ခွန်အဲဉ်ယျှင်-လီၤခါးသးသ့ဉ်ပျၢ်ဝဲကျိၤမူဒါခိၣ်အတၢ်ကတိၤမၤလိၣ်

လၢတၢ်ကကၤယၢ်ကတိၤယၢ်ကတိၤ တၢ်မၤဟးဂီၤမၤလၢ်ဂီၤသ့ဉ်ပျၢ်တဖၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢန့ဆၢဉ် ကစၢ်ကလိထံကျိထံကွၢ်ဒီးဟီၣ်ကတိၤတဖၣ် ကလၢဟ့ယံလၢအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢသ့ဉ်ပျၢ်အပူၤဆၢဉ်ဖိကီၢ်ဖိ ထီၣ်ဖိလံာ်ဖိတဖၣ်ကမူဝဲဝဲအါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်ဝဲအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢပျၢ်ကညီကမျၢ်ကသ့ဘဉ်ဝဲသ့ဉ်ပျၢ်ပ နံၣ်အတၢ်ဟးထီၣ်သ့ဉ်တဖၣ်လၢဘဉ်ကျဲဘဉ်ကပူၤအဂီၢ်န့ဉ်မ့ၢ်ဝဲသ့ဉ်ပျၢ်ဝဲကျိၤပျၢ်ဘဉ်မူဘဉ်ဒါတဖၣ် အမူဒါအါအါဒိၣ်လၢကကၤယၢ်ကတိၤယၢ်ကတိၤထွဲအီၤန့ဉ်လီၤ.

ဝဲ ၂၀၁၀ နံၣ် လါစဲးပထုဘဉ်ထီၣ် (၁) သီတုၤလၢ (၉) သီအနံၤတစုတၢ်မၤတုၤဝဲ ခွန်အဲဉ်ယျှင်-လီၤခါးသးသ့ဉ်ပျၢ်ဝဲကျိၤဒီးကီၢ်ရ့ၣ်သ့ဉ်ပျၢ်ဝဲကျိၤမူဒါခိၣ်တဖၣ်အတၢ်ပၢ်ဖိထီၣ် အသးအတၢ်အိၣ်ဖိၣ်အပူၤန့ဉ် တၢ်မၤဝဲတၢ်ကွၢ်ကဒါကွၢ်ကီၢ်သုလုၤသ့ဉ်ပျၢ်အတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲတဖၣ်ယၢ်ဒီ ယၢ်ပစံးကတိၤကွၢ်ဆိကမိၣ်အီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဝံၤဒ် တၢ်လဲလိၣ်သးအိၣ်ဝဲအသးတၢ်ဘီၣ်ဘဉ်မၤပုထီၣ် က့ၤအီၤန့ဉ်လီၤ.

သ့ဉ်ပျၢ်အတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲအပူၤတၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ပၢ်ဂၢ်ပၢ်ကျဲၤပၢ်လီၤအီၤတဖၣ်န့ဉ်သ့ဉ်ပျၢ်အပျၢ်မၤ တၢ်ဖိတဖၣ်မိကဖးကွၢ်ယုသ့ဉ်ညါနၢ်ပၢ်အီၤဝံၤဒ်မူဒါလၢတၢ်ပၢ်လီၤအီၤဒ်တၢ်မၤရဲၣ်ကျဲအိၣ်ဝဲအသး အလီၤအိၣ်လၢတၢ်ကဂ့ၢ်ကျဲးစးမၤအီၤန့ဉ်လီၤ.

သ့ဉ်ပျၢ်တၢ်မၤရဲၣ်ကျဲအဝဲအံၤဘဉ်တၢ်ပၢ်ဂၢ်ပၢ်ကျဲၤအီၤဒ်တၢ်ဘျၢသဲးစးအသးစးထီၣ်ဝဲ (၁၉၇၄) နံၣ်ဒီးတုၤခဲအံၤတၢ်လူထွဲပိၣ်ထွဲမၤအီၤအိၣ်လံာ်(၃၇) နံၣ်လံာ်န့ဉ်ကတုၤတၢ်ထံၣ်ဘဉ်လၢတၢ်လူထွဲ ပိၣ်ထွဲမၤအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးတအိၣ်ဝဲဒ်ဘဉ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်အံၤပျၢ်တနီၤအဲၣ်ဒီးစံးလၢမ့ၢ်လၢတၢ်ပၢ်ဆၢ အတၢ်အိၣ်သးအယိ ပကဘဉ်စံးလၢမ့ၢ်ဖဲယဲတၢ်ဂံၢ်စၢ်ဘါစၢ်တခါလၢအလီၤသ့ဉ်တမ့ၢ်သးတမ့ၢ်ဘဉ် န့ဉ်လီၤ.

တမံၤဂ့ၤတပူၤဂ့ၤ, သ့ဉ်ပျၢ်ဖးဒိၣ်လၢအအိၣ်ဒီးပျၢ်အံၤဒ်သီးတလီၤဆူလီၤပလုၤကလီၤအဂီၢ်ဒီးဒ် သီးပသ့ဉ်ပျၢ်အံၤကလၢဟ့ယံလၢအဂီၢ်ပျၢ်ပၢ်ဆၢတၢ်ဖိကိးဂၤဒဲးဒီးထံကီၢ်ဖိကမျၢ်ဒိတခါညါလၢအပၢ် ယုၣ်ဒီးသ့ဉ်ပျၢ်အပျၢ်မၤတၢ်ဖိခဲလၢ်အိၣ်ဒီးမူဒါအယိအလီၤအိၣ်ဝဲလၢပကဂ့ၢ်ကျဲးစးသကိးလၢသးအ တၢ်သ့ဉ်ညါအဖိခိၣ်ဒီးကကၤယၢ်ကတိၤယၢ်သကိးအီၤန့ဉ်လီၤ.

စီၤအါတိ
သ့ဉ်ပျၢ်ဝဲကျိၤမူဒါခိၣ်
လီၤခါးသး
ခွန်အဲဉ်ယျှင်-ကညီဒိကလုာ်စၢ်ဖိကရၢ

အဆင့် ၁

တၢ်ဒိသဒါကဟုကယၢ်သ့ၣ်ပှ်

ဖဲကီၢ်သူလုၤအပူၤမ့ၢ်ကွၢ်ကစၢ်ကလိဒီးသ့ၣ်ပှ်တဖၣ်သၢပျၢၤပကထံၣ်ဘၣ်လၢသ့ၣ်ပှ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤအဟးထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ပဆိကမိၣ်လၢပသူအိၣ်တဖၣ်လၢကလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်လၢဖျၢၣ်ခိၣ်အစိတဖၣ်မဆါတနံၤညါအံၤလၢအမ့ၢ်တၢ်ပၢ်ဆါအဆါကတီၢ်တစု ဖဲပျံၤကွၢ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ပျံၤကွၢ်အချၢမ့ၢ်ဂ့ၤ, သ့ၣ်တဖၣ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဘၣ်ဟးဂီၤဒဲဒၣ်လီၤ. ပျံၤကွၢ်အပူၤမ့ၢ်ခိၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး မ့ၢ်လၢတၢ်တမ့ၢ်တဖၣ်အယီၤ, တၢ်ကျိအိၣ်ဖဲဒၣ်အသးလၢတဖၣ်သဲးဝံၤတၢ်မၤဒုးအိၣ်ထီၣ်စံၣ်ပွဲၤအတၢ်သူၣ်တၢ်ဖျးတဖၣ်အယီၤ ပျံၤကွၢ်အဟီၣ်ကဝီၤအဆါတဖၣ်ဘၣ်လဲၤတုၤဆူစံၣ်ပူၤပျီၤဒၣ်လဲၣ်လီၤ.

မ့ၢ်လၢတၢ်သူၣ်သ့ၣ်ပှ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤအတၢ်ဟးထီၣ်တဖၣ်လၢကျဲအတဖိးသဲးစးတဖၣ်အယီၤ ဆါကတီၢ်ခဲအံၤသ့ၣ်ပှ်တဖၣ်ဘၣ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤဒဲဒၣ်ဒီး ဆူညါတယံၣ်ဘၣ်န့ၣ် တၢ်သူအိၣ်သ့ၣ်ပှ်အတၢ်ဟးထီၣ်တဖၣ်န့ၣ်ယံၣ်ထီၣ်ကဘၣ်ကွၢ်ဆါခဲဒဲဒၣ်ဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲအါထီၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပှ်အတၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်မ့ၢ်ပၢ်ပနီၣ်အိၣ်ဒီးကဲထီၣ်အသးလၢကျဲဒဲဒၣ်အသးတဖၣ်လီၤ. (၁) ပှၤကညီ (၂) ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ (၃) ပျံၤမ့ၢ်ရှီၣ်ဘိတဖၣ် (၄) န့ၣ်ဆါအတၢ်ကဲထီၣ်အသးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လွၢ်ကလုာ်အံၤ ပှၤကညီ မ့ၢ်တၢ်လၢအကျိဒိၣ်ကတၢ်လီၤ. လၢတၢ်ကဒိသဒါကဟုကယၢ်သ့ၣ်ပှ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်တၢ်ကဘၣ်ဒိသဒါပှၤကညီအတၢ်မၤဟးဂီၤသ့ၣ်ပှ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကျိနီၤစိသ့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဘၣ်တဖၣ်, တၢ်ယီၢ်ဘျးမၤဟးဂီၤကွံာ်သ့ၣ်ဖိပြဲၤလၢအမဲထီၣ်သီတဖၣ်, မ့ၢ်အူအိၣ်တၢ်တဖၣ်, တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအလီၤဘၣ်ယိၣ်လီၤလီၤတဖၣ်လီၤ. တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လီၤတဖၣ်အံၤ တကးဒဲဘၣ် လၢသ့ၣ်ပှ်တဖၣ်အဂီၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အပူၤလီၢ်ပူၤကျဲလၢကမၤန့ၢ်တၢ်ဆူတၢ်ဆါညီညီလၢသ့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဘၣ်အဂီၢ် တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအလီၤဘၣ်ယိၣ်ခဲမံၤတမံၤန့ၣ်လီၤ.

၁. တၢ်ဒိသဒါပှၤကညီအတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်

က. တၢ်ဒိသဒါခိဖျိတၢ်ဘျးသဲးစး

- (၁) သ့ၣ်ပှ်တဖၣ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤခိဖျိ ပှၤကညီအတၢ်မၤဟးဂီၤအဝဲသ့ၣ်အံၤ လၢတၢ်ကဒိသဒါအိၣ်အဂီၢ် အဲကလံးပဒိၣ်စးထီၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒိပၢ်ဂၢ်ပၢ်ကျဲၤဝဲသ့ၣ်ပှ်အဲး (Act) တၢ်ဘျးသဲးစးဖဲ (၁၉၀၂)န့ၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဘျးသဲးစးအံၤအပူၤ တၢ်ပၢ်လီၤဝဲကျဲကပူၤ အတၢ်ဘျးသဲးစးအကလုာ်ကလုာ်လၢ တၢ်ကလုာ်ပိာ်မၤထွဲအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအကျါ တၢ်လၢအတီအရၤလၢတၢ်ဆိကမိၣ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ် သ့ၣ်ပှ်အဲးတၢ်ဘျးသဲးစးတြီယာ်ဝဲဒၣ်တကးဘၣ်ဘၣ်ပးသ့ၣ်ပှ်မ့ၢ်တဖၣ်သ့ၣ်ပှ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအဟးထီၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ် မ့ၢ်မၤကမ့ၢ်ဘၣ်အိၣ်သၢပျၢၤ တၢ်ကဟ့ၣ်တၢ်ကမ့ၢ်အကလုာ်ကလုာ်အဂီၢ် တၢ်ပၢ်လီၤယုာ်စ့ၢ်ကိးအိၣ်လီၤ. ဖဲပျံၤကွၢ်အပူၤ လီၤဆီဒၣ်တၢ်တၢ်လၢထံကီၢ်ပဒိၣ်ဟ့ၣ်အခွဲးတဖၣ်အလွဲန့ၣ် ဖဲ(ပကိရိမးဖဲကညီအိၣ်တၢ်အလီၢ်) တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်တြီ ယာ်အိၣ်လဲၣ်လီၤ. ဖဲပျံၤကွၢ်အချၢတခီတၢ်တြီယာ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲစ့ၢ်ကိးဒီး တၢ်အကတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢတၢ်ကမၤအိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- (၂) ဒိတၢ်ဘျးသဲးစးအိၣ်ဝဲအသး ပျံၤကွၢ်အပူၤဒီးပျံၤကွၢ်အချၢ တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ပၢ်ပနီၣ်ဝဲအဆါတဖၣ်ဝံၤ တၢ်ဆါတဖၣ်အံၤအချၢတခီတၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်သ့ၣ်လၢ တၢ်မ့ၢ်မၤအိၣ်န့ၣ် တၢ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကမ့ၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်အိၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ်လီၤဆီဒၣ် မ့ၢ်တဖၣ် တၢ်အိၣ်လိးလၢစု မ့ၢ်တဖၣ် တၢ်ခဲခါလၢပၢ်ဖျိၣ်အသးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒဲအံၤအယီၤဟီၣ်ကဝီၤအဆါတဖၣ် တၢ်ကဘၣ်မၤအိၣ်ပျီၤပျီၤဒိးသိးပှၤထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် နီၤဖးဝဲအဆါကဘၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(၃) တာ်လၢသ့ၣ်ပှါအတၢ်ဘျုးသဲးအံၤ ဒီသဒါဝဲတာ်မ့ၢ်တာ်ဘိခဲလၢာ်လၢအမဲထီၣ်ဖဲပျံၤကွီၤအပူၤတကးဘၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတာ်စိကမိၤလၢ ကတြီၤဃာ်ဝဲတာ်မ့ၢ်တာ်ဘိတနီၤလၢ တာ်တဘၣ်ထိးဘူးအိၣ်န့ၣ်လီၤ ခိဖျါကျဲဒ်အံၤ ဒ်ပစံးတာ်အသိးသ့ၣ်ပဟံၣ်အံၤ မ့ၢ်သ့ၣ်တကလုာ်လၢအဘၣ်ဃးဒ်ဒီးထံကီၢ်ပဒိၣ်အပိ တာ်လီၢ်တပူၤဂ့ၤတပူၤဂ့ၤဖဲအဝဲထီၣ်အလီၢ်န့ၣ်ထံကီၢ်အတၢ်ဘျုးသဲးပတ်ပနီၣ်အိၣ်လၢ တာ်တဘၣ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ

ခ. တာ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဟီၣ်ကဝီၤအဆၢတဖၣ်

ဒ်သိးပုၤကထံၣ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အဂီၢ်ဒ်သ့ၣ်ပှါအဲးအတၢ်ဘျုးသဲးအိၣ်ဝဲအသိး ပျံၤကွီၤတဖၣ်အဟီၣ်ကဝီၤအဆၢတဖၣ်န့ၣ် တာ်ကဘၣ်ပတ်ပနီၣ်အိၣ်အံၤ တာ်ကဘၣ်ပျံၤလီၤဟီၣ်ခိၣ်ပှါအတၢ်တဖၣ်ဂ့ၤပျီပျီလၢပုၤထံၣ်အိၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ တၢ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ကြးပျံၤလီၤ အိၣ်လၢ (အင်းဂတေ)အဖိခိၣ်လီၤ တၢ်မ့ၢ်တမၤအိၣ်ဒ်အံၤသၢပျံၤ ဖဲပုၤကမ့ၢ်အိၣ်အါဝဲအဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ် ပျံၤကွီၤအဟီၣ်ကဝီၤအပူၤ တၢ်ဟံးန့ၣ်အါထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်လၢအတဖိးသဲးအကျဲတဖၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ တၢ်မ့ၢ်န့ၣ်လီၤဟံးန့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢပျံၤကွီၤအပူၤတခိၣ်အံၤမ့ၢ်ဒ်တာ်ဟ့ၣ်ဟံးန့ၣ်ပျံၤကွီၤအဟီၣ်ခိၣ်အပိတာ်ကဘၣ်တြီၤအိၣ်လီၤ

စးထီၣ်လၢပှါခိၣ်အစိတုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤတစု ဖဲသ့ၣ်ပှါပျံၤကွီၤအပူၤတာ်န့ၣ်လီၤမၤဝဲစံာ်ပွဲၤလၢ တဘၣ်ကျိၤဘၣ်ကျဲတဖၣ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတာ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤဒိၣ်မးလၢသ့ၣ်ပှါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ မ့ၢ်လၢတာ်န့ၣ်အပိကီၢ်ရှ့ၣ်သ့ၣ်ပှါဝဲကျိၤတဖၣ်ဒ်အပူၤကွံာ်ဟီၣ်ကဝီၤအဆၢအိၣ် ဝဲအသိး တာ်ကဘၣ်မၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ကျဲဟီၣ်ခိၣ်ပှါကီၢ်ဆၢအပနီၣ်တဖၣ်ဒီးဒီသဒါက့ၤသ့ၣ်ပှါန့ၣ်လီၤ တၢ်မၤအိၣ်ဒ်အံၤမ့ၢ်ဝဲန့ၣ်ဒ်သိးပုၤအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤဟံးန့ၣ်မၤဝဲတာ်ဖဲပျံၤကွီၤအဟီၣ်ကဝီၤပူၤသ့ၣ်အဂီၢ်တာ်ကဘၣ်ကွဲးဃာ်ဝဲတာ်ပတ်ပနီၣ်တဖၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီး တာ်ကဘၣ်ပတ်ပနီၣ်အိၣ်လီၤ

ဂ. တၢ်မၤကမၣ်သ့ၣ်ပှါဒီးတၢ်ဒီသဒါတဖၣ်

(၁) တာ်လၢသ့ၣ်ပှါအဲးအတၢ်ဘျုးသဲးအံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတာ်တြီၤဃာ်တာ်မၤကမၣ်သ့ၣ်ပှါအတၢ်မၤတဖၣ်ဖဲ ပျံၤကွီၤအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ အချၢ မ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ အါန့ၣ်တာ်အအံၤ မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးကျဲကပူၤတာ်ဘျုးသဲးလၢ အဒီသဒါကဟုကယာ်ဝဲသ့ၣ်ပှါတာ်ဖိတာ်လံၤလၢအဟးထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ တၢ်မ့ၢ်မၤကမၣ်ဘၣ်တာ်ဘျုးသဲးအံၤတမံၤမံၤသၢပျံၤ ကတူၢ်ဘၣ်ဝဲတာ်ဟ့ၣ် တၢ်ကမၣ်ဒီးတၢ်အံၤတာ်ကိးအိၣ်လၢ သ့ၣ်ပှါအတၢ်ကမၣ်လီၤ တာ်လၢသ့ၣ်ပှါအတၢ်ကမၣ်တဖၣ်အံၤ အါဒ်တာ်တက့ၢ်မ့ၢ်ဝဲ တာ်ဟ့ၣ်ဟံးန့ၣ်သ့ၣ်ပှါအတၢ်ဖိတာ်လံၤတဖၣ်ဒီးတၢ်မၤဟးဂီၤမၤဘၣ်ဒိတာ်မ့ၢ်တာ်ဘိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ လၢကျဲအဂၤတဘိန့ၣ် မ့ၢ်ဒ်တာ်ဒီသဒါတာ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး သ့ၣ်ပှါတဖၣ်ဒီး ခိဖျါတာ်ဘျုးသဲးအံၤအိၣ်အပိတာ်ဟံးန့ၣ်အရူၤလၢတာ်အံၤအဖိခိၣ်သ့ၣ်ညါဒိၣ်ထီၣ်လီၤ

(၂) တာ်ဟ့ၣ်ဟံးန့ၣ်သ့ၣ်ပှါအတၢ်ဖိတာ်လံၤလီၤကတိၤအံၤ မ့ၢ်တာ်ကမၣ်လၢတာ်ဟ့ၣ်တာ်ကမၣ်ညါဝဲတမံၤလီၤ ဘၣ်ဆၣ်တာ်ဃုသ့ၣ်ညါတာ်ဟ့ၣ်တာ် အဂ့ၢ်အံၤတမ့ၢ်တာ်လၢအညါဘၣ်. တၢ်ဒီသဒါအကျဲလၢတာ်ဟ့ၣ် တာ်လီၤကတိၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ. ဟီၣ်ကဝီၤမူဒါခိၣ်တဖၣ် အတၢ်ဟးကွီၤထွဲဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်ဒီး မ့ၢ်ထံၣ်တာ်မၤကမၣ်တာ်သၢပျံၤဖိဟံးန့ၣ်အရူၤ ပုၤလၢအဟ့ၣ်တာ်ကစိၣ်လၢတာ်အံၤတဖၣ်တာ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဖးသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ လၢကျဲကူၣ်တရံးအပူၤ ဒ်သိးတၢ်ဒီသဒါသ့ၣ်ပှါပျံၤကွီၤတဖၣ်ကန့ၣ်အဂီၢ် တာ်ပတ်လီၤဝဲတာ်ဘျုးသဲးတဖၣ်လီၤ လၢတာ်ကဘူးသ့ၣ်အဂီၢ်တာ်ကဘၣ်ဟံးန့ၣ်လံာ်အုၣ်သးလီၤ လၢနီၢ်ကစၢ်တာ်သူတာ်စွဲကလုာ်ကလုာ်အဂီၢ်ပုၤခူဖိသဝီဖိအတၢ်ဟ့ၣ်ဟံးန့ၣ်သ့ၣ်ပှါအတၢ်ကမၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးတာ်တြီၤအိၣ်ကီၢ်ဒ်ဒ်လီၤ ဘၣ်ဆၣ်သနာ်က့ တာ်လၢအဝဲသ့ၣ်သးလီၤဝဲတဖၣ်အဖိခိၣ် တာ်မ့ၢ်ပတ်ပနီၣ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢတာ်ခိၣ်သ့ၣ်ဒ်အကြးအဘၣ်သိးသၢပျံၤ တၢ်တြီၤဃာ်ဝဲတာ်ဒ်အံၤတဖၣ်ကကိညၣ်ထီၣ်လီၤ တၢ်မၤန့ၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဃိၣ်တၢ်ဒီးတၢ်ဖိတာ်လံၤလၢတာ်ကတုာ်ဟံၣ်တုာ်ဃိအဂီၢ်တဖၣ်န့ၣ် တာ်ကဘၣ်ဟံးန့ၣ်လံာ်အုၣ်သးဒီး တာ်ကဘၣ်မၤအိၣ်လီၤ

ကီၢ်ရှ့ၣ်ကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်ပှါအမူဒါခိၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်လဲၤလီၤကွီၤတာ်ဖဲအဟီၣ်ကဝီၤအပူၤ ထံၣ်လိာ်သမံၤသမိးတၢ်ဒီး

ပျာလှူအဘဏ်မူဘဏ်ဒါလှူအဝဲသ့အဖီလတ်ခဲအံ့ခဲအံ့ ဒီးဒ်အလိပ်အသီးကဘဏ်မာအဝဲသ့လှူတၢ်လၢကဘဏ်မာဝဲ
သ့တဖၣ် တမအိၣ်တသ့ဘဏ် န့ၣ်လီၤ တၢ်မၤကမၤသ့ၣ်ပျာအတၢ်မူးတၢ်ရၢ်သ့တဖၣ်န့ၣ် တၢ်မ့ၢ်သ့ၣ်ညါအီၤ ဘဏ်ဆဏ်
တၢ်မ့ၢ်ပာ်ခူသ့ၣ်အီၤဒီးတတိၣ်ထီၣ်ပာ်ဖျါဘဏ်အီၤသၢပျာတၢ်ကဘဏ်ဟံးန့ၣ်အရၢ်ဆုၣ်ဆုၣ်ကိၤကိၤဒ်အမ့ၢ်ပျာ လၢတမၤလၢ
မၤပျာမူဒါတကၤအသိးလီၤ

(၃) တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်လၢအကဒုးမၤဟးဂီၤမၤဘဏ်ဒိသ့ၣ်ပျာ မ့တမ့ၢ် သ့ၣ်ပျာအတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ပျဲဒုးအိၣ်ကျိၣ်
ပနၢ်အဆဏ်, တၢ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်ကူၣ်လီၤတဖၣ်, တၢ်မၤဘဏ်ဒိဘဏ်ထံးသ့ၣ်ထူၣ်ဝဲတိၣ်လၢကျဲအကတဖၣ် (တၢ်ပျဲဒုး
အိၣ်လဲးမ့ၢ်အူ) တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်တဘဏ်မၤအီၤလၢတက့ၤဖဲပျာကီၤအပူၤဘဏ်. ဘဏ်ဆဏ်သနၢ်က့မ့ၢ်ပျာကီၤအ
ချၢ န့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢတၢ်ကကျိၣ်ခူးကျိၣ်သံၣ်လီၤ. လၢသ့ၣ်ပျာပျာကီၤအပူၤလၢတၢ်ကထူၣ်စံာ်ထူၣ်ပဲၤအဂီၢ်တၢ်ကျိၣ်
သ့ၣ်ကျိၣ်တၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးဘဏ်. လၢထံကျိၣ်ထံကွၢ်အပူၤ တၢ်တဘဏ်တၢ်န့ၣ်တၢ်စုၣ်တၢ်ပျာဘဏ်. တၢ်တဘဏ်
မၤပိၤဖးမ့ၢ်ပိၤဒီးဖိၣ်အိၣ်ညဉ်ဘဏ်. ဒီးတၢ်တဘဏ်လူၤခးအိၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢပျာကီၤအပူၤတဖၣ်ဘဏ်. တၢ်သ့ၣ်တ
ဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဒ်တၢ်မၤလၢအတတီတရၢတဖၣ်လီၤ. ခိဖျိတၢ်မၤဒ်အံၤတၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤတဖၣ် သုတအိၣ်ထီၣ်အဂီၢ်တၢ်က
ဘဏ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤဟ့ၣ်ကွၢ်စုၣ်သမံသမိးအီၤထီၣ်ဘိလီၤ. တၢ်မ့ၢ်ထံၣ်တၢ်မၤကမၤတၢ်အိၣ်သၢပျာ တၢ်ကဘဏ်
ဟံးန့ၣ်အရၢ်လီၤ. ခိဖျိကျဲဒ်အံၤတၢ်ဒိသဒါကဟုကယာ်သ့ၣ်ပျာန့ၣ်ဒ်ဒ်လီၤ. ဘဏ်တဘျီတခိၣ် တၢ်ကဲထီၣ်အသးသ့ဝဲ
လၢတၢ်မၤဟးဂီၤသ့ၣ်ပျာလီၤကတီၤတဖၣ်လီၤ. အဒိ/ ပျာအိၣ်ဒီးလံာ်အုၣ်သးလၢကကူၣ်သ့ၣ်တကၤ အဝဲကဘဏ်ကူၣ်ဝဲ
သ့ၣ်ဒ်တၢ်ဘျုးအိၣ်အသိးလီၤ. ခိဖျိအတၢ်ကူၣ်သ့ၣ်န့ၣ် တဘဏ်မၤဘဏ်ဒိဘဏ်ထံးသ့ၣ်ထူၣ်အကၤလၢအအိၣ်လၢအခိၣ်အ
ဃၢတဖၣ်ဘဏ်. ဘဏ်မာဝဲအိၣ်ဒီးတၢ်ပလီၤပဒိဒ်တၢ်ဘျုးအိၣ်ဝဲအသိးလီၤ. မ့ၢ်တလူၤပိာ် တၢ်ဘျုးသၢပျာတၢ်ကဘဏ်ဟံး
န့ၣ်အရၢ်ဒီးတၢ်ကဘဏ်ဟ့ၣ်တၢ်ကမၤလီၤ

တၢ်လၢသဲစးတၢ်ဘျုးဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဒ်ကယာ်တၢ်လၢအကဒိသဒါကဟုကယာ်သ့ၣ်ပျာ တဖၣ်အဂီၢ်
ဘဏ်ဆဏ် လၢခံကတၢ်တၢ် အဂုၤကတၢ်လၢတၢ်ကဒိသဒါကဟုကယာ်သ့ၣ်ပျာမ့ၢ်ဒ်တၢ်လဲၤလီၤဆူ သ့ၣ်ပျာအပူၤခဲ
အံၤခဲအံၤဒီး လဲၤဃုကွၢ်သမံသမိးတၢ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိကျဲဒ် အံၤမးဒီး တၢ်ဒိသဒါတြီဆၢတၢ်မၤကမၤသ့ၣ် ပျာအတၢ်မၤ
တဖၣ် ကန့ၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ

(၄) တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကမၤလၢတၢ်ကမၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်- တၢ်မၤကမၤသ့ၣ်ပျာတဖၣ်ခဲလၢာ်န့ၣ် ဒ်သိးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ် စံၣ်ညီၣ်လၢ
ကီၤအဝဲဒၤဒီးကသ့အဂီၢ် တၢ်ပာ်ဃာ်အဲးတၢ်ဘျုးသဲစးတဖၣ်လီၤ. ဘဏ်ဆဏ်ကျဲကူၣ်တရံးတၢ်ဘျုးသဲစးတနီၤန့ၣ်
သ့ၣ်ပျာအပူၤဘဏ်မူဘဏ်ဒါတနီၤစံၣ်ညီၣ်ဝဲခိဖျိ တၢ်ဃုစုအိၣ်လီၤဒီးမၤဝံမၤတဲာ်ဝဲသ့ကစီဒိလီၤ. လၢတၢ်အံၤအဂီၢ်
တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကမၤအအါကတၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဃုစုအိၣ်လီၤ. ဘဏ်ဃးသ့ၣ်ပျာတၢ်ဖိတၢ်လံၤအလုၢ်အပူၤတုၤဆူ စု
(၅၀၀၀၀)ကွးန့ၣ်လီၤ. လၢကျဲခဲဘိအံၤအကျါ ကျဲခဲဘိတဘိန့ၣ် ပျာညီၣ်န့ၣ်သ့အီၤလီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တခိဖျိလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်
လၢာ်စုၤလၢ တၢ်တလဲၤဘဏ်လၢ ဝဲကျဲပဲၤဒီးဒီးကွၢ်ဆၢမဲာ် ဘဏ်ကီၤအဃိလီၤ. ဘဏ်ဆဏ်သနၢ်က့မ့ၢ်ဘိတဘိအံၤ
တၢ်ကြးသ့ဒ်အီၤလၢ တၢ်ကမၤအဆံးဖိတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. တၢ်မၤကမၤတၢ်အဒိၣ်အဃၢတဖၣ်န့ၣ် တၢ်တကြးသ့အီၤ
ဘဏ်. တၢ်ဂ့ၢ်တခိဖျိအိၣ်လီၤ(၅၀၀၀၀)ကွးန့ၣ် လၢပျာတုၤကီၤအဂီၢ်ဟ့ၣ်ဝဲကဲညီၣ်လီၤ. ဘဏ်ဆဏ်ဘဏ်ဃးတၢ်ကွၢ်
ဆၢမဲာ်ကီၤဖဲဝဲကျဲပဲၤဒီးလၢအဝဲကမ့ၢ်ပျာတုၤကီၤလၢလီၤဃိၣ်ပူၤသ့အံၤ တမ့ၢ်လၢအဝဲကအဲၣ် ဒီးမၤဝဲဘဏ်. ဖဲတၢ်တီၣ်
ထီၣ်ကီၤလၢသ့ၣ်ပျာတၢ်ကမၤအဂီၢ်အခါပျာတုၤကီၤအံၤ မ့မ့ၢ်တုၤပျာတကၤလၢအမၤကမၤဘူတၢ်သၢပျာသ့ၣ်ပျာအပူၤ
ဘဏ်မူဘဏ်ဒါကဘဏ်တီၣ်ထီၣ်ပာ်ဖျါဝဲတၢ်ဂ့ၢ်အံၤဆူ စံၣ်ညီၣ်ကီၤအအိၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ

(ဃ)တၢ်ဒိသဒါတြီဆၢတၢ်မၤဟးဂုၢ်ဟးဂီၤတၢ်တဖၣ်

(၁) တၢ်မၤဟံးန့ၣ်သ့ၣ်ပျာတၢ်ဖိတၢ်လံၤအပူၤ တၢ်မၤဟးဂုၢ်ဟးဂီၤတၢ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်နါစိဟ့ၣ်သ့ၣ်, တၢ်ကူးတဲာ်သ့ၣ်,
တၢ်တီၣ်သ့ၣ်ဖးသ့ၣ်ဃုာ်ဒီး တၢ်မၤဟံးန့ၣ်သ့ၣ်ပျာအတၢ်ဖိတၢ်လံၤအကတဖၣ်အဃိ သ့ၣ်ပျာအတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်

ဘဏ်ဟူးဂုဏ်ဟူးဂီဝဲအါအါကလဲင်လီၤ. ဘဏ်တဘျီတခိၣ် မ့ၢ်လၢတၢ်တဆံးတက့ၢ်ဖိအယိ သ့ၣ်ဒိဖျါန့ၣ် တၢ်တၢၤကွံာ် အီၤလီၤ. မ့ၢ်ဘဏ်တဲအမ့ၢ်အတီၤသၢပျၢၤ တၢ်အပူၤလီၢ်ပူၤကျဲၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ဒုၣ်တၢ်လၢအမၤစ့ၤလီၤသ့ၣ်အလုၢ် အပူၤတစဲးတမ့ၢ်လီၤ တနီၤန့ၣ် သ့ၣ်တဖၣ်ပူၤကျဲၣ်လီၤအီၤဝဲၤ ပူၤတဟံးန့ၢ်အီၤခဲလၢာ်ဘဏ်. ပူၤဟံးန့ၢ်ဒုၣ်ထဲသ့ၣ်လၢပူၤ ဆါအီၤန့ၢ်တဖၣ်ဝံၤဒီးအဝဲတဖၣ် တၢ်ပာ်တ့ၢ်ဒုၣ်အီၤဒ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်နီၢ်တခီလံာ်အုၣ်သးအိၣ်ဝဲစ့ၣ်စ့ၣ်လၢသ့ၣ်အက လုာ်ကလုာ်အဂီၢ်လၢတၢ်ကနီၤဖးဆါအီၤလီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်ကြၢၤဟံးန့ၢ်အီၤခဲလၢာ်ဒီး တၢ်ကြၢၤဟ့ၣ်တၢ်အခိ အသ့ၣ်ဒီးမၤအီၤန့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ဒ်လံာ်အုၣ်သးလဲၣ်စ့ၣ်အိၣ်ဝဲအသိး ပူၤလၢအမၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒ်သိးတၢ်ကသ့ၣ်ညါဘဏ် လၢမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်မၤဝဲဒ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီအိၣ်အသိးမၤ မ့ၢ်တမ့ၢ်တမၤဝဲဘဏ်န့ၣ် တၢ်ကဘဏ်ခိးက့ၢ်ထွဲအီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်တၢ်သိၣ် တၢ်သီ အိၣ်ဝဲအသိး တၢ်မၤအီၤခါတမၤအီၤဘဏ်န့ၣ် တၢ်ဃုသ့ၣ်ညါအီၤကျဲၣ်အဂ့ၢ်ကတၢ်မ့ၢ်ဝဲ သ့ၣ်လၢတၢ်ကူၣ်လီၤအီၤတဖၣ် တချုးတၢ်သုးကွံာ်အီၤအဆၢကတီၢ် တၢ်ကဘဏ်ထီၣ်က့ၢ်အီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒ်တၢ်ဘျီအိၣ်ဝဲအသိးဒီး ပူၤလၢအမၤသ့ၣ်တဖၣ် ကဘဏ်လုၢ်ပိာ်ထွဲမၤအီၤန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိကျဲၣ်ဒ်အံၤ တၢ်မၤလၢာ်ဂီၤကလီ တၢ်မ့ၢ်အိၣ်သၢပျၢၤ တၢ်ထံၣ်သ့ၣ်ညါအီၤသ့ၣ်ညါကဒုၣ်လီၤ. ခီဖျိကျဲၣ်အဝဲအံၤ ပူၤဘဏ်မူဘဏ်ဒါလၢအထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ် လဲၤတုၤလၢတၢ်မၤအလီၢ်အယိ သ့ၣ်လၢတၢ်ကူၣ်လီၤအီၤတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်စဲ ဃဲၤသ့ၣ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးခါတဟ့ၣ်အခွဲးဘဏ်ခါန့ၣ် ထံၣ်သ့ၣ်ညါဝဲသ့ၣ်လီၤ. ပစံးဒုၣ်ကလီာ်မ့ၢ်ထီၣ်ဘဏ်ဖုးသ့ၣ်လၢတၢ်သုးကွံာ် အီၤဝဲတဖၣ်သၢပျၢၤတမ့ၢ်လၢဒုးဝဲကဘဏ်ထဲန့ၣ်အတၢ်ဘဏ်. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယိ တၢ်လဲၤခိပတၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ် အိၣ်ထီၣ်ဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဘဏ်ဆာ်သနာ်က့ ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ မ့ၢ်လၢပူၤမၤတၢ်ဖိလၢသ့ၣ်ပျၢ်ဝဲကျဲၣ်တအိၣ်လၢလၢလီာ်လီာ်ဒ်အယိ ပူၤမၤသ့ၣ် တဖၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးဒိဝဲသ့ၣ်အတၢ်စဲပနီၣ်အခါ တၢ်မၤအီၤတန့ၢ်ဘဏ်သတးဒီး ကဲထီၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲဒီးတၢ်ဂျူတၢ်ပါအါ အါန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤအယိ တၢ်ကဘဏ်ဒိတၢ်စဲပနီၣ်တဘျီဃီဖဲတၢ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်ဝဲတကတီၢ်ဃီအတၢ်မၤအံၤ တၢ်ပာ်အီၤဒ်တၢ်မၤလီၤဆီလၢတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးန့ၣ်လီၤ.

- (၂) လၢတၢ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်ကူးတဲာ်သ့ၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်ဟူးဂုဏ်ဟူးဂီၤလၢတၢ်ထံၣ်ဘဏ်အီၤအါကတၢ်မ့ၢ် ဒ်လံာ်အသိး လီၤ.
- (က) တၢ်ကူၣ်ပာ်တ့ၢ်သ့ၣ်ခိၣ်ဆၢာ်ထီၣ်ကဲာ်ဆိး- တၢ်လၢတၢ်ကူၣ်ကၢ်လီၤသ့ၣ်န့ၣ် တသ့ဖဲအသ့သ့ၣ်ခိၣ်ဆၢာ် လၢအအိၣ်တ့ၢ်န့ၣ် ကဘဏ်အိၣ်ဘူးဒီးဟီၣ်ခိၣ်လီၤ. သ့ၣ်လၢတၢ်ကူၣ်လီၤအီၤအခိၣ်ထံးကတၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တမ့ၢ်ဘဏ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်တမံၤမံၤဘဏ်အ ဖိခိၣ်သၢပျၢၤ သ့ၣ်ခိၣ်ဆၢာ်လၢအအိၣ်တီၢ်န့ၣ် အထီၣ်တဘဏ်အါန့ၢ်သၢပုၣ်ဘဏ်.
- (ခ) တၢ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်လၢတၢ်ပာ်လုၢ်ပာ်ကဲတအိၣ်- ဖဲပကူၣ်လီၤသ့ၣ်အခါ ပကဘဏ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးလၢသ့ၣ်အဂ့ၢ်အဂၤ တဖၣ် သုတဘဏ်ဒိဘဏ်ထံးဟူးဂုဏ်ဟူးဂီၤတဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး မ့ၢ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဘဏ်န့ၣ် တၢ်လၢသ့ၣ်န့ၣ် ပကဘဏ်ကူၣ် လီၤအီၤ ဆူကစၢ်အိၣ်တကပၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်တဘဏ်ကူၣ်လီၤအီၤလၢတၢ်တြီၤပူၤဘဏ်. တၢ်တဘဏ်ကူၣ်လီၤဒိၣ်ဃီအီၤဆူ တၢ်တြီၤပူၤဘဏ်. တၢ်တဘဏ်မၤဘဏ်ဒိဘဏ်ထံးသ့ၣ်ထူၣ်လၢအဂၤဘဏ်. တၢ်တဘဏ်ကူၣ်လီၤအီၤလၢလၢဂၢ်ဖးဒိၣ်အဖိခိၣ် ဘဏ်. တၢ်မ့ၢ်မၤအီၤဒ်အံၤသၢပျၢၤ သ့ၣ်လၢတၢ်ကူၣ်လီၤအီၤတဖၣ်အံၤသ့ၣ်ဖးလီၤဘျးတသ့ဘဏ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်တၢ်အံၤ တၢ်လီၢ်လၢတၢ်ထုးထီၣ်အီၤညိညိတန့ၢ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်တြီၤအအိၣ်ဒီးယိာ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်တဘဏ်ကူၣ်လီၤအီၤဘဏ်.
- (ဂ) တၢ်ဟူးဂုဏ်ဟူးဂီၤခီဖျိတၢ်ကူးတဲာ်သ့ၣ် - ဖဲတၢ်ကူးတဲာ်သ့ၣ်အခါ တၢ်တဘဏ်သ့ၣ်ကျဲၣ်ဘဏ်. တၢ်ကဘဏ်သ့ၣ်ဒုၣ်လုးဝံၤ သ့ၣ်လၢတၢ်ဆါ အီၤန့ၢ်ခဲလၢာ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘဏ်ထုးထီၣ်ဟံးန့ၢ်အီၤလီၤ. သ့ၣ်လၢတၢ်ဆါအီၤန့ၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ထံၣ်ဘဏ် လၢတၢ်ကူးတဲာ်ကွံာ်အစိးနါ မ့ၢ်တမ့ၢ် တၢ်ကူးတဲာ်ကွံာ်အခိၣ်ထံးဝံၤတၢ်ပာ်တ့ၢ်ကွံာ်အီၤလီၤ. တၢ်တကြၢၤ မၤအီၤဒ်န့ၣ်ဘဏ်. သ့ၣ်ပျၢ်ဝဲကျဲၣ်အမူဒါခိၣ်အံၤ ဖဲသမံသမံးဝဲ တၢ်မၤနါစိၤတၢ်တဖၣ်အခါ ကဘဏ်က့ၢ် သ့ၣ်အကလုာ် ဒ်လဲၣ် အလုၢ်အပူၤအိၣ်ထဲလဲၣ်ဒီးကဘဏ်မၤတီၢ်ဒီးကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအီၤလီၤ.

(ဃ) တၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤဖျိမ့ၢ်အူအိၣ်တၢ်အယိ- သ့ၣ်လၢတၢ်ကူၣ်လီၤတၢ်အီၤလၢ တၢ်ဆါအီၤန့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အထူၣ်ဒီး တၢ်လၢတၢ်ကူးတဲာ်အီၤအဒုအတြီၢ်ခဲလၢာ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ထီၣ်အီၤဒူးအီၤဖံၤ တချုးဒ်တၢ်ဟ့ၣ်အခိအသ့ဘၣ်န့ၢ်သ့ၣ် ကစၢ်တဖၣ်န့ၢ် ကဘၣ်ပာ်အီၤဂ့ၤဒ်သိးမ့ၢ်အူသ့တအိၣ်အီၤအဂီၢ်လီၤ. အါန့ၢ်တၢ်အအံၤဒ်တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢ လံာ်တၢ်အာၣ်လီၤအပူၤအိၣ်ဝဲအသိး ဒ်သိးတၢ်ကမၤအီၤဒ်တၢ်သိၣ် တၢ်သီအိၣ်ဝဲအသိးအဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်လဲၤကွၢ်အီၤခဲ အံၤခဲအံၤသမံသမိးအီၤန့ၢ် မ့ၢ်ဝဲကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်တဖၣ်, ကီၢ်ရ့ၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်တဖၣ်တသ့ဖဲအသ့ကဘၣ် လဲၤကွၢ်ဝဲလၢအနီၢ်ကစၢ်ဒီးသမံသမိးအီၤလီၤ.

(င) တၢ်ထၢဖျိၣ်တၢ်ဖျိၣ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤကစဲးကရဲးတဖၣ်

သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤကစဲးကရဲးတဖၣ် ဖဲတၢ်ထၢဖျိၣ်တၢ်ဖျိၣ်အီၤအခါ တၢ်ကဘၣ်ဟးဆူးတြီၢ်ဆါတၢ်မၤဒ်အမ့ၢ်တၢ် ထၢဖျိၣ်တၢ်ဖျိၣ်တၢ်တလၢအခါတုၤဒၣ် လဲာ်အစၢၤလီၤတူၣ်တစုန့ၢ်လီၤ. အဒိ- ပှၢ်လၢအထၢ ဖျိၣ်တၢ်ဖျိၣ် (ချိတ်)တၢ်ကန့ၢ်တဘၣ် ဟံးန့ၢ်ဝဲ (ချိတ်) အမူဒီးခဲလၢာ်လၢသ့ၣ်အလီၤဘၣ်. တဘၣ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်ဒီးဟံးန့ၢ်အီၤဘၣ်. တၢ်ဂ့ၢ်တခါသ့ၣ်အဖိတဖၣ်န့ၢ် ဆံးကဲာ်ဆိးအယိ ဘၣ်ဒ်ဘၣ်ထံးဒီးဟးဂုၢ်ဟးဂီၤဝဲသ့န့ၢ်လီၤ. ဒ်န့ၢ်အသိး ကညးအမ့ၢ်လၢအဖျါအိၣ် (၆)ပုၣ်ဆူအဖိလၢ တဖၣ်န့ၢ် တၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢတၢ်ကထူးထီၣ်ကွံာ်အသိးဘၣ်. ဒ်န့ၢ်အသိးပှၢ်လၢအထၢဖျိၣ်တၢ်ဖျိၣ်ထီၣ်ပိာ်လဲာ်အသ့ တဖၣ်စ့ၢ်ကီး မ့ၢ်လၢထီၣ်ဖိတဖၣ်ဒ်ဝဲဒီးဖးထီၣ်အဆါကတီၢ်အယိ စးထီၣ်ဖဲလါအုၣ်ဖြၣ် (၁၅) သီဒီးတုၤလၢ လါပူၤ(၃၁)တစု တၢ်တဘၣ် ထၢဖျိၣ်တၢ်ဖျိၣ် အီၤဘၣ်. တၢ်ကဘၣ်တြီၢ်ဃုာ်စ့ၢ်ကီးဒီး တၢ်လူၤမၤဟးဂီၤထီၣ်တဖၣ်အံၤအသ့ဒီးထီၣ်ဖိလၢအဖးထီၣ်သီ တဖၣ်န့ၢ် လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်တဖၣ်အံၤအယိ တၢ်ပာ်လီၤဝဲတၢ်တြီၢ်တဖၣ်ဒ်လၢာ်အသိးလီၤ.

- (၁) တၢ်လၢအကမၤဟးဂီၤမၤလီၤတူၣ်ကွံာ်တၢ်ထူးထီၣ်ဟံးန့ၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်
- (၂) တၢ်ထူးထီၣ်လၢအကမၤဘၣ်ဒ်ဆါတၢ်ဖိတၢ်လံၤအဂ့ၢ်အကတဖၣ်
- (၃) သဘျုၣ်ကသံၣ် (ရှား)ဖဲတၢ်ဖိအီၤအခါ တၢ်တဘၣ်ဖိကျဲၣ်ကျိဃုာ်အီၤလၢ (သနးခေါက်)ဘၣ်. တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအ အိၣ်ဒီးအစၢၤတဖၣ်န့ၢ် လၢတၢ်ကမၤတၢ်တမံၤမံၤအဂီၢ် တၢ်တကြးကျဲၣ်ကျိအီၤတလၢကွံာ်အခါဒီးတၢ်အဂ့ၢ် အကဘၣ်.

(စ) တၢ်သူကမၢ်တၢ်အခွဲးအယၢ်လၢအဘၣ်ဃးဒီးသ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဖိတၢ်မၤ

(၁) ဖဲတၢ်ကရၢကရိဒုးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤအသီတခါအဆါကတီၢ် တၢ်ညီန့ၢ်ဟ့ၣ်လီၤမူဒါဆူပှၢ်လၢအိၣ်ဘူးအိၣ်တံာ် တၢ်လီၢ်အဝဲအံၤ ပှၢ်လီၢ်ကဝီၤဖိတဂၤအစုပူၤလၢကကွၢ်ထွဲတၢ်အဂီၢ်လီၤ. တၢ်မၤဒ်အံၤမ့ၢ်ဒ်ဒ်သိးတၢ်ကဆိကတီၢ် ကွံာ်တၢ်ထူးထီၣ်ဟံးန့ၢ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်ဖဲဒ်အသးအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. အါဒ်တၢ်တကွၢ်တၢ်အခွဲးအယၢ် တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ထူးထီၣ်ဟံးန့ၢ် သ့ၣ်, သ့ၣ်မ့ၢ်, ညှိ, ဒီးဂ့ၢ်တဖၣ်ဃုာ်ဒီးတၢ်သူတၢ်သ့ၣ်လၢတၢ်အိၣ် အီၤဖံၣ် တဖၣ်, ကနဲစိ, ကနဲဃီးတဖၣ်, ကုၤ, တၢ်တံာ်တၢ်ဘိတဖၣ် တၢ်ဖိၣ်အိၣ်ညှိ, ချဲး, တနူး, ခွံၣ်ယဲၤတဖၣ်တၢ်ထူးထီၣ် မၤန့ၢ်ကဟံးဒီးသ့ၣ်လၢအဂ့ၢ်အဂၤဒ်အမ့ၢ် လၢထၢ, ထီၣ်လၢတၢ်ကဒုးဟံၣ်အဂီၢ်. တၢ်အခွဲးအယၢ်လၢတၢ်က န့ၢ်လီၤပျံၤကျိပနၢ်တဖၣ်လၢကန့ၢ်လီၤအိၣ်အဆၣ်ဖဲန့ၢ်အဂီၢ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. အိၣ်စ့ၢ်ကီးဒီးတၢ်ခွဲး တၢ်ယၢ်လၢတၢ်ကသူ ဝဲလ့ၣ်အကျဲ, ခိၣ်အကျဲစ့ၢ်ကီးလီၤ. တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်ထူးထီၣ်မၤန့ၢ်အီၤလၢသ့ၣ်ပှၢ်အံၤအပူၤန့ၢ်လၢတၢ် ကဆါအိၣ်အီၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ကတီၢ်လဲၤအိၣ်အီၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်တဘၣ်မၤအီၤလုၤတက့ၤဘၣ်. အါန့ၢ်တၢ်အံၤဒ်သ့ၣ်ပှၢ် အဲးအတၢ်ဘျုးသဲးဒီးကျဲကပူၤတၢ်ဘျုးသဲးတဖၣ်တၢ်ပာ်လီၤအီၤအသိးတၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ညါပာ်ကဲအီၤဒီးလူထွဲ မၤထွဲအီၤန့ၢ်လီၤ.

လၢတၢ်အခွဲးအယၢ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဒ်အံၤအကျါတၢ်ထူးထီၣ်ဟံးန့ၢ်သ့ၣ်, တၢ်, ဒီးဂ့ၢ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ပျံၤကျိ ပနၢ်လၢကန့ၢ် လီၤ အိၣ်အဆၣ် အဂီၢ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ဖဲယဲၤတၢ်လၢအကါဒ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ကြးဂၤဃာ် ကတီၢ်ဃာ်အီၤဒီး ပျံၤသူအီၤလၢအလီၢ်ဘၣ်အကျဲဘၣ်ဒ်တၢ်ဘျုးအိၣ်ဝဲအသိးလီၤ. လၢတၢ်တပလီၢ်သူၣ်ပလီၢ်သးအပူၤမ့ၢ်အူအိၣ်တၢ်တဖၣ်

ဒီးမ့ၣ်အူလာအိၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကတြီၣ်ဆၢဃာ်အီၤအဂီၢ် အလီၢ်အိၣ်ဒိၣ်မးလၢတၢ်ကပလီၢ်သ့ၣ်ပလီၢ်သ့ၣ်ပလီၢ်သးဒီး မးအီၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤပှၢ်ဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်ကဘၣ်ခိးကွၢ်ဒီးမးအီၤန့ၣ်လီၤ

(၂) တၢ်အခွဲးအယာ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ပာ်ပနီၣ်ဒၣ်လၢပျံၤကွီၤအကိၤပူၤဖဲတၢ်လီၢ်တခါဇိၤအပူၤဝံၤ တၢ်လီၢ်အဂၤလၢအအိၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်တြီၣ်အီၤလီၤ တၢ်ထုးထီၣ်ဟံးန့ၣ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢပှၢ်တ ဂၤကအဂီၢ်အံၤတၢ်တြးဟ့ၣ်တၢ်အခွဲးအယာ်အါန့ၣ်ဒီးတၢ်လၢအလိၣ်ဘၣ်ဝဲဘၣ်. တၢ်တဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်အခွဲးအယာ် လၢ ပှၢ်ကထုးထီၣ်ဟံးန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဖဲအသးဘၣ်. လၢတၢ်အံၤအဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်ကွဲးပတံထီၣ်တၢ်ဆူကီၢ်ဆၢဒီး ကီၢ်ရ့ၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်အအိၣ်လီၤ. တၢ်အံၤဝံၤမးမူဒါခိၣ်တဖၣ်န့ၣ်ကပာ်ပနီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်ဝံၤ ကပျဲအဝဲ သ့ၣ်ကူၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ

(၃) ပစံးဒၣ်ကလိာ် တၢ်အခွဲးအယာ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ပဒိၣ်အဖံးတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤမ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်တမံၤ လၢလၢ တၢ်ပာ်ပတုာ်ကွံာ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်အီၤတဖၣ်သ့ၣ်လီၤ

(၄) ဖဲတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢတၢ်ကပျဲကျိၢ်ပနီၣ်တဖၣ်လၢကန့ၣ်အိၣ်အဆၢအခါ ဒ်သိးတၢ်သမံသမိးအီၤကသ့အဂီၢ်ဆၢဖိ ကီၢ်ဖိလၢတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးတဖၣ်အံၤ တၢ်ကဘၣ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါအကလုာ်တဖၣ်ဃုာ်ဒီးအနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်ထဲလဲာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တခါအဒိ- တၢ်လၢမဲာ်တံးလဲးန့ၣ် မၤဟးဂီၢ်တၢ်အါန့ၣ်ဒီးကျိၢ်ပနီၣ်တဖၣ်လီၤ ဒ်န့ၣ်အသိး ကျိၢ်ဒီးပနီၣ်ပနီၣ်အ တၢ်မၤဟးဂီၢ်တၢ်အါန့ၣ်ကျိၢ်လီၤ တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢ တၢ်ကပျဲကျိၢ်ပနီၣ်အိၣ်ဆၢအဂီၢ် တၢ်ဆါန့ၣ်လံာ်အုၣ်သးတဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ကျဲၤလၢအကဲဘျးဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တခါပှၢ်လၢအကဆါလံာ်အုၣ် သးအံၤ ဒ်အမ့ၢ်ပှၢ်ဒုဖိသဝီဖိ ဖဲန့ၣ်တဖၣ်အသိး ကသ့ၣ်ညါဝဲတၢ်အိၣ်သးဂ့ၢ်ဂ့ၢ်အယံ တြီၣ်ဃာ်ဝဲတၢ်မၤကဘျးကဘျး တၢ်တဖၣ်ကန့ၣ်လီၤ. အဒိ- ပှၢ်တနီၤအကျိၢ်ပ နီၣ်တအိၣ်သန့ကု ဃုဝဲအခွဲးလၢကဃုမးအိၣ်မးအီၤအဂီၢ်. တနီၤတခါပာ်ပျီၤအါထီၣ်ဝဲအကျိၢ်ပနီၣ်ဂံၢ်လီၤ. လၢတၢ်အံၤအယံ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်လၢပှၢ်ဆါလံာ်အုၣ်သးတဖၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်အိၣ်သးအယံတြီၣ်ဝဲကန့ၣ်လီၤ. ကျဲၤကပူၤ လၢတၢ်ကဒိသဒါတၢ်အံၤအဂီၢ် ဆၢဖိကီၢ်ဖိလၢအတဖိးသဲးစးလၢ ကန့ၣ်လီၤအိၣ်ဆၢတဖၣ်အံၤတၢ်ကဒါ န့ၣ်အီၤ လၢဃိာ်ပူၤအဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်တုၤဃာ်ဝဲဆၢဖိကီၢ်ဖိအယံာ်တဖၣ်လီၤ

(၅) တၢ်အခွဲးအယာ်ဒီး တၢ်အဘျးအဖျိၣ်လၢတၢ်ကမၤန့ၣ်အီၤ- ဖဲတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပျံၤကွီၤအဆၢကတီၢ်ပှၢ်လၢအမၤ န့ၣ်တၢ်အခွဲးအယာ်ဒီး တၢ်အဘျးအဖျိၣ်တဖၣ်အကျိၢ် တၢ်အခွဲးအယာ်ဒီးတၢ်အဘျးအဖျိၣ်လၢတၢ်ကမၤ န့ၣ်အီၤခဲ လၢာ်န့ၣ် သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤအိၣ်ဒီးတၢ်စိကမိၤလၢကဘျးကဒါက့ၤဝဲအသိလီၤ. တကးဒီးဘၣ်ပှၢ်လၢ အမၤန့ၣ်တၢ်အခွဲးအ ယာ်ဒီးတၢ်အဘျးအဖျိၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ထုးစံာ်ထု ပှၢ်, တၢ်ကျိၤဒုးကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ် ထုးကွံာ်အီၤသ့ဝဲလၢသ့ၣ်ပှၢ် ဝဲကျိၤန့ၣ်လီၤ

လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဖဲတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ပျံၤကွီၤအဆၢကတီၢ် တၢ်အခွဲးအယာ်ဒီးတၢ်အဘျးအဖျိၣ်လၢ တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်အီၤလၢ အဘၣ်ဃးဒီး စံာ်ပှၢ် သ့ၣ်ပှၢ်တဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်မၤဒၣ်အီၤလၢ ထံကီၢ်ပဒိၣ်အဟီၣ်ခိၣ်အဖိခိၣ် အယံ, တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ဟ့ၣ်န့ၣ်သါအီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်ဆါအိၣ်အီၤ မ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်ဆိတလဲကွံာ်အီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်ပိာ် လီၤအီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးဘၣ်. တကးဒီးဘၣ် ဖိလံၤလၢအကဆဲးမၤဝဲစံာ်ပှၢ်တဖၣ်အံၤ ဒၣ်လဲာ် ကဘၣ်တီၣ်ထီၣ် ပာ်ပျီၤတၢ်ဂ့ၢ်အံၤ ဆူကီၢ်ရ့ၣ်အအိၣ်ခိ ဖျိကီၢ်ဆၢန့ၣ်လီၤ

ဒ်တၢ်အခွဲးအယာ်အိၣ်ဝဲအသိး သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ထုးထီၣ်သ့ၣ်စွဲးမၤန့ၣ်ကလီၤအီၤတဖၣ်အံၤ အလီၢ် မ့ၢ်အိၣ်လၢထံကီၢ်ပဒိၣ်တြးထၢဝဲတၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်လၢ တၢ်ထၢဝဲတၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်ပှၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်သ့ၣ်လီၤ. ဒီးက ထၢစ့ၢ်ကိးဝဲဒၣ်လီၤ. ဒုသဝီအဘျး အတၢ်တဖၣ် ဃုာ်ဒီးဒုသဝီလၢအယံၤတဖၣ် မ့ၢ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲသ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤ တဖၣ်အံၤသ့ၣ်ပှၢ်လၢ တၢ်ကမၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် တၢ်ကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လီၢ်တခါခါဖဲသ့ၣ်ပှၢ်ပျံၤကွီၤ အချၢလၢတၢ်က မၤန့ၣ်အိၣ်ဟံာ်ဃီအတၢ်လိၣ်ဘၣ်အဂီၢ်ဇိၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်အံၤတၢ်ကဘၣ်ကတီၢ်ဃာ်အီၤဂ့ၢ်ဒီး ကမ့ၢ်တၢ်လၢ

အကဒီသဒါ တၢ်မၤဟးဂုၢ်ဟးဂီၤတၢ်တၢ်ဖဲပျံၤကွီၤအပူၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ ဘၣ်ဃးတၢ်အခွဲးအယၢ်န့ၣ် တၢ်ကီၤတၢ်ခဲအဒိၣ် ကတၢ်တမံၤမ့ၢ်ဝဲ တၢ်အခွဲးအယၢ်လၢတၢ်ဟံးန့ၢ်အိၣ်အမ့ၢ်တၢ်ကျိၣ်တၢ်တၢ်လၢသ့ၣ်အဘိၣ်တဖၣ်အယီၤ သ့ၣ် တဖၣ်တချုးဒိၣ်ထီၣ်ပျံၤထီၣ်မ့ၢ်လၢတၢ်ဟံးန့ၢ်ကွံာ်အိၣ်သတးဒီး ကဲထီၣ်တၢ်ကီၤတၢ်ခဲလၢတၢ်ကရဲၣ်ကျဲၣ်ကတီၤဃာ် သ့ၣ်ပျံၤတဖၣ်ဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါအဂီၢ်လီၤ။ ပှၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ် ဒ်သိးကသ့ၣ်ညါဝဲအမူၤအဒါအိၣ်ဒီးအ သးသဟီၣ်အဂ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ် ဒီးကသ့ၣ်ဒါကဟုၤကယၢ်မၤစၢၤသကိးတၢ်ဂၤဃာ်ကတီၤဃာ်သ့ၣ် ပျံၤအဂီၢ် ပှၤဘၣ်မူ ဘၣ်ဒါတဖၣ် ကြၢးစံးကတီၤသိၣ်သိၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤလီၤ။

တၢ်မၤကမၣ်သ့ၣ်ပျံၤအတၢ်ဘျုးဒီး တၢ်သူၤကမၣ်သ့ၣ်ပျံၤအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်တြီၤဆၢမၤအိၣ်တူၤ လီၤတီၤလီၤလီၤ။ လၢတၢ်အံၤအဂီၢ်တၢ်ကဘၣ်မၤန့ၢ် ပှၤဒူဖိသဝီဖိအတၢ်မၤစၢၤန့ၣ်လီၤ။ လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤသ့ၣ်ပျံၤမူ ဒါခိၣ်ခဲလၢာ်လၢအဟီၣ်ကဝီၤဒၣ်ဝဲအပူၤ ကဘၣ်ဃုၤဒီးဒူသဝီကမုၢ်ဘူးဘူးတၢ်တၢ်ဝံၤ ကဘၣ်ဂုၢ်ကျဲးစးဝဲဒ်သိး ပှၤဒူဖိသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကအိၣ်ဒီးအတၢ်စုၤတၢ်န့ၣ်လၢအဝဲသ့ၣ် အဖိခိၣ်အဂီၢ်လီၤ။ တၢ်မ့ၢ်မၤ အိၣ်အံၤမးဒီးလၢတၢ်ဂၤ ဃာ်ကတီၤဃာ်သ့ၣ်ပျံၤတဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ကမၤန့ၢ်ဝဲပှၤထံဖိကီၤဖိအတၢ်မၤစၢၤန့ၣ်လီၤ။

(ဆ) တၢ်ကျိၣ်ခးကျိၣ်သံၣ်

(၁) တၢ်ကျိၣ်ခးကျိၣ်သံၣ်အံၤ တမ့ၢ်တၢ်အခွဲးအယၢ်တမံၤလၢ တၢ်ဃုၤအိၣ်သ့ၣ်ဘၣ်- ဖဲတၢ်ခးအိၣ်ထီၣ်ပျံၤကွီၤအခါ လၢတၢ်ကဒီးန့ၢ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဖျိၣ်အဂီၢ် သ့ၣ်ပျံၤဝဲကျိၣ်ဒ်အလီၢ်အိၣ်အသိး ဟ့ၣ်တ့ၢ်ဝဲတၢ်အခွဲးအယၢ်ဒ်အံၤန့ၣ်လီၤ။ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်သၢပျၢၤ တၢ်ဟံးန့ၢ်ကဒါက့ၤကလီၤအိၣ်သ့ၣ်ဒ်လီၤ။ ပှၤလၢအမၤန့ၢ်တၢ်အခွဲးအယၢ်ဒ် အံၤတဖၣ်န့ၣ် ခိဖျိတၢ်ခးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအကျိးအတဖၣ်အကျဲအိၣ်ဝဲအသိးတၢ်ကြၢးသးကျဲၣ်အိၣ်လၢ သ့ၣ်ပျံၤဝဲကျိၣ်အတၢ်န့ၣ်ကျဲးဒီးအတၢ်ကွၢ်ထွဲအဖိလၢာ်လီၤ။ တၢ်ဂ့ၢ်အံၤ ကမ့ၢ်ဒ်လၢပှၤလၢမ့ၢ်တကျိၣ်ခးအိၣ်တသ့ၣ်ဘၣ် တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ။ မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ဖဲတၢ်ခးအိၣ်ထီၣ်သ့ၣ်ပျံၤပျံၤကွီၤအဝဲအံၤအခါ တၢ်အခွဲးအယၢ်လၢတၢ်ဒီးန့ၢ် ဟံၤအိၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဒ်လၢ ပှၤမၤကျိးတဖၣ်အဂီၢ်လၢအမၤတ့ၢ်ဝဲ ဒ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအလုအလၢအိၣ်အသိးဒီး တၢ်မၤတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ဟံးလီၤန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိၣ်ဒီး တၢ်ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အခွဲးလၢကမၤအိၣ်ဝဲဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

(၂) တၢ်မၤတၢ်ကျိၣ်ခးကျိၣ်သံၣ်အတၢ်ဘၣ်ဘျုးဒီးအတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်တဖၣ်- တၢ်စံးလၢတၢ်ကျိၣ်အိၣ်ခးသံၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ကျိၣ်အိၣ်တူၤဒၣ်လဲာ်တၢ်ကဘၣ်ပျီၣ်ဝဲ တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်ကျိၣ်တ့ၢ်အိၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ဘၣ်ဟံၤဃုထီၣ် အိၣ်တ ချုးတူၤလၢတၢ်ကိၢ်ခါအဆၢကတီၢ်လၢာ်ဝံၤ တၢ်ကဘၣ်ဒွဲၣ်အူအိၣ်ကွံာ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ။ မ့ၢ်လၢတၢ်ဒွဲၣ်အူအိၣ်ကွံာ် အိၣ်ဒ်အံၤ အယီၤ တၢ်မၤန့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ထွၣ်လၢချါတဖၣ်အအိၣ်တကးဘၣ် ဖဲတၢ်စူၤလီၤသိၣ်အဆၢကတီၢ် တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိဖိလၢ တၢ်သ့ၣ်လီၤအိၣ်တဖၣ် ဒ်သိးတကဲထီၣ်တၢ်တံာ်တၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် တၢ်ဘၣ်မၤရှဲမၤပျီၣ်ကဒီးနီၣ်တဖၣ်လီၤ။ တၢ် မၤဒ်အံၤခးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သံတၢ်ပျံၤလၢတၢ်ဖိဃာ်တဖၣ်အဂီၢ်အါအါကလဲာ်လီၤ။

ဘၣ်ဆၣ်သန့ၣ်က့ ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ကျိၣ်ခးကျိၣ်သံၣ်အဝဲအံၤ ဖဲတၢ်ကိၢ်ခါအဆၢကတီၢ်ဒီတကတီၢ်ညါ မ့ၢ်လၢတၢ်တစူၤ ဘၣ်အိၣ်အယီၤတူၤဘၣ်ဝဲတၢ်ကိၢ်ဒီကတီၢ်ညါလီၤ။ တမ့ၢ်ထဲတၢ်အံၤဘၣ် ဟီၣ်ခိၣ်အဝဲအံၤ တမၤန့ၢ်ဝဲတၢ်ခုၣ်, ထံဒီးသ့ၣ်အ ကပၤလၢကပၤဃာ်ကတီၤဃာ်ဝဲအဂီၢ်ဘၣ်, မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ဖဲတၢ်မၤဝဲတၢ်ကူးဘုကူးဟုဝံၤအဆၢကတီၢ်ဟီၣ် ခိၣ် လၢအအိၣ်တ့ၢ်အံၤ အထူးအစိတဖၣ်လၢာ်ကွံာ်ဝဲခဲ လၢာ်လီၤ။ ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်မၤခးသံၣ်ဝံၤအံၤတမ့ၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လၢ အဂ့ၢ်လၢတၢ်ကသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်ဆူညါအဂီၢ်ဘၣ်, မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤတၢ်မ့ၢ်မၤအိၣ်ကဒီးအိၣ်သၢပျၢၤတမ့ၢ်လၢ တၢ်ကကဲထီၣ်ကဲထီၣ်လၢဘၣ်.

ဟီၣ်ခိၣ်လၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်ဒီသဒါအိၣ်ဂ့ၢ်တဖၣ် လီၤဆီဒ်တၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်တြီၤအိၣ်တဖၣ် ကစၢ်ကလိအိၣ်တ ဖၣ်န့ၣ် တုၤမ့ၢ်မူခိၣ်စူၤလီၤဒီး ဟီၣ်ခိၣ်လၢအအိၣ်လၢအဖံးဘ့ၣ်ဖိခိၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကွးလီၤကွံာ်ဝဲဆူထံကျိထံကွံာ်တဖၣ်

အအိတ်ဒီး ဟိတ်ခိတ်အထူးအစိတဖန်အံၤ လဲၤတုၤဒုၤဆူၤပၤထံး (တၢ်ပၤခိတ်) အိတ်တၢ်အလီၢ်တဖန်လီၤ မ့ၢ်လၢအယုၤလီၤ ထွံကွံာ်ဒ်အံၤအယိတ် ဟိတ်ခိတ်စံာ်ပွဲၤတဖန်န့ၣ်ထံလုာ်ဘၢအိၤဝံၤ ဒုးအိတ်ထီၣ်တၢ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤလီၤ ကစၢၢ်ကလိအတၢ် တြိၤလၢအဒိတ်ဝဲယိတ်ဝဲတဖန်န့ၣ် မ့ၢ်လၢထံအိတ်တၢ်ဆူၣ်အယိတ်, ဟိတ်ခိတ်တဖန်လီၤလၢဝဲဝဲဝဲ တၢ်ကဒုးအိတ်ထီၣ်တၢ်မ့ၢ် တၢ်ဘိအသီလၢအလီၢ်န့ၣ် ကဲထီၣ်အသးတသ့ဘၣ်. ကဲထီၣ်ဒုၣ်လၢဂၢၢ်ဘၣ်တဖန်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယိတ်လၢတၢ် ကဒိသဒါဟိတ်ခိတ်ညုၣ်ထွၣ်အထူးအစိတဖန်ဒီး ဟိတ်လၢတဖန်အဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်တြိၣ်ဒုၣ်ပုၤကျိးဒုး ကျိးသံၣ်ဖိတဖန်လၢ တၢ်ဘျးသဲးန့ၣ်လီၤ. အလီၢ်မ့ၢ်အိတ်လၢတၢ်ကတြိၣ်အိၤလၢဂၢၢ်လၢဂၢၢ်ဆုဆုသၢပုၤတၢ်မၤအိၤသ့လီၤ.

(၃) ဟိတ်ခိတ်တကစီၤလၢတၢ်ကျိးတုၤဒုးကျိးတုၤသံၣ်အံၤ ဒ်သိးဟိတ်ခိတ်အံၤကဂ့ၤထီၣ်က့ၤအဂီၢ် အလီၢ်အိတ်လၢတၢ်ကမၤ အိၤလၢအချ့ဒီး တၢ်မၤအိၤမ့ၢ်န့ၣ်သၢပုၤ ထံအိတ်လီၤတၢ်တဖန်ကလီၤစ့ၤဝဲဒီး တၢ်ဂၤယၢာ်က့ၤဟိတ်ခိတ်အထူးအစိ တဖန်စ့ၤကိးတၢ်မၤအိၤကန့ၣ်ဂ့ၤဒိတ်ထီၣ်လီၤ. ဟိတ်ခိတ်လၢတၢ်တမၤတၢ်ကျိးဒုးကျိးသံၣ်နီၣ်တဘျီဘၣ်တဖန်န့ၣ် ကဲထီၣ် က့ၤပုၤသ့ညိကဒုၣ်ဒီးချ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယိတ်ဟိတ်ခိတ်ဒုးလီၢ်တနီၤန့ၣ် တၢ်မ့ၢ်ပာ်အိၤအနံၣ်(၃၀)နံၣ်ဝဲမး တၢ်မ့ၢ်ကျိးကဒါက့ၤအိၤသၢပုၤ တၢ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤတၢ်လီၤဆံးလီၤစ့ၤတဖန် ကစ့ၤလီၤဝဲဒုၣ်လီၤ. တၢ်ပာ်အိၤမ့ၢ်စ့ၤ န့ၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ် အဝဲအံၤသၢပုၤ တၢ်ချဲတၢ်သုၣ်လၢတၢ်မၤန့ၣ်အိၤတဖန်န့ၣ် အသဟိတ်ကလီၤစ့ၤဝဲတကးဘၣ် လၢက ကဲထီၣ်ကဒါက့ၤပုၤအဂီၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ကယံာ်ကထၢန့ၣ်အလီၢ်ဝဲဟိတ်ခိတ်အံၤကတူၢ်ဘၣ်ဝဲထံအိတ်ကလီၤတၢ်တ ဖန်န့ၣ်လီၤ.

(၄) ဒူသဝီလၢအအိတ်လၢပျံၤကွီၤအပူၤတဖန်ဒီး ပုၤဒူဖိသဝီဖိကမျၢၢ်တနီၤ လၢတၢ်လီၢ်အကတဖန်န့ၣ် တုၤမ့ၢ်မၤဝဲတၢ် ကျိးဒုးကျိးသံၣ်ဝဲဒီး သံၣ်လၢအအိတ်တၢ်တဖန်အံၤ ဒ်သိးကကဲဘျးကဲဖျိတ်အဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်မၤအဝဲသ့ၣ်လၢကသ့ၣ်ဝဲ သ့ၣ်တဖန်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဖန်န့ၣ် သ့ၣ်ပုၤမူဒါခိတ်လၢအဘၣ်ဃးဒီးအိၤတဖန် ကဘၣ်ပၤဆုၤအဝဲသ့ၣ်တကးဘၣ် သဝီအစကီၤလၢဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အိၤမူဒါလၢသ့ၣ်ပုၤဝဲကျိးဖဲ ပျံၤကွီၤအပူၤတဖန် အတၢ်ပၤဆုၤအဖီလၢအဝဲသ့ၣ်တဖန် ကဘၣ်သ့ၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖန်ဒီး ကဘၣ်မၤတၢ်ကျိးပျီနီၣ်တဖန်လီၤ.

(၅) တၢ်ဒိသဒါမ့ၢ်အူအိတ်တၢ်

(၁) တၢ်သ့ၣ်တၢ်ကတိၤလၢအဆံး တၢ်ဒိသဒါမ့ၢ်အူအိတ်တၢ်အံၤ ဒုးအိတ်ထီၣ်တၢ်အခိပညီလၢ တၢ်ဆိကမိတ်ကမ့ၢ်အိၤ သ့ဘၣ်ဆၣ်သ့ၣ်ပုၤတဖန်န့ၣ် ဒ်သိးတၢ်ကဒိသဒါအိၤလၢ မ့ၢ်အူသ့တၢ်အိတ်တၢ်အဂီၢ်ဒီး ဖဲမ့ၢ်အူအိတ်တၢ်အခါအလီၢ် အိတ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤလီၤပံာ်ကွံာ်မ့ၢ်အူ အတၢ်မၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢလီၤဖျးတၢ်အယိတ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, န့ၣ်ဆၢာ်အဂ့ၢ်အဝီတမံၤမံၤအ ယိတ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, မ့ၢ်အူအိတ်တၢ်သ့လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သန့ၣ်က့ၤလၢသ့ၣ်ပုၤအပူၤမ့ၢ်အူလၢအအိတ်တၢ်တဖန်အါဒုၣ်တၢ်တက့ၢ် မ့ၢ်ဒုၣ်လၢပုၤကညိအယိတ်လီၤ. လၢတၢ်တပာ်သ့ၣ်ပာ်သးအပူၤ မ့ၢ်အူအိတ်တၢ်သ့ဝဲအသိးတဘျီတခိတ်တၢ်ဒွဲၣ်အူစဲယဲၤ အိၤတဖန် စ့ၤကိး အိတ်ဝဲဒုၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ခးလၢ မ့ၢ်အူညိန့ၣ်အိတ်တၢ်တဖန်မ့ၢ်ဝဲ- တၢ်ဒွဲၣ်အူအိတ်ဒုးအခါကဲ ထီၣ်မ့ၢ်အူလဲးအိတ် တၢ်ဆူတၢ်လီၢ်အဂၤ, ဖဲဒူသဝီဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖန် အိတ်ဆၣ်အလီၢ်အပူၤ ဒ်သိးတပံာ်တမၤတဖန် ကဟဲထီၣ်ဂ့ၤအဂီၢ် ဖဲတၢ်ဒွဲၣ်အူအိတ်ကွံာ်တပံာ်တမၤအယုထီၣ်တဖန်အခါ, ဖဲတၢ်လီၢ်ပုၤလၢတၢ်ခးအိတ်တၢ်မံၤလၢတ ဖန်အခါ ဒ်သိးတၢ်မံၤလၢတဖန်ကဟးထီၣ်အဂီၢ် တၢ်ဒွဲၣ်အူစဲယဲၤပုၤမ့ၢ်အူအခါ, ဖဲတၢ်အိတ်ဒီးတၢ်သးက့ၢ်တၢ်ပညိ လၢအကမၤဟးဂီၤတၢ်အဂီၢ် တၢ်ဒုးအိတ်ထီၣ်မ့ၢ်အူတဖန် အခါသ့ၣ်တဖန်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တဖန်အံၤအယိတ် မ့ၢ်အူအိတ်တၢ်အံၤ ကဲထီၣ်အသးအခါကတၢ်လၢသ့ၣ်ပုၤအပူၤ ဒီးအလီၢ်အိတ်ဝဲဒိတ်မးလၢ တၢ်ကမၤတၢ်ဒိတဒါမ့ၢ်အူအိတ်တၢ်အတၢ်ရဲၣ် တၢ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖန်အံၤမ့ၢ်တအိတ်သၢပုၤ တၢ်ထံာ်ဘၣ်ဝဲဒုၣ်လၢ သ့ၣ်ပုၤလၢအယုထီၣ်ခဲလၢာ်ဃာ် ဃာ်မ့ၢ်အူအိတ်တၢ်ကိးနံၣ်ဒဲးန့ၣ်လီၤ. တဘျီတခိတ်ဖဲတၢ်အကတီၢ်တခါဇိအပူၤဒုၣ်လဲာ် မ့ၢ်အူအိတ်တၢ်အိတ်အဘျီဘျီ န့ၣ်လီၤ.

(၂) မ့ၢ်လၢသ့ၣ်ပုၤမ့ၢ်အူအိတ်တၢ်အယိတ် သ့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဘိတဖန် လီၤဆိဒုၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟးဂီၤကွံာ်ဝဲဒုၣ်လီၤ. အဒိ- တၢ်မ့ၢ်ထီၣ်သ

ကြီးကျော်သွတ်ထွတ် တထွတ်လှ၊ မှန်အူအိတ်အိတ်ဒီး သွတ်ထွတ်တထွတ်လှ၊ မှန်အူတအိတ်အိတ်သ၊ ပျူ၊ သွတ်ထွတ်လှ၊ မှန်အူအိတ် အိတ်အံ၊ လာအအိတ်ဒီးအစွာပကထံဘ်ဘ် လာအအိတ်ဝဲဒီး အတပူလီဂျီပူကျဲတကးဘ်သွတ်ထွတ်လှ၊ မှန်အူတအိတ်အိတ် တခိ ပကထံဘ်ဘ်လှ၊ အိတ်ဒီးဂံဒီးဘါဖျါပံဖျါလှ၊ ဝဲဒ်န့ လီ၊ တဂ်တခိတုမုန်အူအိတ်သွတ်ထွတ်လှ၊ ပျူ၊ သွတ်ထွတ်လှ၊ အံအလတ်တဖ်န့ တဂ်အိတ်ယုထိကွံအိတ်ဝဲ၊ တဘျီတခိသွတ်ထွတ်လှ၊ မှန်အူအိတ်ကွံအိတ်မုတမု၊ မှန်အူအိတ်ကွံအိတ် တပျံတတ်န့လီ၊ အစွာကတဂ်လှ၊ သွတ်ဖးဒိတ်တဖ်န့ တုမုန်အူအိတ်အဝဲသွတ်ဒီးအဖံးတဖ်မှန်အူအိတ်ကွံအိတ် ဝဲအချံဒီး အဖိလှ၊ အမဲထိတ်ကွာတဖ်န့ မှန်အူအိတ်ကွံအဝဲသွတ်ဒီးဘ်သံကွံဝဲခဲလတ်န့လီ၊ မှန်အူအသဟိတ်မုန်ဆူ စဲယဲလှ၊ ပျူ၊ ဟိတ်ခိတ်တဖ်ဒ်လဲဘ် ဘ်ဟးဂီကွံဝဲအယိ ဖဲတဂ်လီအဝဲန့ ဟိတ်ခိတ်အံကဲထိတ်တဂ်လှ၊ အအိတ်ဒီး ဟိတ်ခိတ် ညှိတ်ထွတ်လှ၊ အတဂုသုလီ၊ သွတ်လတ်လှ၊ အလီဆူတဖ်ဒီးသွတ်ဒုလှ၊ အကံလီတဖ်စုဂီ၊ မုလှ၊ မှန်အူ အိတ်ကွံ အဝဲသွတ်အယိ သွတ် အကျပ်အသိတ်တဖ်တအိတ်ထိတ်ဝဲလှ၊ ဘ်ဘ်၊ သွတ်ချံအါဒ်အါပျုဘ်ဘ်ဟးဂီကွံဝဲအယိလှ၊ ကမဲထိတ် အါထိတ်အဂီ တဂ်အခွဲအယတ်လီ၊ ဟးဂီကွံဝဲဒ်လီ၊ သွတ်ထွတ်ဖးဒိတ်လှ၊ အတဂ်ဘ်မှန်အူအိတ်အိတ်ကီးန့ ဝဲတဖ်န့ လှ၊ ခံကဲထိတ်သွတ်ကွတ်ကူတဖ်ဝဲလှ၊ လှ၊ ခံကတဂ်အိတ် ဒီးအပူလီဂျီပူကျဲတဖ် ဒီးတဂ်သုအိတ်တသုလှ၊ ဘ်ဘ်၊ ခိဖျီကျဲ ဒ်အံသွတ်ထွတ်အါထွတ်တဂ်ထံဘ်ဘ်လှ၊ အအိတ်ဒီးအကိတ်တဖ်လီ၊ သွတ်သံဒီးသွတ်အကတနီန့တုမုန်မှန်အူ အိတ်အိတ်ဒီး ဟးဂီကွံဝဲလတ်လတ်ဆုဆုသုအယိ လှ၊ ကကဲဘျူးအဂီ တဂ်မကွာအဝဲသွတ်လှ၊ သွတ်ဖုမုဂု၊ သွတ်လး မုဂု၊ တသု ဒ်လဲဘ်လှ၊ ဘ်ဘ်လီ၊

(၃) မုလှ၊ သွတ်ပျံမှန်အူအိတ်တဂ်အယိ ဟိတ်ခိတ်တဖ်န့ အတဂ်အိတ်သးတဖ် ဆိတ်လဲကွံအသးဒီး ကဲထိတ်တဂ်ဟးဂုဟး ဂီဒိတ်ဒိတ် အါအါသွတ်ဒ်လီ၊ ဟိတ်ခိတ်လှ၊ အအိတ်ဒီးသွတ်အူသွတ်ကျပ်ဒီးတပျံတမါတဖ်အံ၊ မုလှ၊ မှန်အူအိတ်ဟးဂီ ကွံအိတ်အယိဖဲမူခိတ်စူဝဲအါအါဂီဂီအခါ သွတ်ထွတ်လှ၊ အအိတ်တဖ်အံ၊ တဂ်ဘ်ဝဲထံအိတ်လီ၊ ကလီကွံအဂီ ခိတ်ထံးတဖ်အါအါသိသိလီ၊ မုလှ၊ ထံအိတ်လီကွံတဂ်အယိ၊ သွတ်ထွတ်ဖးဒိတ်တဖ်အံ၊ အဂီလှ၊ အစဲလီ၊ တဖ် အိတ်ဖျါထိတ်ဝဲဒီး လှ၊ ထံကျိထံကွတ်တဖ်အပူ ဟိတ်ခိတ်ကမ့တဖ်ယုန့ လီ၊ ဝဲဒ်ဒိတ်အါအါအယိဟိတ်ကဝီလှ၊ လတ် တဖ်န့ ဘ်ဘ်ကွာဆာ်မဲဒီး တဂ်ကိတ်ခဲဒိတ်ဒိတ်အါအါသုလီ၊ ဟိတ်ခိတ်ကမ့လှ၊ အအိတ်တဂ်တဖ်တခိ မုလှ၊ ဆူး ဟံးန့၊ ယာ်ဝဲထံတန့ဂုလှ၊ လှ၊ အယိတကတီဝဲတကတီဝဲ ထံဒိတ်ထိတ်ဝဲရူရူ န့လီ၊

(၄) အလီအိတ်လှ၊ တဂ်ဒိသဒါပျံသုထိတ်တဖ်လီ၊ ပျံသုထိတ်မုန်ဒိတ်သ၊ ပျူ၊ မှန်အူအိတ်အိတ်လီ၊ တဂ်တခိမုလှ၊ မှန်အူဆာ် ဂုဝဲဒ်အ ယိန့လီ၊ အါန့တဂ်အံ ပျံလှ၊ အရဲဂုဒိတ်တဖ်န့ မှန်အူဆာ်အိတ်ဝဲအါဒိတ်မးလီ၊ မုလှ၊ တ ပျံတမါဒီးသွတ်လှ၊ အတဂ်ထဲတန့ဇိတ် တဖ် အိတ်ဝဲအါအါဂီဂီအယိ တဂ်တဖ်အံ၊ ယုထိတ်ကွံဝဲသတးဒီးဒုးအိတ် ထိတ်မှန်အူအိတ်တဂ်ဂုဝဲန့လီ၊ မုလှ၊ မှန်အူအိတ်တဂ်ဒိတ်ဝဲအယိ သွတ်ပျံအံဖျါရဲဒိတ်န့အလီလီ၊ ဟိတ်ခိတ် ညှိတ်ထွတ်တဖ်လီ၊ စူဝဲဒ်လီ၊ သွတ်အထွတ်တဖ်အဂီအဘါစါလီဝဲလီ၊ ခိဖျီကျဲဒ်အံလှ၊ တဂ်အကတီဝဲအ ယံအထာအဂီ သွတ်အထွတ်တဖ်အံ၊ ဟးဂီဝဲဒ်ထိတ်အါထိတ်လီ၊ တုမုန်တဂ်ဒိသဒါဝဲမှန်အူအိတ်တဘျီဝဲတဘျီ တဖ်မုန်န့သ၊ ပျူ၊ ဟိတ်ခိတ်အဝဲအံသွတ်မဲ ထိတ်ဝဲအါထိတ်ဂုထိတ်လီ၊ ဟိတ်ခိတ်တဖ်န့ ဂုဒိတ်ထိတ်ဝဲ၊ မုလှ၊ နိတ် တဖ်အါထိတ်ဂီထိတ်အယိ ကဲထိတ်တဂ်ဒိသဒါယာ်သွတ် ထွတ်ဖိလှ၊ အမဲထိတ်တဖ် လှ၊ ကလံသိတ်ဂီအတဂ်မလှ ဘ်ဘ်ဒိဘ်ထံးတဂ်န့လီ၊ မုလှ၊ တဂ်န့အယိ တုမုန်မူ ခိတ်စူဒီး ဟိတ်ခိတ်တဖ်န့ ထံအိတ်လီကွံအိတ်ကစူလီဝဲ ဒ်လီ၊ ဟိတ်ခိတ်တဖ်အံဆူးယာ်ဝဲထံကန့အါထိတ်လီ၊ လှ၊ ခံကတဂ်သွတ်ထွတ်သွတ်ဘိတ်တဖ်ကမဲထိတ်ဝဲအဂီ ကဲထိတ်တဂ်အိတ်သးလှ၊ အဂုန့လီ၊

(၅) ကျဲကျပ်တရံးလှ၊ တဂ်ကဒိသဒါတဂ်အဂီအံ ပျံသဝီဖိတ်တဖ်ကဘ်ဟံးန့မူဒါဒီးမလဲန့လီ၊ အဝဲသွတ်ကဘ်အိတ်ဒီး တဂ်သးစဲလှ၊ ကမတဂ်အံအဂီဒီး ကဘ်ဟံးဖျိတ်အသးမလဲကိတ်တဂ်န့အလီအိတ်ဝဲဒ်လီ၊ ပျံလှ၊ အမလဲတဂ်အ ခွဲးအယာ်ခဲလတ်တဖ် ပျံလှ၊ အအိတ်ဒီးလံာ်အုတ်သးလှ၊ ကမအိတ်အဆာ်ဖဲသွတ်ပျံအပူတဖ်ဒီး ဒုသဝီလှ၊ အအိတ်ဘူး

ဒီးပျံးကွီတဖှ် ပှာထံဖိကီဖိကမျာ်တဖှ်အံၤ ကဘၣ်ဟံၣ်ဖှ်ထီၣ်အသးဒီး ဒီးသဒါသကိးမွၢ်အူအိၣ်ပှာလီၤ ပှာလၢအမၤ ကမၣ်တၢ်လၢတၢ်အံၤအဂီၢ်တဖှ် တၢ်ကဘၣ်ဃုသ့ၣ်ညါအိၣ်အဂီၢ် ပှာထံဖိကီဖိကမျာ်တဖှ်န့ၣ် အိၣ်ဒီးမူဒါလၢကဘၣ် မၤစၢၤပှာဘၣ်မူဘၣ်ဒါန့ၣ်လီၤ သ့ၣ်ပှာဝဲကျဲၤစ့ၢ်ကိး ကဘၣ်ဟံးန့ၣ်တၢ်အဂ့ၢ်တဲာ်တဲာ် ဖျူဖျူလၢပှာမၤကမၣ်တၢ်တကအဖိ ခိၣ်လီၤ ပံးဒဲၣ်ကလိာ်မ့ၢ်လၢပှာမၤန့ၢ်တၢ်အခွဲးအယာ်တကတအိၣ်ဒီးတၢ်ဟံးန့ၢ်မူဒါအယိမ့ၢ်ဂ့ၤ မ့ၢ်လၢအသးပၢ် ထီၣ် လၢကမၤဟးဂီၢ်တၢ်တီတီမ့ၢ်ဂ့ၤအယိ မ့ၢ်အူမ့ၢ်အိၣ်တၢ်သၢပျာၤ ပှာအဝဲအံၤ တၢ်ကဘၣ်ထုးကွံာ်တၢ်အခွဲးအယာ်လၢ တၢ်ဟ့ၣ်တ့ၢ်အိၣ်တဖှ် တဖှ်တတံာ် မ့ၢ်တဖှ် ခဲလၢာ်ခဲဆ့န့ၣ်လီၤ ဖဲမ့ၢ်အူအိၣ် တၢ်အခါပှာဒူဖိသဝီဖိလၢအန့ၣ်လီၤမၤစၢၤ ဝဲလၢတၢ်မၤသံမ့ၢ်အူတဖှ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်ဘျူးတၢ်ဖှ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ပျဲပျဲအိၣ်လၢတၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်လၢ တၢ်ဖဲးအိၣ်မၤအိၣ်လၢသ့ၣ်ပှာအပူၤလီၤ ခိဖျိကျဲဒ်အံၤတၢ်ဒီးန့ၢ်ဝဲအဝဲသ့ၣ်အတၢ်သးအိၣ်လၢသ့ၣ်ပှာအတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ အဂီၢ်သ့ဝဲဒ်လီၤ

(ည) တၢ်ဒီးသဒါကဟုကယာ်ထီၣ်ဒီးဆၣ်ဖိကီဖိတဖှ်

(၁) တၢ်စံးလၢတၢ်ဒီးသဒါကတီၤသ့ၣ်ပှာန့ၣ် တၢ်လၢအမ့ၢ်သ့ၣ်ပှာအတၢ်ဟးထီၣ်တကလုာ်ဒ်အမ့ၢ်သ့ၣ်, ဝှ်, ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖှ်ဒီး တၢ်လၢအဘၣ်ဃးဒီးသ့ၣ်ပှာတဖှ်န့ၣ် တမ့ၢ်ထဲတၢ်ကဘၣ်ကွၢ်ထွဲဒီးသဒါကဟုကယာ်ဘၣ်, တၢ်အဂ့ၢ်အဂၤလၢအဘၣ် ဃးဒီးသ့ၣ်ပှာလၢအအိၣ်ဝဲဆိဝဲဖဲသ့ၣ်ပှာအပူၤဒ်အမ့ၢ် ထီၣ်ဖိဒီးဆၣ်ဖိကီဖိတဖှ်စ့ၢ်ကိး မ့ၢ်ဝဲသ့ၣ်ပှာအတၢ်ဖိတၢ်လံၤ တကလုာ်အယိ တၢ်ကဘၣ်ဒီးသဒါကဟုကယာ်ကွၢ်ထွဲအဝဲသ့ၣ်လၢ ပှာကညီအတၢ်မၤဟးဂ့ၢ်ဟးဂီၢ်အဝဲသ့ၣ်စ့ၢ်ကိး န့ၣ်လီၤ

(၂) တၢ်လၢသ့ၣ်ပှာတဖှ်အံၤ ဒ်န့ၣ်ဆၣ်တၢ်ဘၣ်တ့ၢ်အသိး မ့ၢ်ဒ်ဆၣ်ဖိကီဖိတဖှ်အိၣ်ဝဲဆိဝဲအလီၢ်အဟံၣ်အယိန့ၣ်လီၤ ထံကီၢ်တနီၤန့ၣ်တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤ အိၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်ဖိလီၤဆီလၢ ကကဟုကယာ်ကွၢ်ထွဲပှာဆၣ် ဖိကီဖိတဖှ်လၢ အပာ်ဃုာ်ဒီးထီၣ်ဆိတဖှ်န့ၣ်လီၤ

တၢ်မ့ၢ်တမၤအိၣ်ဒ်အံၤသၢပျာၤ ဒ်ပှာကညီအနီၣ်ဂံၢ်အါထီၣ်ဝဲအသိး တၢ်မၤအိၣ်အိၣ်စံာ်ပှာအလီၢ်လဲၢ်ထီၣ်အယိ လၢပှာပှာဆၣ်ဖိ ကီၢ်ဖိတဖှ်အဂီၢ် ကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲဒီးအနီၣ်ဂံၢ်လီၤစ့ၢ်ဒ်ဒ်လီၤ ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ တၢ်မံၤလၢာ်တဖှ်န့ၣ် သးအသးဆူပှာယိၣ်အိၣ်တၢ်အ လီၢ်လီၤ တၢ်ဘၣ်ကဲထီၣ်အသးဒ်အံၤန့ၣ်မ့ၢ်လၢ ဆၣ်ဖိကီဖိတဖှ်အဲၣ်ဒီးပဒုၣ်အသး လၢပှာကညီတဖှ်အယိတမံၤ ပျဲဝဲလၢပှာကညီ ကမၤသံကွံာ်အဝဲသ့ၣ်အယိတမံၤ တနံၤဘၣ်တနံၤ တၢ်စုကဝဲလၢ ပှာလုၤဒးအိၣ်ဆၣ်ဖိကီဖိတဖှ်ဖိၣ်ဝဲန့ၣ် ယံာ်ထီၣ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ဝဲဒ်အယိန့ၣ် လီၤ

တၢ်ကဲထီၣ်သးအဝဲအံၤ လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒ်ဘၣ်အပူၤ တၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၣ်မဲာ်လံၤဒီး ဆၣ်ဖိကီဖိတဖှ်အစၢၤကလီၤတူာ်တစု အဂ့ၢ်အခးလံၤန့ၣ်လီၤ မ့ၢ်ဘၣ်တဲအဒိသၢပျာၤ ဖဲပူၤရပၤကီၢ်ဒ်အမ့ၢ်န့ၣ်တကပၤန့ၣ် ထွံာ်ဟီၣ်ခိၣ်တဖှ်ဘူ ကလီၤ မၤလၢာ်လၢာ်ဆ့ဆ့ဃုာ်ဃုာ်လံၤန့ၣ်လီၤ သမိၣ်ဖိတဖှ်စ့ၢ်ကိးအိၣ်တ့ၢ်ဒ်ထဲအနီၢ်ဂံၢ်စ့ၢ်ကိာ်ဖဲဆိၣ်ဖးဒ် (ဥယျာဉ်ကြီး) တဖှ်အပူၤ လၢပှာကွၢ်ထွဲအိၣ်သ့ၣ်တဖှ်န့ၣ်လီၤ ဖဲအမဲၤကကီၢ်ဒ်ကလံၤစိးတကပၤ ကျိၢ်မံၤတဖှ်စ့ၢ်ကိး ဘူးတ့ၢ်မး လၢကဟါမၤလၢာ် ကွံာ်အယိ ထံကီၢ်ပဒ်တဖှ် ဘၣ်န့ၣ်လီၤဟံးန့ၢ်မူဒါဒီးတြီဝဲန့ၣ်လီၤ လၢကီၢ်တြးတး စ့ၢ်ကိးထီၣ်ဂံာ် တဖှ်အိၣ်တ့ၢ်ဒ်ထဲစ့ၢ်ကိာ်ဖိအယိ တၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢ တၢ်ကခးအိၣ်အိၣ်လၢဘၣ်, တၢ်ဟ့ၣ်ဒ်အခွဲးလၢအဆၢက တီၢ်လၢတၢ်ကခးအိၣ်အိၣ်အဂီၢ် ခိဖျိတၢ်ဘျူးသဲးန့ၣ်လီၤ

(၃) ဖဲပကီၢ်သူလုၤအပူၤ ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤသ့ၣ်ပှာအတၢ်မံၤလၢာ်တဖှ် အိၣ်ဒီးဖဲပှာကိးဘၣ်ဒီးအပူၤသန့ၣ်က့အဝဲသ့ၣ် ဟးအိၣ်ဝဲယံၤယံၤလၢပှာကညီဟးထီၣ်က့ၤလီၤအလီၢ်လၢပှာယိၣ်အပူၤလံၤလီၤ ပှာဖးဒ်လၢအဒိၣ်အယိၣ်အပူၤဒ် လဲာ်ပှာဒးတၢ်ဖိတဖှ် လုၤဒးအိၣ်ဝဲတၢ်မံၤလၢာ်လၢအပူၤဂ့ၢ်တဖှ်တုၤဝဲဒီးပှာဒးတၢ်ဖိတဖှ်အံၤ တနီၤန့ၣ်အလဲာ်စ့ၢ်

တအိတ်ဘုတ်. (ပုၤမးတၢ်ဖိလၢအလံာ်စ့တအိတ်ဘုတ်တဖၣ်အံၤအနီၣ်ဂံၢ်အါထီၣ်ဝဲဒီးပကဘၣ်စံးလၢ အဟ့ၣ်အိတ်ဘုတ် အိတ်တၢ်မံၤလၢတဖၣ်လီၤ)

(၄) မ့ၢ်လၢသ့ၣ်ပှၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံာ်တဖၣ်အိတ်ဝဲအယီၤ ကဲထီၣ်တၢ်ဘၣ်ဘျးလၢသ့ၣ်ပှၢ်အဂီၢ်အိတ်ဝဲအသိး ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတနီၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်တဖၣ်လၢအမၤမးဂီၢ်သ့ၣ်ပှၢ်လီၤ ဘၣ်ဆၣ်သန့က့ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတမ့ၢ်တၢ်လၢအကဲထီၣ်အသးအါကဲာ် ဆိးဘၣ်. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ တၢ်အံၤတမၤဘၣ်ဒိတၢ်ပၤ ဆၣ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သီဘၣ်. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံာ်တဖၣ်အံၤတၢ်ကြးကွၢ်ထွဲအဝဲသ့ၣ်ကိးဒုဒဲးဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆိဒုၣ်တၢ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ လၢအဒုးအိအဖိအန့ၢ်တဖၣ်ဒိအမ့ၢ် ကဆိ, ကျိၣ်မံၤပနၢ်မံၤ, ဒီးတၢ်ဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ဃုမၤသံအဝဲသ့ၣ်အယီၤတၢ်က ဘၣ်ဒိသဒါကွၢ်ထွဲအဝဲသ့ၣ်ဂ့ၤဂ့ၤလီၤ.

ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတနီၤလၢတၢ်ကဘၣ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲကဟ့ၣ်ကယၢ်အီၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ-

- (က) ကဆိ, တၢ်ဒိၣ်, တၢ်ဒိၣ်ထံ, ကျိၣ်မံၤ ပနၢ်မံၤတဖၣ်, မဲာ်တဲးလဲးမံၤယၢ်ဖး, ပှၢ်ပှၢ်, ဘိၣ်သိၣ်, ထီၣ်ပှၢ်, ကယုၤပှၢ်, ချံးထီၣ်ကံာ်ဘီ, ယိၤဟီၣ်တဖၣ် (ဖဲတၢ်ထံာ်အိအလီၢ်)
- (ခ) သမိၣ်ဒီးတြၢ်တဖၣ် (လၢအအိတ်ဖဲပျံၤကွီၤဒီးသ့ၣ်ပှၢ်လၢတၢ်တဘၣ်ခးအိအပူၤတဖၣ်)
- (ဂ) တပူၤဃီဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢထးတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ကွၢ်ထွဲကတီၤဖျၢ်ကိး ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအဂုၤအဂၢဒ်အမ့ၢ်ထီၣ်ဖိ တဖၣ်ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိ အမံၤအဂၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ (ဆၢကတီၢ်ဖဲတၢ်တြၢ်အိလၢတၢ်တဘၣ်ခးအိအခါ)

တၢ်နီၣ် ။ တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတၢ်ပာ်ပနီၣ်အိလၢ တၢ်တဘၣ်ခးသ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံာ်ဒီးတၢ်မံၤလၢတဖၣ်န့ၣ်သ့ၣ်ပှၢ် ဝဲကျိၣ်မူဒါခိၣ် ကဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၣ်လီၤလီၤ.

(၅) ဖဲကီၢ်သူလုၤဒီးဘၣ်အပူၤ မ့တမ့ၢ်ဖဲတၢ်လီၢ်တနီၤန့ၣ် လၢတၢ်ကကဟ့ၣ်ကယၢ်ကွၢ်ထွဲတၢ်မံၤလၢဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် အဂီၢ် တၢ်လီၢ်တပူၤဂ့ၤတပူၤဂ့ၤ တၢ်တဘၣ်လဲၤခးအိၣ်အိၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်တြၢ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်တြၢ်လီၤဆိဃုာ်ဒီးတၢ်တြၢ်လၢလၢတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ -

- (က) တၢ်တဘၣ်ခးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမနုၤဂ့ၤမနုၤဂ့ၤလၢ ပှၢ်လၢအအိတ်ဒီးတၢ်အစ့ဘၣ်.
- (ခ) ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမနုၤဂ့ၤမနုၤဂ့ၤ တၢ်တဘၣ်ပာ်လီၤတၢ်စ့ဒီးဖိၣ်အိၣ်ဘၣ်.
- (ဂ) တၢ်တဘၣ်ဖိၣ်ထီၣ်ထံတဖၣ်လၢစၤဘၣ်.
- (ဃ) ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိမနုၤဂ့ၤမနုၤဂ့ၤ တၢ်တဘၣ်ခူၣ်တၢ်ပူၤဒီးဖိၣ်အိၣ်ဘၣ်.
- (င) တၢ်လီၢ်လၢအဘူးဒီးသီခါဖျၢ်အကဲး(၁၀၀)အပူၤ တၢ်တဘၣ်လုၤခးအိၣ်တၢ်မံၤလၢဘၣ်.
- (စ) ဖဲတၢ်တြၢ်ဃုာ်အိအဆၢကတီၢ် တၢ်တဘၣ်လုၤခးအိၣ်တၢ်မံၤလၢတဖၣ်ဘၣ်.
- (ဆ) တၢ်တ့ထီၣ်ဒဲးလၢတၢ်လီၢ်ထီ(လၢငံၤစၢ်)လၢကလုၤဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအမဲာ်ချံလၢမဲာ်ထံကလၢန့ၣ် တၢ်တဘၣ်မၤအိၣ်ဘၣ်.

(၆) မ့တမ့ၢ်ဘၣ်လၢ တၢ်ဂ့ၢ်လီၤဆိဒ်လၢတဖၣ်သၢပျၢၤ

- (က) မ့တမ့ၢ်ဘၣ်လၢ တၢ်ဒိသဒါလီၤက့ၤပှၢ်ကညီအတၢ်ဖိတၢ်လံာ်ဒီးအသးသမူအဂီၢ်သၢပျၢၤ တၢ်တဘၣ်မၤသံ မ့တမ့ၢ် မၤဘၣ်ဒိဆါဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်ဘၣ်.
- (ခ) မ့တမ့ၢ်ဘၣ်လၢ ကီၢ်ရူၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၣ်မူဒါခိၣ်အတၢ်ဘိးဘၣ်ပာ်ပျၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကလုၢ်န့ၣ် မတၤမးတဘၣ်ခးသံ ကဆိမံၤတဖၣ်ဘၣ်.
- (ဂ) မ့မ့ၢ်ထွဲၣ်မံၤတဖၣ်န့ၣ် တၢ်လုၤခးအိၣ်အိၣ်သ့ဝဲဒၣ်လီၤ.

ဖဲသ့ၣ်ပှ်အပူၤ မ့တမ့ၢ် ပျံၤကွီၤအပူၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤတမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤ ပှ်မ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်ဒီးလဲၣ်စ့ၣ်လၢသ့ၣ်ပှ်ဝဲၤ ကျိၤထူးထီၣ်ဟ့ၣ်အိၣ်န့ၣ် လူၤမေးအိၣ်ဝဲတသ့ဘၣ်.

တၢ်ဂ့ၢ်လၢထး လၢအမ့ၢ် ကၢ၊ ခၢ၊ ဂၢ၊ အိၣ်ဝဲအသိး တလိၣ်လဲၣ်စ့ၣ်မ့ၢ်သန့က့ မ့တမ့ၢ်ဘၣ်လၢ သ့ၣ်ပှ်ဝဲၤကျိၤမူၤဒါ ခိၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးသၢပျၢၤ တၢ်န့ၣ်လီၤမေးအိၣ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိဒ်န့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်မၤအိၣ်တသ့ဘၣ်. လံာ်ဟ့ၣ်အခွဲးအံၤကဘၣ် မ့ၢ်ဒၣ်ထဲတနံၤအဂီၢ် လၢတၢ်ကန့ၣ်ခးအိၣ်န့ၣ်လီၤ မ့ၢ်လၢတၢ်ဂ့ၢ် ဒ်အံၤအပိၤ တၢ်မ့ၢ်ခးသံဘၣ်ကဆိတဖၣ်သၢပျၢၤ ကဆိမဲလၢ တၢ်မၤန့ၢ်အိၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲဆူ ကီၢ်ရၣ် သ့ၣ်ပှ်ဝဲၤဒီးခိၣ်ပျံၤသ့ၣ်ပှ်ဝဲၤကျိၤခိၣ်လီၤ တၢ်လၢကဆိမဲန့ၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်ထံကီၢ် တၢ်ထူးတၢ်တီၤလၢအဘၣ်ဃးဒီးပဒိၣ်လီၤ.

(၇) သ့ၣ်ပှ်ပျံၤကွီၤအချၢမ့ၢ်ဂ့ၤ ပျံၤကွီၤချၢအချၢမ့ၢ်ဂ့ၤ ပှ်လၢတအိၣ်ဒီးလဲၣ်စ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် လူၤမေးအိၣ်ဝဲဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် အခွဲး တအိၣ်ဘၣ်.

(၈) ဖဲလဲၣ်စ့ၣ်အပူၤ တၢ်ပာ်ပနီၣ်ဃာ်ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒူးလီၤ တၢ်အံၤမ့ၢ်ဝဲၤ ကဆိခံဒု၊ ပနၢ်မံၤခံဒု၊ မဲာ်တးလဲးမံၤခံဒု၊ မဲာ်တးလဲးကစၢ်ခံဒုလီၤ. ဖဲလဲၣ်စ့ၣ်အပူၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်ခးအိၣ်အိၣ်တဖၣ် အနီၣ်ထီၣ်နီၣ်ဒူးအဆံးက တၢ်စ့ၢ် ကီးပာ်ဝဲဒၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအနၢၤ ဒီးကဘၣ်မ့ၢ်အဖါတဖၣ်လီၤ. တၢ်ဖိ တၢ်လံၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်ဒိၣ်, တၢ်ဒိၣ်ထံ, ပနၢ်မံၤ, ကျိၢ်မံၤဒီး ထီၣ်ပှ်တဖၣ်အံၤလၢတၢ်ကခးအိၣ်အဂီၢ် တၢ်ဟ့ၣ်လဲၣ်စ့ၣ် အပူၤမ့ၢ်ဒၣ်လၢတၢ်ဃုသ့ၣ်ညါစဲအ့ၣ်အတၢ်ကူၣ်သ့အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ကဆိစ့ၢ်ကီး အိၣ်ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီလီၤဆိလၢ လဲၣ်စ့ၣ်အပူၤလၢတၢ်ကဖိၣ် မၤသံအိၣ်အဂီၢ်လီၤ.

(၉) ဖဲပျံၤကွီၤအပူၤ တၢ်ဖိၣ်အိၣ်ညၢ်လၢလဲၣ်စ့ၣ်တအိၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်တြီၤဃာ်အိၣ်လီၤ. တၢ်ပာ်လီၤတၢ်စ့ၢ်လၢထံကျိၤ, တၢ်မၤပိၢ်ဖးညိမ့ၢ်ပိၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်တြီၤဃာ်အိၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တခီ ခိၣ်ပျံၤကျဲဒ်အံၤ ညၢ်အဒိၣ်အဆံးကလုာ်ကလုာ် ဘၣ်ဒိသံဝဲလီၤဆိဒၣ်တၢ်လၢခါဆူညါအဂီၢ်ဘၣ်ဒိညၢ်အတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အပိၤလီၤ. တၢ်လၢညၢ်တဖၣ်အံၤအါဒၣ် တၢ်တက့ၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဒၣ်ဖဲသ့ၣ်ကဒုအိၣ်တၢ်အလီၢ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်အံၤအပိၤ တၢ်ကူၣ်လီၤပျီၤကွီၢ်သ့ၣ်လၢထံကျိၢ်န့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီး တၢ်တြီၤဃာ်အိၣ်လီၤ.

(တ) တၢ်ပံးန့ၢ်ဒူဖိသဝီဖိအတၢ်မၤစၢၤလိၣ်ဝဲဒၣ်လီၤ

ဒ်သ့ၣ်ပှ်တဖၣ်န့ၣ် အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဒိသဒါလၢ ပှ်ကညိအတၢ်မၤဟးဂုာ်ဟးဂီၢ်အိၣ်ဝဲအသိး တၢ်မ့ၢ်တမၤန့ၢ် ပှ်သဝီဖိတဖၣ် အတၢ်မၤစၢၤသၢပျၢၤ တၢ်မၤနၢၤအံၤ တမ့ၢ်လၢတၢ်မၤအိၣ်ကန့ၢ်ဘၣ်. ပှ်ကညိအတၢ်မၤဟးဂုာ်ဟးဂီၢ်တၢ်န့ၣ် ကဘၣ်တၢ်ဒိသဒါကဟုာ်ကယာ်က့ၤဒၣ်အိၣ်လၢ ပှ်ကညိတဖၣ်မးကတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အပိၤ ပှ်သဝီဖိ လၢအအိၣ်ဖဲတၢ်အခိၣ်အဃၢၤဘူးတံာ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ပံးန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်မၤစၢၤအံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအရူဒိၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဘၣ်တဲအါထီၣ်အိၣ်သၢပျၢၤ တၢ်ဒိသဒါသ့ၣ်ပှ်ခိၣ်ပျံၤပှ်ကညိအတၢ်မၤဟးဂုာ်ဟးဂီၢ်တၢ်အံၤ တမ့ၢ်ကျဲလီၤလီၤတဖၣ်လၢ တၢ်ကဘၣ်ပံးန့ၢ်ခိၣ်တဃာ်ဒီးမၤအိၣ်သန့က့ လၢတၢ်တဖျိၣ်တတ်အဖိခိၣ် တၢ်မၤအိၣ်တမ့ၢ်လၢကန့ၢ်သပှ်ကတၢ်ဘၣ်. ကျဲအဂ့ၤကတၢ်လၢ တၢ်မၤအိၣ်ကန့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒၣ်တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါလၢ ပှ်ဒူဖိသဝီဖိတဖၣ် လၢကလူၤပိာ်ထွဲတၢ် သိၣ်တၢ်သီဒ်တၢ်ဘျၢသဲးစးအိၣ်ဝဲအသိးဒီး ကပာ်ကဲဝဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်မၤစၢၤတၢ်လူၤဖျိၣ်န့ၢ်ပှ်လၢ အမၤကမ့ၢ်သ့ၣ်ပှ်ဝဲၤ ကျိၤအတၢ်ဘျၢသဲးစးတဖၣ်လီၤ. လၢတၢ်အံၤအဂီၢ်အဝဲသ့ၣ်ကကြးအိၣ်ဒီး တၢ်သးဆူၣ်လၢကမၤစၢၤဝဲန့ၣ်လီၤ. သးဒ် အံၤဒ်သိး တၢ်မၤအိၣ်ကန့ၢ်အဂီၢ် အလီၢ်အိၣ်လၢပှ်ဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် ကဘၣ်ရူအဝဲသ့ၣ်ဘူးဘူးတံာ်တံာ် ဂုၤဂ့ၤဘၣ်ဒီးဒုးသ့ၣ်ညါအဝဲသ့ၣ် ဘၣ်ဃး သ့ၣ်ပှ်အတၢ်က့ၢ်ဖိဒီးအတၢ်ပညိၣ်ဒ်သိး အဝဲသ့ၣ်ကန့ၢ်ပာ်အဂီၢ်ဒီးကအိၣ်ဒီးသးလၢ ကမၤစၢၤက့ၤတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်အံၤအဂီၢ် တၢ်ဟ့ၣ်မၤဘျၢးက့ၤအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီးကြးအိၣ်ဝဲဒၣ်လီၤ. တၢ်ကြးဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ခိၣ်ဖးတဖၣ်တၢ်ကြး ဆိကတီၢ်ကွံာ်တၢ်ခိၣ်တၢ်သ့ၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲတဖၣ် ဒ်အလီၢ်အိၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ရူဒီးပှ်ဒူဖိသဝီဖိတဖၣ်အပူၤ တၢ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်တီ တၢ်ရၢ တၢ်စံးတၢ်ကတီၤလၢအမ့ၢ်တဖၣ်ဒီး တၢ်ကဘၣ်ပံးန့ၢ်တၢ်အရူလၢ သ့ၣ်ပှ်မူဒါခိၣ်လၢလၢာ်

တဖန် အတိအကျတိတလိတဖန်အဖီခိန်ဆုန်ဆုန်ကလဲင်န့င်လီၤ

ခီဖျီကျဲဒ်အံၤတဖန်တကးဘၣ် ပှၤလၢအမၤကမၢ်တၢ်တဖန်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ရူဒီးအဝဲသ့ၣ်တဖန်လၢ တၢ်သညးသပှၤအပူၤလီၤ တၢ်မ့ၢ်မၤအိၣ်ဒ်အံၤမး သ့ၣ်ပှၤအတၢ်မူးတၢ်ရၢတဖန် လၢတၢ်ဆၢကတီၢ်ဖျီကိာ်အပူၤ ကလီၤစ့ၤဝဲဒီး တၢ်အိၣ်သးကတၢ်ထီၣ်သပှၤက တၢ်လီၤ

၂. တၢ်ဒီသဒါဆၣ်ဖိကိာ်ဖိလၢအဒုးအိၣ်န့ၣ်တဖန်အတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်

ဆၣ်ဖိကိာ်ဖိလၢအဒုးအိၣ်န့ၣ်တဖန်အံၤ မ့ၢ်တၢ်တဖန်လၢအမၤဟးဂီၤစ့ၤကိးသ့ၣ်ပှၤတဖန် ဒ်အကြးအဘၣ်အသိးလီၤ တၢ်ဂ့ၢ်တခီ ဆၣ်ဖိကိာ်ဖိတဖန်အံၤ ဘၣ်အိၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖန်, ပျံၤမ့ၢ်ဆျီၣ်ဘိတဖန်လီၤ မ့ၢ်ဘၣ်တဲလၢတၢ်ဂ့ၢ်အံၤအဖီခိၣ်သၢပျံၤ ဆၣ်ဖိကိာ်ဖိတဖန်အံၤအေပီ သ့ၣ်ပှၤအတၢ်ဘၣ်ဒ်ဘၣ်ထံးန့ၣ်တဖန်ဝဲဘၣ်. သ့ၣ်ပှၤတဖန်ဒ်ဝဲလဲၣ်ဝဲအေပီ မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အနီၣ် ဂံၢ်တခီတအါဒ်ဘၣ်အေပီ တၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤလၢအဝဲသ့ၣ်မၤဝဲအံၤန့ၣ်စ့ၤဝဲဒ်မးလီၤ

(၁) ကဆိမံၤတဖန် - ကဆိမံၤတဖန်အံၤ မ့ၢ်ဆၣ်ဖိကိာ်ဖိတဖန်လၢ အအိၣ်အဆၣ်အအါကတၢ်အဆုန်ကတၢ်လၢဆၣ်ဖိကိာ် ဖိတဖန်အ ကျါလီၤ အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဝဲသ့ၣ်, ဝုၣ်, တပံၤတမါ ဒီးပျံၤမ့ၢ်ဆျီၣ်ဘိတဖန်တကးဘၣ် အိၣ်စ့ၤကိးဝဲတၢ်မ့ၢ်အဒုးအ ကြၢ်အစိးလၢအအိၣ်ဒီးအ ဆုန်စၢ်တဖန်တကးဘၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲ သ့ၣ်အမိၢ်ပှၤဒ် ဒီးယၢဒ်မးအေပီ တၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤတဖန်န့ၣ် တမ့ၢ်ထဲအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဝဲဘၣ်. မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အမိၢ်ပှၤ မၤဘၣ်ဒ်ဘၣ်ထံးတၢ်ဒီး ယီၢ်တၢ်တၢ်လၢအအိၣ်တဖန်န့ၣ်ကဲထီၣ်တၢ်ဟးဂုၢ် ဟးဂီၤအါမးလီၤ တၢ်အမ့ၢ်ဖိတနီၤန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ထုးစ့ၤကွံာ်ဝဲဒ်လီၤ. ကဆိတဖန်အံၤ အိၣ်ဝဲပျံၤမ့ၢ်ဆျီၣ်ဘိလၢအအိၣ်ဒီးအထံ အါတဖန်ဘဲဒ်မးအေပီ ထုးအိၣ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်တဖန်အံၤဒီး ကဲထီၣ်တၢ်ဘၣ်ဒ်ဘၣ်ထံးလၢတၢ်အမ့ၢ်ဖိတၢ်ကပိာ်ကပၤတဖန်အဂီၢ် ဒ်မးလီၤ

ကဆိမံၤတဖန်အံၤ အါဒ်တၢ်တက့ၢ်အိၣ်ဒ်ဖဲပှၤဒ်အလီၢ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်န့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်လီၢ်လၢ သ့ၣ်ပှၤလၢဒ်ပှၤဒ်အိၣ်ဝဲအလီၢ်ဘၣ်. တၢ်စ့ၤခါတချးကတၢ်တချးလၢ တၢ်ကူးဘုကူးဟုအဆၢကတီၢ်န့ၣ် ကဆိမံၤတဖန် အံၤ လဲၤယီၤဝဲဆူတၢ်လီၢ်လၢ တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤညီအလီၢ်ဒ်အမ့ၢ် စံာ်ပျီဒီးဒုးတဖန်အိၣ်ဝဲအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးအိၣ်ကွံာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိ တကးဘၣ် မၤဟးဂီၤကွံာ်စ့ၤကိးတၢ်မ့ၢ် တၢ်ဘိတဖန်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်အံၤအေပီ တၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤအံၤ အိၣ်ဝဲဒ်ဒ်အါအါလီၤ လၢတၢ်ကဒီသဒါအဝဲသ့ၣ်အတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ်ဒ်အံၤအဂီၢ် တၢ်ဘၣ်မၤထီၣ်မ့ၢ်အူပူၣ်ဖးဒ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဘၣ်ခးပျံၤမးဖုးတၢ်လၢ ကျိမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ

တၢ်ဖျီန့ၣ်ကဆိမံၤအတၢ်မၤတဖန်စ့ၤကိး တၢ်ကြးသုးကျဲအိၣ်ဒီးမၤအိၣ်လီၤ. ထဲန့ၣ်မးကဆိမံၤအနီၣ်ဂံၢ်ကစ့ၤလီၤဒီး ကဆိဂီၢ်မ့ၢ်ဂီၢ်ပၤ လၢအိၣ် တ့ၢ်တဖန်န့ၣ် ကသုးကွံာ်အလီၢ်ဆူတၢ်လီၢ်အယံၤန့ၣ်လီၤ

(၂) ကဆိဒါတဖန် - ကဆိဒါတဖန်စ့ၤကိး ဒ်ကဆိမံၤအသိး မၤဟးဂီၤတၢ်သ့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အေပီ ကဆိဒါတဖန်အံၤ တၢ်ကဘၣ်ပျဲအိၣ်အဆၣ်လၢတၢ်လီၢ်လၢတၢ်ပာ်ပနီၣ်ဃာ်အိၣ်ဒီး တၢ်ကဘၣ်တြီကဆိကစၢ်တဖန်လၢကပျဲအိၣ်အက ဆိအဆၣ်လၢတၢ်လီၢ်အဂၤန့ၣ်လီၤ. ကဆိသ့ၣ်တဖန်အံၤ တၢ်တဘၣ်ပျဲလဲၤအိၣ်အဆၣ်လၢအအိၣ်ဘူးဒီး တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျး အိၣ်တၢ်အလီၢ်ဒ်အမ့ၢ်ဒုး, သံာ်, ဒီးစံာ်ပျီတဖန်ဘၣ်. ကဆိတဖန်အံၤမ့ၢ်အိၣ်ဘၣ်ဝဲတပိာ်မ့ၢ်တဖန်ဒီးဝုၣ်အိၣ်အလီၢ်သၢပျံၤ အဝဲသ့ၣ်သးမံဝဲဒ်သ့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တၢ်မ့ၢ်ပျဲအိၣ်အဆၣ်ဖဲ တၢ်လီၢ်ဒ်အံၤသၢပျံၤ တနါစိးဟးလၢဆူတၢ်လီၢ်အယံၤဘၣ်. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အေပီ တၢ်ကြးပျဲအိၣ်ကဆိတဖန်အဆၣ်ဖဲ တၢ်လီၢ်ဒ်အံၤတဖန်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢကဆိတဖန်န့ၣ် ညီန့ၣ်အိးကွံာ်ဝဲ သ့ၣ်အဖံးတဖန်ဒီး ဂံာ်ဂုာ်အသးလၢသ့ၣ်အထုာ်တဖန်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အေပီ တၢ်တကြးပျဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤ အိၣ်အဆၣ် လၢအအိၣ်ဘူးဒီး တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးအလီၢ်န့ၣ်ဘၣ်.

(၃) ကျိပနၢ်လၢတၢ်ဘျီအိၣ်တဖန် - လၢသ့ၣ်ပှၤအပူၤမ့ၢ်တမ့ၢ် အကပိာ်ကပၤန့ၣ် တၢ်ဖိတၢ်လံၤဒ်အံၤတဖန် အိၣ်ဆၣ်အလီၢ်

အိတ်ဝဲဒ်လီၤ ဆီလီၤ မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယိ တၢ်မၤဟးဂုၢ်ဟးဂီၤသ့ၣ်ပှၢ်တဆံးတက့ၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးအိတ်ဝဲဒ်လီၤ လၢတၢ်အံၤအယိ တၢ်ကြၢးအိတ်ဒီးတၢ် သိၣ်တၢ်သီလၢ ကျိၣ်ပၢၣ်လၢတၢ်ဘူၣ်အိၤတဖၣ် ကအိတ်ဆၣ်အလီၢ်အဂီၢ်လီၤ ပၢၣ်န့ၣ် အိတ်အဆၣ်အါန့ၢ်ကျိၣ်လီၤ ထဲန့ၣ်တကးဘၣ် မ့ၢ်ထံၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအစၢ်တဖၣ်သန့က့ အဝဲသ့ၣ်တန့ၢ်ပၢၣ်ဝဲလၢ ကဘၣ်ဟးဆဲး ဝဲဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်ယိဘျးကွံာ်ဝဲခဲလၢာ်လီၤ အယိအ လီၢ်အိတ်လၢ တၢ်ကဘၣ်ကွၢ်ထွဲကျိၣ်ပၢၣ်တဖၣ် ဖဲတၢ်ပျဲဒုး အိတ်အဆၣ်အ ဆၢကတီၢ်လီၤ တၢ်လီၢ်လၢတၢ်တဟ့ၣ်အခွဲန့ၣ် ပှၢ်ကျိၣ်ပၢၣ် တဖၣ် လဲၤပျဲဒုးအိတ်အကျိၣ်ပၢၣ်အဆၣ်တ သ့လုၤတက့ၢ်ဘၣ်. မ့ၢ်လၢတၢ်ကွၢ်ကျိၣ်ပၢၣ်တဖၣ်တဂ့ၢ်ဘၣ်အယိ တဘျီတခိၣ်သ့ၣ်ပှၢ်အပူၤ မ့ၢ်အူအိတ်တၢ်ကဲထီၣ်အသး တစ့ဘၣ်. ဒ်သိးတ ပံၤအစၢ်ဖိတဖၣ်ကမဲထီၣ်အဂီၢ်အဝဲသ့ၣ် လၢတၢ်တဟ့ၣ်ပၢၣ်ကဲတၢ်အပူၤ ဒွဲၣ်အူအိတ်တၢ်အယိ မ့ၢ်အူအိတ် ကွံာ်စ့ၢ်ကိးသ့ၣ်ပှၢ် တဖၣ်လီၤ ဖဲပျဲကျိၣ်တဖၣ်အပူၤ တၢ်ပၢၣ်လီၤကျိၣ်ပၢၣ်အိတ်ဆၣ် အလီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ ကျိၣ်ပၢၣ်အတၢ်လဲၤန့ၣ် အိတ်ဆၣ်မ့ၢ် ဂ့ၤတဖၣ် အံၤဒုးအိတ်ထီၣ်တၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤလၢသ့ၣ်ပှၢ်အဂီၢ်လီၤ တမ့ၢ်ထဲတၢ်အံၤစီၤဘၣ်. အဝဲသ့ၣ် လဲၤစိာ်ဃုာ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါတဖၣ်ဆူ ပှၢ်ပူၤဒီးဒုးအိတ်ထီၣ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါလၢ သ့ၣ်ပှၢ်အဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိတဖၣ်အိတ်သ့ဝဲဒ်လီၤ

(၄) ဖဲပျဲကျိၣ်တဖၣ်အပူၤ တၢ်မ့ၢ်ပၢၣ်လီၤဝဲတၢ်လီၢ်လၢကျိၣ်ပၢၣ်တဖၣ် ကအိတ်အဆၣ်အဂီၢ်သၢပျၢၤ တၢ်ကဘၣ်အိတ်ဒီး တၢ်သိၣ် တၢ်သီလၢ တၢ်အံၤအဂီၢ်ဝံၤ ဒ်အကြၢးအသိး တၢ်ခိတၢ်သွဲတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အိၤလီၤ (ကျိၣ်ပၢၣ်လၢအမၤန့ၢ်ပၢၣ် စၢၤတၢ်ခွဲးယာ်ဒ်အံၤ တဖၣ်န့ၣ် တပၢ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်သန့က့အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး တၢ်ကဘၣ်ပၢၣ်န့ၢ်အိၤဒီး တၢ်သိၣ်တၢ်သီတ ဖၣ်လီၤ) တၢ်ကွၢ်ကျိၣ်ပၢၣ်အဂီၢ်အကျိၣ် တဖၣ်အံၤ လၢကိၢ်အ့ဒယၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဒိၣ်အမ့ၢ်တခါလီၤ ဖဲ(၁၉၂၂)န့ၣ် တုၤလၢ (၁၉၂၃)န့ၣ်အတီၢ်ပူၤ ဖဲကိၢ်အ့ဒယၣ်န့ၣ် လၢတၢ်ကကူးတပံၤဒီးတၢ်ကဒုးအိတ်ကျိၣ်ပၢၣ်အဆၣ်အဂီၢ် သ့ၣ်ပှၢ်အခိအသွဲ လၢ တၢ်မၤန့ၢ်အိၤန့ၣ်အိတ်ဝဲ အကလီၢ် (၇၀)အဘျၣ်လီၤ ဖဲကိၢ်သုလုၤအပူၤသ့ၣ်ပှၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်လၢတၢ်ကြၢးမၤအိၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ, တၢ်ကဘၣ်ကဟ့ၣ်ကယာ်ဒ်သဒၢတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိလၢတၢ်သ့ၣ်အိၤတဖၣ်ဒ်သိး ကျိၣ်ပၢၣ်တဖၣ် န့ၣ်လီၤအိတ်အိၤသုတသ့အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ ဒ်သ့ၣ်ပှၢ်အဒိၣ်အလဲၢ်အတၢ်ထီၣ်အိတ်ဝဲအသိး တၢ်ကြၢးပၢၣ်နီၣ်ကျိၣ်ပၢၣ် အနီၣ်ဂံၢ်လၢ တၢ်ကပျဲဒုးအိတ်အဆၣ်အဂီၢ်လီၤ လၢကျိၣ်ပၢၣ်ကအိတ်အဆၣ်အဂီၢ်တၢ်လီၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကြၢးသုးကျဲလၢတၢ်ကထၢတၢ်ခိတၢ်သွဲလီၤ ဖဲကျိၣ်ပၢၣ်အိတ်ဆၣ် အိတ်တၢ်အလီၢ်န့ၣ် ပှၢ်ကျိၣ်ပၢၣ်တဖၣ် ကဘၣ်အိတ်စ့ၢ်ကိးထီၣ်ဘိလီၤ

(၅) မဲာ်တဲးလဲးတဖၣ် - မဲာ်တဲးလဲးတဖၣ်န့ၣ် လၢဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိတဖၣ်အကျိၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဟးဂီၤတၢ်အဆူၣ်ကတၢ်လီၤ မ့ၢ်လၢမဲာ် တဲးလဲးတဖၣ်အံၤ အိတ်တၢ်ခဲလၢာ်စးထီၣ်လၢအလၣ်, အဖိ, အသ့ၣ်တဖၣ် တပၢ်တ့ၢ်ဝဲဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်အိတ်တၢ်မ့ၢ်ဝံၤ ဆၢထၢၣ်လၢအခိၣ်ခိၣ်ခိးဖျိးကွံာ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအဂီၢ်တဖၣ် ဒီးအိတ်ကွံာ်ဝဲစ့ၢ်ကိးလီၤ အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဖဲအိတ်တၢ်အိတ်အခါ တမ့ၢ်ထဲအအ့ၣ်တဲာ်တၢ်ဘၣ်. ဂံာ်ဘျးကွံာ်ဝဲတၢ်လၢ အအိတ်ဝဲတဖၣ်အယိ တၢ်လၢ အအိတ်တ့ၢ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်ကမဲထီၣ် ဆူညါအ ဂီၢ်တညီလၢဘၣ်. ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ဖဲကိၢ်သု လုၤအပူၤ တၢ်ဘူၣ်မဲာ်တဲးလဲးတဖၣ်အါထီၣ်ဝဲအယိ ဖဲပျဲကျိၣ် အပူၤ တၢ်ပျဲဒုး အိတ်မဲာ်တဲးလဲးအဆၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ကဘၣ်ပၢၣ်လီၤတၢ်သိၣ် တၢ်သီလီၤဆီန့ၣ်လီၤ တၢ်မ့ၢ်တန့ၢ်အခွဲးလၢတၢ်ကပျဲဒုးအိတ်အဆၣ် လၢပျဲကျိၣ်အပူၤသၢပျၢၤ တၢ်ပျဲလဲၤအိတ်မဲာ်တဲးလဲးအဆၣ်လၢပျဲကျိၣ် အပူၤတသ့ဘၣ်. ဖဲမဲာ်တဲးလဲးတဖၣ်အိတ်အဆၣ်အခါ ပှၢ်ကျိၣ်မဲာ်တဲးလဲးတဖၣ် ကဘၣ်အိတ်ဝဲဖဲတၢ်လီၢ်အဝဲန့ၣ်လီၤ တၢ်ပျဲဒုးအိတ်မဲာ်တဲးလဲးအဆၣ်တဖၣ်အံၤဒုးအိတ်ထီၣ်တၢ်ဟးဂုၢ် ဟးဂီၤဒိၣ်မးအယိ ဖဲကိၢ်ဒိၣ်ယူၤရပၤအပူၤ ဘၣ်ဃးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤ တၢ်တြီၤဃာ်အိၤလၢ တၢ်ဘျၢသဲစး လီၤ

(၆) ဖဲတၢ်ဒိသဒၢဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိလၢအဒုးအိတ်န့ၣ်တဖၣ် အတၢ်မၤဟးဂီၤတၢ် အတၢ်ကွဲးအပူၤ ဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိလၢအကါဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ပၢၣ်ပျိတ့ၢ်အိၤလၢထးလံလီၤ အိတ်တ့ၢ်ဒိဝဲတနီၤဒီး ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ဘူၣ်ဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိဒ်အံၤလၢအိတ်တ့ၢ်တဖၣ်အံၤ တမ့ၢ်တၢ်လၢ အမၤဟးဂီၤ သ့ၣ်ပှၢ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်ဘၣ်အယိ လၢတၢ်ကဒိသဒၢတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ် တၢ်ကွဲးပျိအိၤအလီၢ်တအိတ်လၢဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်သန့က့ဆၣ်ဖိကိၢ်ဖိလၢတၢ်ဘူၣ်အိၤခဲလၢာ်န့ၣ် တၢ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးပျဲအိၤလၢ ပျဲကျိၣ်အပူၤသၢပျၢၤ ဒ်အဆၢ(၄)ပၢၣ် ပျိဝဲအသိး တၢ်ကဘၣ်လူၤပိာ်မၤထွဲအိၤ န့ၣ်လီၤ

၃. တာ်ဒီသဒေသုဉ်မုာ်, ပျံမုာ်ဆိုင်ဘိတဖဉ်အတာ်မဟးဂီတော်

(၁) တာ်ဒီသဒေပျံမုာ်တဖဉ်အတာ်မဟးဂီတော်

(က) တာ်လၢပျံမုာ်တဖဉ်အံၤ အိုင်ဒီးအမုာ်မိာ်ပျံလၢအထီတကးဘဉ် ပျံမုာ်အဘိတဖဉ်အံၤ အိုင်ဒီးအကဟုလၢဒိုင်ထိုင်ထီထိုင် ချဒိုင်မးလီၤ အဒိ- ပျံမုာ်တထုဉ်န့ၣ် အဒိုင်ဃီမုာ်အိုင်န့ၣ်က့တပုဉ်န့ၣ် အထီတခီအိုင်အပုဉ်တကယၢလီၤ တာ်အဝဲအံၤ လူဘံဘၢကွံာ်ဝဲ သ့ၣ်ပဟံာ်တခိန့ၣ်ဂ့ၤဂ့ၤလီၤ ပျံမုာ်န့ၣ်အိုင်ဒီးအဂံၢ်စဲၤစ့ၤကိာ်ဖိအဃိ မ့တမုာ်ဘဉ်လၢတာ်တမံမံဖိုင်ဂါ အိၤသၢပျံၤ ကဒိုင်ထိုင်ထီထိုင် ဆူညါဂီၢ် ကဲထိုင်အသးတသ့ဘဉ်. တာ်ဖိုင်ဂါဃာ်ပျံမုာ်တဖဉ်အံၤ မုာ်ဒုၣ်သ့ၣ်ထုဉ်တဖဉ်အဃိ အဝဲသ့ၣ်ဘံဘူတရံးဃာ်သ့ၣ်ထုဉ်ဒီးထိုင်ကးထိုင်ဆူသ့ၣ်အစိးဝံၤ ထူးထိုင်အကဟုတဖဉ်ဒီးမၤဘၢကွံာ်ဝဲသ့ၣ်ဒီထုဉ်လီၤ. ခီဖျိကျဲဒ်အံၤသ့ၣ်ထုဉ်တဖဉ်န့ၣ် ဒ်အညီန့ၣ်မၤန့ၣ်ဝဲမုာ်တာ်ကပီၤအသိးတမၤန့ၣ်ဝဲလၢဘဉ်. အါန့ၣ်တာ်အံၤ အတာ်ဘံဘူ ဃာ်သ့ၣ်အထုဉ်န့ၣ် ကဲထိုင်တာ်ဘံးတာ်ဃာ်သ့ၣ်အထုဉ်န့ၣ်လီၤ. မုာ်လၢတာ်အံၤအဃိ သ့ၣ်ထုဉ်အံၤဘဉ်လီၤညးဝဲဒုၣ်လီၤ. ဒ်ပျံမုာ်ဒိုင်ထိုင်ဝဲအသိး သ့ၣ်ထုဉ်စ့ၢ်ကီး ဒိုင်ထိုင်ဝဲဒုၣ်လီၤ. လၢတာ်န့ၣ်အဃိ ပျံမုာ်အတာ်ဘံဃာ်သ့ၣ်ထုဉ်န့ၣ် ဆူဒိုင်ထိုင်ဝဲ ဒုၣ်လီၤ. လၢတာ်ဂုၤအံၤအဃိ သ့ၣ်ထုဉ်တဖဉ်ဟဲကဖိကပုးထိုင်ဝဲဒုၣ် ဒီးကဲထိုင်က့ၤသ့ၣ်ထုဉ်လၢအက့ၢ်အကူဒိုင်တာ်တဂ့ၤလၢ ဘဉ်န့ၣ်လီၤ. ခီဖျိကျဲဒ်အံၤအဃိ သ့ၣ်ထုဉ်အမုာ်တဖဉ်န့ၣ် ကဲထိုင်တာ်သဂိာ်တသိာ် တဂ့ၤတဝါတဖဉ်ဒီး တာ်သူအိၤလၢတာ် အဂီၢ်မုာ်ဂ့ၤ, သ့ၣ်ဘဉ်အဂီၢ်မုာ်ဂ့ၤတသ့လၢဘဉ်. မုာ်လၢတာ်န့ၣ်အဃိ သ့ၣ်အံၤအလုၢ်အပူၤဘဉ်စ့ၤလီၤဝဲလီၤ. သ့ၣ်တနီၤန့ၣ် မုာ်လၢပျံမုာ်အတာ်ဘံအိၤအဃိအဂံၢ်တဖဉ်န့ၣ် မၤန့ၣ်တာ်အိုင်လၢအထုဉ်အဂီၢ်လၢလၢလိာ်လိာ်တသ့လၢဘဉ်.

ပျံမုာ်တဖဉ်အံၤ ဘံဝဲသ့ၣ်တထုဉ်ဝံၤ ခီဃီဆူအကတထုဉ်ဒီးဘံဝဲသ့ၣ်လီၤ. ခီဖျိကျဲဒ်အံၤ တကတီၢ်ဃီဘံဝဲသ့ၣ် ခံထုဉ်သၢထုဉ်သ့ၣ်လီၤ. မုာ်လၢတာ်အံၤအဃိ တုၤမုာ်ကလံၤအူတာ်မုာ်ဂ့ၤ, ပူၤတကၤကၤဂျီတာ်လီၤတာ်အဃိမုာ်ဂ့ၤ, သ့ၣ်တထုဉ် မုာ်ကံၤလီၤသၢပျံၤ သ့ၣ်ထုဉ်လၢအခိုင် အဃၢၤတဖဉ် ဘဉ်ဒိဘဉ်ထံးအဒုအတြၢဒီးဟးဂုာ်ဟးဂီၤအါမးလီၤ. မုာ်လၢတာ်အံၤအဃိ ပျံမုာ်အံၤ မုာ်တာ်အမုာ်တကလုာ်လၢ အမၤဘဉ် ဒိဘဉ်ထံးဒီးမဟးဂီတော်လီၤ.

(ခ) ကျဲထဲတဘိဇိလၢတာ်ကမၤဒုၣ်မဟးဂီၤကွံာ်ပျံမုာ်အဂီၢ်န့ၣ်မုာ်ဝဲ - တာ်ဒိုင်တဲာ်ကွံာ်ပျံမုာ်တဖဉ်ဘဉ်ဆၢဘဉ်ကတီၢ် ဘဉ်လီၢ်ဘဉ်စး န့ၣ်လီၤ. တာ်ဒိုင်တဲာ်ကွံာ်ပျံမုာ်တဖဉ်အတာ်မၤအံၤ တာ်မၤအိၤအဂ့ၤကတၢ်ဖဲ တာ်စူၤခါဘူးကလုာ်အဆၢကတီၢ် လီၤ. ဒ်ပစံးတာ်အသိး ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ် ပျံမုာ်လၢတာ်ဒိုင်တဲာ်အံၤအံၤ ကဲၤပျံၤထိုင်အသိအဂီၢ် တညီလၢဘဉ်အဃိလီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ် ပျံမုာ်အချဲတဖဉ်န့ၣ် တပုၤဝဲဒ်ဘဉ်အဃိ မဲထိုင်ကဒါက့ၤတသ့ဘဉ်. တာ်ဒိုင်တဲာ်ပျံမုာ်န့ၣ် တာ်မၤအိၤဖဲ တာ်လီၢ်လၢအဘူးဒီးဟိုင်ခိဉ်တတီၤဒီး တာ်လီၢ် လၢအထီကတၢ်တတီၤ ခဲလၢာ်ခံတီၤဇိလီၤ. အဆိကတၢ်တတီၤန့ၣ်မုာ်ဒ် သိးတာ်ကမၤတဲာ်ကွံာ်သ့ၣ်မုာ်လၢဟိုင်ခိဉ်လိၤအဂီၢ်ဝံၤ ခံတီၤတတီၤတခီ သ့ၣ်မုာ်အဂံၢ်တဖဉ်မုာ်ဒ်သိးအလီၤက့ၤသ့ၣ်တုၤလၢ ဟိုင်ခိဉ်တဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ.

(၂) တာ်ဒီသဒေချာ်လၢအဘံတာ်တဖဉ် -

(က) ချာ်တဖဉ်တခီ မုာ်တာ်အမုာ်တဖဉ်လၢ အစးသီဘဉ်အိုင်သန့ၤထိုင်အသးလၢ တာ်အကလၢကျဲအဘိဘိဝံၤ မၤဟံးန့ၣ်တာ် အိုင်တာ် အိၤလၢအဂီၢ်လီၤ. တယံာ်ဘဉ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်အဂံၢ်တဖဉ်ဟဲထိုင်ဒီးစဲၤလီၤအသးဆူဟိုင်ခိဉ်လီၤ. တာ်သ့ၣ်တဖဉ်အံၤဘံဘူ ဃာ်ဝဲသ့ၣ်လၢအဝဲ အိုင်သန့ၤအသးန့ၣ်လီၤ. ချာ်တဖဉ်န့ၣ် မၤသးဒ်ပျံတဖဉ်အသိး စဲၤလီၤအသးဆူဟိုင်ခိဉ်ဒီးန့ၣ်ဆူဟိုင်ခိဉ် အပူၤလီၤ. ချာ်အချဲလၢဆုာ်ဖိကီၢ်ဖိဒီးထိုင်တဖဉ်အိုင်ဝံၤ စူးကွံာ်တုၤအိၤန့ၣ် မဲထိုင်ကဒီးဝဲဝဲသ့ၣ်အဒုအတြၢအကဆူးလီၤ. ဝံၤဒီးထူးထိုင်အဂံၢ်ဘံဘူဃာ်ဝဲသ့ၣ်လၢ အမဲ ထိုင်ဝဲလၢအလီၤတံၤစဲၤလီၤအသးဆူဟိုင်ခိဉ်လီၤ. လၢကျဲဒ်အံၤ ဝံၤတရံးဘံဃာ်ဝဲ သ့ၣ်ထုဉ်အဝဲန့ၣ်လီၤ. တဆိဘဉ်တဆိအတာ်ဘံဃာ်တာ်တဖဉ်န့ၣ် လုာ်ဘၢကွံာ်သ့ၣ်ထုဉ်ဒီထုဉ်ညါလီၤ. ခီဖျိကျဲဒ်အံၤသ့ၣ်ထုဉ် လၢအထုဉ်ဘဉ်တာ်ဘံဃာ်အိၤန့ၣ် တဆိဘဉ်ဆိ ကယိကယိဘဉ်လီၤမအာ်ဒီးသံကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. မုာ်လၢတာ်န့ၣ်အဃိ ချာ်မုာ်လၢ အဘံတာ်အံၤ ကဲထိုင်တာ်အကအိၤန့ၣ်လီၤ. ချာ်အလုာ်လၢအကး ဘၢတာ်တဖဉ်စ့ၢ်ကီး ဒုးအိုင်ထိုင်တာ်ကဒုလၢသ့ၣ်ဖိလၢ

အအိတ်လၢတၢ်ဖိလၢတဖၣ်အဂီၢ်လၢအတဒိးန့ၢ်ဘၣ်လၢၤမုၢ်တၢ်ကပီၤလၢၤဘၣ်န့ၢ်လီၤ. ခီဖျိကျဲဒ်အံၤဒုးအိတ်ထီၣ်ဝဲတၢ်တြီၤဘၣ်သ့ၣ်ဖိအကတဖၣ်လၢကဒိတ်ထီၣ်ထီၣ်အဂီၢ်လီၤ. တၢ်လၢချၢၣ်အထူၣ်န့ၢ်ထီၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအအိတ်တၢ်သူတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဲၣ်ဘၣ်အိၣ်ဒိတ်မးန့ၢ်လီၤ. ချၢၣ်အသ့ၣ်ဒီးအထူၣ်တဖၣ်န့ၢ်မ့ၢ်တၢ်လၢထီၣ်ဖိတဖၣ်ဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအအိတ်တၢ်သူတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိတ်ဝဲဘဲဒိတ်မးအယီၤ ခီဖျိချၢၣ်အသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်ချၢၣ်ထူၣ်အသီတဖၣ်မဲထီၣ်ဝဲချၢၣ်ဒီးသကုၤဆးဒးန့ၢ်လီၤ.

(ခ) တၢ်ကဒိသဒါချၢၣ်ထူၣ်အတၢ်မဟးဂီၤတၢ်အကျဲန့ၢ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ကဘၣ်ဒိတ်တဲာ်ကွံာ်အထူၣ်တဖၣ်ခဲလၢာ်န့ၢ်လီၤ. ချၢၣ်ထူၣ်အံၤတၢ်ဒိတ် တဲာ်အံၤဝဲၤ တၢ်မ့ၢ်စူးကွံာ်အံၤသၢပျၢၤ အကူးအကျီၤလၢအအိတ်တၢ်တဖၣ် မဲထီၣ်ဝဲဒီးကဲထီၣ်က့ၤချၢၣ်ထူၣ်သ့အယီၤ တၢ်ကဘၣ်ရဲပျီဒိတ်တဲာ်ကွံာ်ချၢၣ်ထူၣ်တဖၣ်ဝဲၤ တၢ်ကဘၣ်ဒွဲၣ်အူအိတ်ကွံာ်အံၤလၢမ့ၢ်အူလီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၢ်အယီၤလၢသ့ၣ်ထူၣ်တဖၣ်အတၢ်ဘၣ်ဘျးဘၣ်ဖျိအဂီၢ် ချၢၣ်ထူၣ်တဖၣ်န့ၢ် တၢ်ဘၣ်ကျီကွံာ်အံၤတၢ်ဘျီ ဘၣ်တဘျီခဲအံၤခဲအံၤန့ၢ် အလီၢ်အိတ်ဝဲဒၣ်လီၤ.

၄. တၢ်ဒိသဒါန့ၢ်ဆၢၣ်အတၢ်မဟးဂီၤတၢ်တဖၣ်

(က) မူခိတ်အတၢ်ယီၤဃုဒီးတၢ်ကီၢ် - ဟီၣ်ကပီၤလၢတၢ်ယီၤဃုတဖၣ်န့ၢ် တၢ်အမုၢ်လၢအညီန့ၢ်မဲထီၣ်ဝဲတဖၣ် ဒ်သိးအထူၣ်အဘိတဖၣ် ကမဲထီၣ်ဒိတ်ထီၣ်ဂ့ၤဂ့ၤအဂီၢ် တၢ်လၢအလိၣ်တဖၣ် ကဘၣ်လၢထီၣ်ပွဲၤထီၣ်ဝဲဒ်န့ၢ်ဆၢၣ် အတၢ်အိတ်သးအိတ်ဝဲအသိးအယီၤအလီၢ်အိတ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤတၢ်ဘျီဂ့ၤတၢ်န့ၢ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၢ်အယီၤ ပဝဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ် ပမၤဒၣ်ကယၢာ်တၢ်ဘျီဂ့ၤတၢ်ဘၣ်ဆၢၣ် သ့ၣ်ထူၣ်တဖၣ်န့ၢ် မ့ၢ်လၢတၢ်ယီၤဃုအယီၤ ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်တြးဂ့ၤထီၣ်အဂီၢ်န့ၢ် တဂ့ၤထီၣ်ဝဲဘၣ်. မ့ၢ်ဘၣ်တဲာ်တီတီန့ၢ် တၢ်အရူဒိတ်ကတၢ်တမံၤမ့ၢ်ဝဲ သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၢ် တအိဘၣ်ထံလၢလၢလိာ်လိာ်အယီၤလီၤ. လၢတၢ်န့ၢ်အယီၤအလီၢ်အိတ်လၢ ပကဘၣ်ဃုကျဲလၢသ့ၣ်တဖၣ် ကအိဘၣ်ထံလၢလၢ လိာ်လိာ်အဂီၢ်လီၤ. သ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ် ဖဲတၢ်ကီၢ်အခါညီန့ၢ်ထူးထီၣ်ဝဲထံသံဝဲလီၤ. ထံသံဝဲလၢအဟးထီၣ်တဖၣ်န့ၢ် မ့ၢ်အါကဲာ်ဆိးသၢပျၢၤ သ့ၣ်အထူၣ်တဖၣ်ဃုထီၣ်ဒီးသ့ၣ်အလၢတဖၣ်လီၤညးဝဲလီၤတဲာ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်လီၤ. တၢ်ကဲထီၣ်အသးဒ်အံၤ မ့ၢ်ဆူၣ်ဒိတ်သၢပျၢၤ သ့ၣ်ထူၣ်တဖၣ်သံကွံာ်ဝဲသ့လီၤ. လီၤဆီဒၣ်တၢ် သ့ၣ်အထူၣ်ဖိလၢ အမဲထီၣ်လၢသ့ၣ်အခဲတဖၣ် သ့ၣ်အထူၣ်ဆံးတဖၣ် အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ် တူၢ်ဘၣ်တၢ်အံၤလီၤ. အဂီၢ်အိတ်ထံမ့ၢ်ထီၣ်သၢပျၢၤကီၢ်ညါလၢအဂီၢ်လီၤ. ဖဲပကီၢ်သူလုၤအပူၤ အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ် တၢ်ယီၤဃုဒီးတၢ်ကီၢ်ခဲမံၤအံၤ အိတ်သယဲၤ လိာ်အသးအယီၤ လၢသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် အကပၤကနံထီၣ်ဝဲအါဒီး အလၢတဖၣ်ဃုထီၣ်ဝဲချန့ၢ်လီၤ. မ့ၢ်လၢမုၢ်တၢ်ကပီၤအတၢ်ဒိဘၣ်အိၣ်လီၤလၢအယီၤ တၢ်ကီၢ်အသဟီၣ်အံၤ မၤဘၣ်ဒိစ့ၢ်ကီးသ့ၣ်တဖၣ် အဖံးဘၣ်သ့လီၤ. သ့ၣ်အဖံးတဖၣ်တဲာ်ကွံာ်ဝဲ ဒီးသ့ၣ်ဖးကွံာ်ဝဲသ့လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၢ်အယီၤ, လၢတၢ်ကဒိသဒါတၢ်ယီၤဃုဒီးမ့ၢ်အတၢ်ကီၢ်အဂီၢ် ကျဲအဂ့ၤကတၢ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကဘၣ်ကဟုကယၢာ်သ့ၣ်ပှၢ်တဖၣ်ဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်ဘၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတၢ်အသိး ဟီၣ်ကပီၤလၢတၢ်ကီၢ်ဆူၣ်ဒီးတၢ်ဃုထီၣ်အလီၢ်န့ၢ် သ့ၣ်အထူၣ်လၢတၢ်သူၣ်အိၣ်တဖၣ်ကဘၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်လၢတၢ်တြးသူၣ်အိၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ခဲဘိတဘိတခီ တၢ်အထူၣ်တဖၣ်အံၤ ဖဲတၢ်ကူၣ်လီၤယံၤအိၣ်အခါ သ့ၣ်လၢအအိတ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ပျီ ဒိတ်ထီၣ်အယီၤ ဒီးန့ၢ်မ့ၢ်အတၢ်ကီၢ်အါကဲာ်ဆိးဝဲအလၢတဖၣ်လီၤညးဝဲဒၣ် မ့ၢ်တမ့ၢ် အဖံးတဖၣ်တဲာ်သ့ၣ်ဖးဝဲလီၤ. တၢ်ဒ်သိးအံၤသုတကဲထီၣ်သးအဂီၢ် တၢ်ကူၣ်သ့ၣ်အခါတၢ်ကဘၣ်ကွံာ်ဆိကမိတ်သုးကျဲအိၣ်ဂ့ၤဂ့ၤလီၤ. တၢ်မ့ၢ်ပျီကဲာ်ဆိးမ့ၢ်အိတ်ပျီကတီၢ်သၢပျၢၤ တၢ်လီၢ်တဖၣ် အံၤ ကလံၤကီၢ်ကဒိဘၣ်အဝဲသ့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၢ်အယီၤ လၢတၢ်ကဒိသဒါကလံၤကီၢ်အတၢ်ဒိဘၣ်အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်ဟံာ်သ့ၣ်ပှၢ်ကစၢ်ဒိခိတ်လၢအအိတ်ပွဲၤဒီး သ့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဘိတဖၣ် ဒိတၢ်တဘၣ်ကျီကွံာ်အံၤဘၣ်. ထံလၢအအိတ်လၢ ဟီၣ်ခိတ်အပူၤတဖၣ်စ့ၢ်ကီးမ့ၢ်လၢတၢ်ကီၢ်အယီၤသုတကဲထီၣ်တၢ်အသံဝဲဒီးပးထီၣ်ကွံာ်အဂီၢ် တသ့ဖဲအသုတၢ်ကဘၣ်ကတီၤဝဲ သ့ၣ်ကျၢ်တၢ်ကျၢ် ဟီၣ်ခိတ် တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. တၢ်ဒိသဒါသ့ၣ်ပှၢ်လၢမ့ၢ်အူတအိတ်အိၣ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကီး မ့ၢ်တၢ်လၢအလိၣ်န့ၢ်လီၤ.

(ခ) ကလံၤမုၢ်လီၤတဖၣ် - ကလံၤအူတၢ်မ့ၢ်ဆူၣ်သၢပျၢၤ သ့ၣ်အထူၣ်တဖၣ်န့ၢ် အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ်လီၤယံၤကွံာ်ဝဲခီဖျိအဂီၢ်ဝဲၤတဖၣ် ပး ထီၣ်ကွံာ်အယီၤန့ၢ်လီၤ. မ့ၢ်တမ့ၢ်ဘၣ်သၢပျၢၤ အဒုအတြၢ်တဖၣ်ကၢ်ကွံာ်ဒီး ဒုးကဲထီၣ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါလၢသ့ၣ်အ

ဂီၢ်လီၤ မ့ၢ်လၢတၢ်ကူၣ်လီၤ ကွံၣ်သ့ၣ်အါကဲၣ်ဆိးအယံၣ် ကဲထီၣ်ဝဲတၢ်လီၤပျီၤအဒိၣ်အလံာ်သတးဒီး သ့ၣ်အထူၣ်လၢအအိၣ်တ့ၢ် တဖၣ်အဂီၢ် တူၢ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ကီၢ်အဒိၣ်အ အါဝံၤ အဖံးတဖၣ်တဲၤထီၣ်ဒီးသ့ၣ်ဖးကွံၣ်န့ၣ်လီၤ လၢတၢ်ကၢတြီၤဆၢကလံၤအူၤတၢ်အဂီၢ် တသ့ဖဲအသ့ တၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်မအိၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ထဲသ့ၣ်လၢ အိၣ်ဒီးဂီၢ်ဒီးဘါ အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တဖၣ်လီၤ ဖဲတၢ်ကူၣ် လီၤသ့ၣ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ထုးထီၣ်ကွံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ကဘၣ်ပာ်သးလၢ တထူၣ်ဒီးတထူၣ်အဂီၢ်တဖၣ်သ့တဘၣ်ဒိအ ဂီၢ်လီၤ ဒီးတၢ်တဘၣ်ပာ်တ့ၢ်ထဲသ့ၣ်တထူၣ်ဧၤပျီၤကတီၢ်ဘၣ်. သ့ၣ်မ့ၢ် အိၣ်တ့ၢ်ထဲတထူၣ်ဧၤပျီၤပျါ တုၤမ့ၢ်ကလံၤမ့ၢ်လီၤ ဆူၣ်န့ၣ် သ့ၣ်အဝဲအံၤတူၢ်ဝဲကလံၤမ့ၢ်အ တၢ်ဆိၣ်သနံးအိၣ်တန့ၢ်ဘၣ်. ကလံၤမ့ၢ်ဒိၣ်သဝံးတဖၣ်န့ၣ် တုၤမ့ၢ်အလီၤဝဲဒီး ကျဲလၢလံၤဘၣ် ဝဲတဖၣ်န့ၣ် တၢ်မနုၤမးမ့ၢ်တအိၣ်သၢပျါ သ့ၣ်စ့ၤကီၢ်ဖိလၢအအိၣ်ဒီးအပူၤလီၤပူၤကျဲၤတဖၣ်အံၤ တၢ်ကဘၣ်ကူၣ်ကွံၣ်အိၣ်လီၤ လၢတၢ်ကဒိသဒါဟီၣ်ခိၣ်ညၢၣ်ထ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ် ဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်အလီၤန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်လီၤဝဲသ့ၣ်ထူၣ်တဖၣ်လီၤ တၢ်လီၤလၢ ကလံၤမ့ၢ်ဘၣ်အိၣ်အဆူၣ်ကတၢ်တဖၣ်န့ၣ် လၢတၢ်ကတြီၤဆၢသ့ၣ်အထူၣ်တဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်ပာ်ဃာ်သ့ၣ်ပျီၤတခါလၢ အအိၣ်ဒီးသ့ၣ်ဖးဒိၣ်အမ့ၢ်တဖၣ် လၢကဒိသဒါတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

(ဂ) ထံအိၣ်ဂီၢ်တၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်လီၤလၢာ် - မူခိၣ်မ့ၢ်စူၤအါအါကလဲာ်သၢပျါ ထံလၢအယုၤလီၤတဖၣ်အံၤ အိၣ်ကွံၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်အဖံး ဘ့ၣ်အထုး အစီတဖၣ်ဝံၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် အဂီၢ်လၢအစဲၤလီၤတဖၣ်အိၣ်ပျီၤထီၣ်ဝဲတကးဘၣ် ဟီၣ်ခိၣ်အံၤအိၣ်တ့ၢ်ဒၣ်ထဲ လၢဂီၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လၢအထုးအစီတအိၣ်ဒီးဟးဂီၢ်ကွံၣ်ဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယံၣ်ဟီၣ်ခိၣ်မနုၤဂ့ၤမနုၤဂ့ၤတၢ်ကြးသ့ၣ်လီၤ ပာ်ဃာ်သ့ၣ်လၢအကြးအဘၣ်ဒီးအိၣ်တဖၣ် န့ၣ် မ့ၢ်ကျဲၤအဂ့ၤကတၢ်လၢ တၢ်ကဒိသဒါတၢ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၢ်အဂီၢ်လီၤ လၢသ့ၣ် ပျီၤအဖီလၢာ်မ့ၢ်လၢတၢ်မဲတၢ်မါလၢ အဆံးတဖၣ်အိၣ်ဝဲအယံၣ် တုၤမ့ၢ်မူခိၣ်စူၤလီၤအခါ ထံလၢအလီၤတဖၣ်န့ၣ် တချုးတုၤဟီၣ်ခိၣ် အဆၢကတီၢ် ဘၣ်ဒိဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအလၢာ်တဖၣ်ဝံၤမးလီၤဝဲဆူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၤသတးဒီး ထံတဖၣ်အံၤအဂီၢ်လီၤစၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ မ့ၢ်လၢတၢ်အံၤအယံၣ် ထံအိၣ်ကလီၤကွံၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကိၣ်ညၢၣ်လီၤဝဲလီၤ ပစံးဒၣ်ကလိာ် တၢ်မ့ၢ်မပျီၤကွံၣ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိဖိလၢအအိၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်အလီၤတဖၣ်အံၤသၢပျါ မူခိၣ်ထံလၢအယုၤလီၤတဖၣ်အံၤ အတၢ်ဆိၣ်သနံးန့ၣ်တမ့ၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်အမဲာ်ဖံးဒိၣ်တၢ် အထုးအစီတဖၣ်တူၢ်ဝဲကပွဲၤဘၣ်ဒီး ကလီၤထံၣ်ကွံၣ်ဝဲအါအါဂီၢ်ဂီၢ်လီၤ မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယံၣ် လၢဟီၣ်ခိၣ်အလီၤ န့ၣ် အိၣ်တ့ၢ်ဒၣ်ထဲ လၢဂီၢ်လုတဖၣ်ဒီးတၢ်အထုးအစီတဖၣ် တအိၣ်ဝဲလၢဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်ကဲထီၣ်အသးဒ်အံၤသၢပျါ တမ့ၢ်လၢတၢ်မ့ၢ်တၢ် ဘိကမဲထီၣ် လၢ ဟီၣ်ခိၣ်အဖီခိၣ်လၢဘၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်လၢအလီၤဘၣ်ဒိၣ်တဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ဒ်အံၤကဲထီၣ်အသးညီဝဲဒၣ်လီၤ တၢ်လူၢ်တၢ်တြီၤအ ဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်န့ၣ် ပကထံၣ်ဘၣ်လၢ လီၤမ့ၢ်လီၤပျီၤဝဲခဲအံၤခဲအံၤ မ့ၢ်လၢတၢ်ဒ်အံၤအယံၣ်န့ၣ်လီၤ မ့ၢ်စ့ၤကီၢ်လၢ တၢ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်ဝဲ တဖၣ်အါကဲၣ်ဆိးအယံၣ်စ့ၤကီၢ်လီၤ လၢတၢ်န့ၣ်အယံၣ် အလီၤအိၣ်လၢတၢ်ဘၣ်ကတီၤဝဲဟီၣ်ခိၣ်ညၢၣ်ထ့ၢ် လၢအအိၣ်ဖဲတၢ် လူၢ်တၢ်တြီၤတဖၣ် ဒီးဖဲမူခိၣ် စူၤအခါ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဒ်သိးအသုတလီၤထံၣ်ယုၤလီၤကွံၣ်အဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်ဃုကျဲၤဒီးမၤဝဲဒၣ် လီၤ အယံၣ်, တၢ်လီၤဒ်အံၤတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကြးတြီၤဃာ်တၢ်ကျိ ခုးကျိသံၣ်န့ၣ်လီၤ.

၅. တၢ်ဒိသဒါကဟုကယာ်သ့ၣ်ပျီၤ -

တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ကွဲးတ့ၢ်အိၣ်လၢထးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဘၣ်ဃးဒီးတၢ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၢ်လၢ ကျဲၤကလုာ်က လုာ်တဖၣ်အံၤ ကဒိသဒါအိၣ်ဒ်လဲၣ်တဖၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကဒိသဒါတြီၤဆၢတၢ်မးဟးဂုာ်ဟးဂီၢ်တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအဂ့ၤကတၢ်လီၤ. တၢ် လၢန့ၣ်ဆၢအံၤဟ့ၣ်တ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်ကလုာ်ကလုာ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်ကဂၤဃာ်အိၣ်, မၤဂ့ၤထီၣ်အိၣ်အဂီၢ် တပာ်ဝဲဘၣ်. သ့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဘိတဖၣ်အံၤ, လၢအဝဲသ့ၣ်ကအိၣ်မူဘၣ်ဝဲအဂီၢ် ဒ်အညီၣ်န့ၣ်အသိးဘၣ်ဂုာ်ကျဲးစး ဒၣ်အတၢ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယံၣ် သ့ၣ်လၢ အဂီၢ်အဘါစၢ်ကတၢ်တဖၣ်န့ၣ် လၢခံကတၢ်ဘၣ်ၤဂျူဝဲဒီးဘၣ် ဟးဂီၢ်လီၤ မၢ်ကွံၣ်ဝဲဒၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယံၣ်, သ့ၣ်ပျီၤလၢအအိၣ်တ့ၢ်ပာ် ဖဲအံၤတဖၣ်ဒၣ်လဲာ် အိၣ်ဒီးသ့ၣ်လၢအသးပျီၤကဲၣ်ဆိး, သ့ၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ် ဆုးတၢ်ဆါတဖၣ်စ့ၤကီၢ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်မူအဂီၢ်တမၤန့ၣ်ဝဲမ့ၢ်အတၢ်ကိာ်ကလံၤဒီး ထံလၢလၢပျဲၤပျဲၤဘၣ်. အယံၣ်အလီၤအိၣ်လၢ ပကဘၣ်ကတဲာ်ကတီၤမၤဂ့ၤမၤဝါဂ့ၤ သ့ၣ်ပျီၤတဖၣ်ဒ်န့ၣ်ဆၢအ တၢ်လိာ်ဘၣ်အိၣ် ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. ပမၤအိၣ် မ့ၢ်တသ့မ့ၢ်တဘၣ်သၢပျါန့ၣ်ဆၢအ ခုၣ်အဒါတဖၣ်န့ၣ် ကဟဲတုၤအိၣ်ဝဲလၢအဆိဒီးအချုၣ်ဝဲ တၢ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၢ်တဖၣ်ကဲထီၣ် အသးကသ့သ့ပျီၤကတၢ်လီၤ.

အဆင့် ၂

သွပ်ပျာအတတ်မတဖန်

က. အလီအိန်လတ်ကသုးကျဲပာဆွာသွပ်ပျာတဖန်ဘဉ်ဘဉ်ပွဲပွဲဘဉ်လီၤ ဘဉ်စးန့ၣ်လီၤ.

(၁) ဆာကတီၢ်ခဲအံၤ ဖဲကီၢ်သုလုအပူၤ သွပ်ပျာပျံၤကွီၤအလီၢ်အုရံယဉ်အိၣ်ထဲလဲၣ်တၢ်တဲအီၤတသုဘဉ်သန့က့ၤ လီၤဒိၣ်န့ၣ်ဒိ သွပ်ပျာပျံၤကွီၤအချၢၤ ဟီၣ်ကဝီၤအအုရံယဉ်န့ၣ် တၢ်သးဒုဒိအလီၢ်တအိၣ်ဘဉ်. ဖဲပျံၤကွီၤအချၢၤ သွပ်ပျာတဖန်အပူၤ တၢ်ဃုအိၣ်ဃးအိၣ်လၢတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်လၢ တၢ်မၤနီၤစိးအီၤတဖန် အိၣ်တ့ၢ်လံအါန့ၣ်အါလါအသိ, ခုဝုဒိး တၢ်လီၤလၢအဘူးဒိးသွပ်ပျာတဖန်န့ၣ် ဆာကတီၢ်ခဲအံၤ တၢ်ထံၣ်ဘဉ်လၢလီၤဟီၣ်လီၤပျီၤဟးဂီၤကွံာ်ဝဲလံန့ၣ်လီၤ. လၢကီၢ် သုလုထံဖဲကီၢ်ဖိတဖန်အဂီၢ် သွပ်ပျာအတၢ်ဟးထီၣ်တဖန်န့ၣ် တကဲထီၣ် တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢ အဝဲသ့ၣ် အဂီၢ်ဘဉ်. အဒိ/ တၢ်ဖိတၢ်လံလၢတၢ်သုတၢ်စွဲအီၤဒ်အမ့ၢ် သွပ်မုာ်ဃိၣ်ဝဲ, သွပ်သုဝဲသ့ၣ်, ကဟံဒိး လာ်ထာ, ညဉ်, ဆိၣ်, ဟံၣ်ထူၣ်, လွးကမူၣ်တကးဘဉ် ဆဉ်ဖဲကီၢ်ဖိတဖန်အတၢ်အိၣ်လၢအမ့ၢ်ဝဲ, တဟံတမါတဖန် တၢ်သ့ၣ်တဖန်အံၤ တၢ်ဘဉ် ထုးထီၣ်မၤအီၤလၢတၢ်ဟးဆွဲးအီၤတသုအပူၤန့ၣ်လီၤ.

(၂) ဒ်သိးတၢ်ကမၤန့ၣ်သွပ်ပျာအတၢ်ဟးထီၣ်လၢအဂ့ၢ်အဂီၢ် - အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘဉ်ကတီၢ်ဝဲသွပ်ပျာတဖန်ဘဉ်ကျဲဘဉ် ကပိလီၤ. တၢ်ကဘဉ်မၤအီၤဒ်သိးအမ့ၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံတမံလၢ အအိၣ်ယံာ်အိၣ်ထီၣ်လၢ တၢ်ထုးထီၣ်ပန့ၣ်တၢ်ဖိ တၢ်လံ တဖန်အဂီၢ်လီၤ. ဒ်သွပ်ပျာအတၢ်သုတၢ်ဘဉ်အိၣ်ဝဲအသိး တၢ်ပာဆွာသွပ်ပျာဘဉ်ဘဉ်ပွဲပွဲအံၤမ့ၢ်တၢ်လၢ အကါဒိၣ်ဝဲဒိး အလီၢ်အိၣ်ဝဲအဂ့ၢ်န့ၣ်တၢ်ဆာကတီၢ်လၢအပူၤကွံာ်တဖန် အုၣ်တ့ၢ်လံအသးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ထုးထီၣ်ပန့ၣ်တၢ်ဖိ တၢ်လံလၢစံာ်ပွဲဟီၣ်ခိၣ်တဖန်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်ချဲတၢ်သ့ၣ်တဖန်န့ၣ် တၢ်မၤအီၤတန့ၢ်ကိးန့ၣ်ဒိးဘဉ်. ဒ်န့ၣ်အသိး လၢသွပ်ပျာ အတၢ်အတၢ်သုတၢ်ဘဉ်အိၣ်ဝဲအသိး လၢတၢ်ပာဆွာဝဲသွပ်ပျာတခါအဂီၢ် သ့ၣ်တဖန်န့ၣ်အဆာတီၢ်မ့ၢ်ဘဉ်လံလၢ တၢ်ကသုအီၤအဂီၢ်သန့က့ၤ တၢ်ကဘဉ်ခိး တ့ၢ်တၢ်ဆာကတီၢ် ယံာ်လၢအန့ၣ်(၁၀၀)ဆူ (၂၀၀)တစုန့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ် တၢ်အံၤ လၢသွပ်ပျာအတၢ်လဲထီၣ်လဲထီၣ်အဂီၢ် -

- (က) ဟီၣ်ခိၣ်အထုးအစီတၢ်ကဘဉ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်အီၤ
- (ခ) န့ၣ်ဆာတၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်တဖန် ကလဲအသးဒ်အဂ့ၢ်အဝီဆူညါအဂီၢ်.
- (ဂ) သွပ်ပျာကအိၣ်ဒိးသ့ၣ်လၢအမၤဘၢတၢ်ဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤဟးထီၣ်သွပ်ပျာအတၢ်ထုးထီၣ်ပန့ၣ်အအါကတၢ်ကန့ၢ်အဂီၢ် အလီၢ်အိၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကဘဉ်ပာဆွာအီၤ ဘဉ်လီၤဘဉ်စးဝံၤ ဒ် သိးတၢ်ဟးထီၣ်တဖန်ကလဲအသးဂ့ၢ်ကိးန့ၣ်ဒိးအဂီၢ် သွပ်ပျာလၢတၢ်သုးကျဲအီၤသ့ၣ်တဖန်န့ၣ်တၢ်က ဘဉ်ရဲၣ်ကျဲဟံအီၤလီၤ. သွပ်ပျာဒ်အံၤတဖန်န့ၣ် တၢ်မ့ၢ်ရဲၣ်ကျဲဟံအီၤသၢပျာၤ တၢ်လၢာ်ဘူၣ်လၢာ်စ့ၤလၢ တၢ်မၤဒ်အံၤတဖန်န့ၣ် ပကဘဉ်ပာဆွာလၢအမ့ၢ် တၢ်ဘျုးလီၤကျိၣ်ဘျုးလီၤစ့ၤလၢတၢ်မၤဖးဒိၣ်အဂီၢ်လီၤ.

(၃) သွပ်ပျာတဖန်အဘျုးအဖျိာ်- ပမ့ၢ်ပာဆွာသွပ်ပျာတဖန် ဘဉ်ကျဲဘဉ်ကပိလၢပျာၤ တၢ်ဘျုးတၢ်ဖျိာ်လၢပကမၤန့ၢ်အီၤတ ဖန်န့ၣ်မ့ၢ်ဒ်လၢအသိးလီၤ.

(က) သွပ်ပျာအတၢ်ဟးထီၣ်သ့ၣ်တဖန်န့ၣ် ပကသုဘဉ်အီၤအဂီၢ် - ဖဲကီၢ်သုလုအပူၤ လၢပုၤကိးဂၤဒဲးကသုဝဲအဂီၢ် တၢ်လၢ လိၣ်ဘဉ်ဝဲတ ဖန်မ့ၢ်ဝဲ- သွပ်ပျာလၢတၢ်တိသ့ၣ်ဖးအီၤလၢလွး, ဟံၣ်ထူၣ်, ကရၢၢ်အထူၣ်, မျော့သစ် တကးဘဉ် သွပ်မုာ် ဃိၣ်ဝဲ, ဝဲသ့ၣ်တဖန်လၢတၢ်ကသုအီၤလၢဟ့ၣ်ဃိၣ်ဒိး စဲးဖိကဟံအတၢ်မၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျိတၢ်မၤ

နတ်တံ၊မတံ၊ဆါ အိပ်ပျံ့အိပ်တဖန်နှင့် ပျံ့ကညီအတံ၊အိပ်ဆိးအိပ် အိအပတံ၊ကထိထိပ်ဝဲဒုန်လီ။

(ခ) ကျိန်စုဂုဂ်ကဂုထိန်ပသီထိန်အဂီဂ် - တံ၊မနုဂ်ကျိန်စုဘုဂ်းဒီး တံ၊ခိတံ၊သွဲလၢသ့ပုဂ်အတံ၊ဟးထိန်အ တံ၊ဖိတံ၊လံတဖန်အံ၊ မ့တံ၊လၢအကါဒိန်ဒီးကဲဘျူးဝဲဒိန်မးတမံလီ။ သ့ပုဂ်အတံ၊ဖိတံ၊လံလၢတံ၊သ့အီ တလၢတဖန်နှင့် တံ၊ဆုဆါအိန်အီဆူထံဂၢကီဂ်ဂၢအပံ တံ၊ဒီးန့ဝဲထံဂၢကီဂ်ဂၢအစုလၢတံ၊ကပျံ့န့ဖဲဖိက ဟုဂ်အတံ၊ဖိတံ၊လံ တဖန်ဒီး ပနံတံ၊ဖိတံ၊လံလၢတံ၊သ့အီကဲနံဒီးအဂီဂ်တဖန်န့လီ။

(ဂ) တံ၊ကကၢယာ်ကတီယာ်ဟိန်ခိန်အထူးအစီဒီးမူခိန်ကလံသီဂီကတီဂ် - ကစၢဒီးခိန်တံ၊တြီတဖန်အဖိခိန် ဒ်သီးသ့ပုဂ်တဖန် မ့အိန်လုဂ်ဘၢအသးမးဒီး တံ၊ကကၢယာ်ကတီယာ်ဝဲဟိန်ခိန်ညုဂ်ကန့လီ။ မ့လၢတံ၊ကွါထွဲ ကတီယာ်တဖန်အပံ ဟိန်ခိန်ဖဲလၢအိန်ပျံ့ဒီးဟိန်ခိန်အထူးအစီတဖန်နှင့် မ့လၢတံ၊ကူအပံ တလီထွဲယု လီကွံဝဲဘုဂ်။ မ့လၢတံ၊ကတီယာ်သ့ဂံ၊တဖန်န့အပံ၊ ဟိန်ခိန်ကဘျူးလၢဟိန်ခိန်ညုထွဲအိန်ဝဲအါကတံ၊ တဖန်အံတုမ့မူခိန်စုလီန့တလီထွဲယုပံထွဲထံအခံဘုဂ်။ အိန်ထီတုဒ်ဖဲအလီဂ်ဂၢကီဂ်ကျုကျုလီ။ မ့လၢ သ့ဂံ၊တဖန်န့လီဘၢဂ်ဖျိတံ၊ဆူဟိန်ခိန်လၢအပူအပံ၊ ဟိန်ခိန်တဖန်အံ၊ တမ့လၢတံ၊အကီလၢဘၢဂ်။ ကဲထီ ဝဲဟိန်ခိန် လၢတံ၊ဟးယာ်အီမ့လၢသ့ဂံ၊တဖန်စဲန့အသးအါအါဂီဂ်အပံလီ။ အါန့တံ၊အံဟိန်ခိန် တဖန်အံဆူးယာ်ဝဲထံအပံ ထံတဖန်န့တယုလီကွံဆူတံ၊အချါခဲလၢဘၢဂ်။ ထံလၢတံ၊ဆူးယာ်အီတဖန်အံ၊ လဲန့ဝဲကယီကယီဆူဟိန် လၢဝံ၊ ထူးပြါအသးလၢဟိန်ခိန်အပူဝံ၊ တနီကဲထီဝဲထံထီပံ၊လၢ အဆုဒီးအခုန်န့ လီ။ ဒီးဒူးအိန်ထီဟိန်ခိန်ကပံလၢအဂုလၢတံ၊မ့တံ၊ဘိအဂီဂ်လီ။

နိန်ဒီးတံ၊မ့တံ၊ဘိဖိလၢ အမဲထီလၢဟိန်ခိန်အလီတဖန်အိန်ထီဝဲအပံ အလုဂ်တဖန်မၢဘၢယာ်ဟိန်ခိန်ဒီး ဒီသဒါယာ်ဟိန်ခိန်လၢ မ့အတံ၊ကီဂ်လီ။ မ့လၢတံ၊န့အပံ ဟိန်ခိန်အမဲဖဲခိန်ခုဂ်ဒုန်လီ။ လၢဟိန်ခိန်အပူ ထံသဝဲလၢတံ၊ထူးထီအီတဖန်န့ သ့ပုဂ် လၢအမၢဘၢဟိန်ခိန်မ့တံ၊အိန်သၢပျံ၊ ကထူးပြါအသးညီကဒ်ဝံ၊ ခုဂ်လီဝဲကချုလီ။ မ့လၢသ့ပုဂ်မၢဘၢတံ၊ဖိတဖန်အိန်ဝဲအပံ ထူးပြါအသးချသဒီးတန့ဘုဂ်ဒီး ဟိန်ခိန်အံ၊ ဖဲမ့ဆါအဆၢကတီဂ်ခုဂ်ဝဲတဖဲတမ့ဒီး တုလၢမ့န့အဆၢကတီဂ်လၢဝဲတဆဲးတက့လီ။ သ့ပုဂ်ဒ်အံတဖန် အိန်ဝဲအပံကဲထီတံ၊ကီဂ်တံ၊ကူလၢအဘၢဘျိုးဘုဒါဒီးတံ၊ဆၢကတီဂ်လီ။ ဒီသဒါဝဲတံ၊ယီယုထီသ့န့လီ။ တံ၊ဂုဂ်လၢတံ၊ပံဖျါတုဂ်အီလၢထးတဖန်အံ၊ မ့ဝဲလၢတံ၊ကတီယာ်သ့ပုဂ်တဖန်ဘုဂ်ဘုဂ်ကပိအပံအလီ အိန်လၢ ပျံ့ကဘုဂ်ကတီယာ်သ့ပုဂ်လၢကျဲဒ်အံတဖန်လီ။

ခ. အလီအိန်လၢတံ၊ကကၢယာ်မၢဂုထိန်ကဒါက့သ့ပုဂ်တဖန်လီ။

(၁) လၢတံ၊ကဒီသဒါသ့ပုဂ်အတံ၊ဟးဂုဂ်ဟးဂီတဖန်အဂီဂ်ဒီး တံ၊တြီယာ်တံ၊ဆူတံ၊ပါတဖန်ကန့အဂီဂ် တံ၊မၢဂုမၢ ဝါထီဂ်က့သ့ ပုဂ်န့ မ့တံ၊ဖဲတံ၊မၢလၢ တံ၊ကဘုဂ်မၢအီန့လီ။ ထဲန့မးဒီး သ့ပုဂ်တဖန်ကဂုထိန်က့ဒ်တံ၊ ပံဖျါအီလၢအဆၢဒိန်(၁)အသီးလီ။ ဘုဂ်ဆုဂ်မ့မဆါတန့အံမ့ဝဲတံ၊ပံ၊ဆၢအကတီဂ်လီ။ ပျံတနီအဲဒီး ဖဲဝဲလၢ တံ၊ကမၢအီဒ်အံန့တညီဘုဂ်။ မ့လၢတံ၊အိန်သးတဖန်အပံ၊ အဝဲသ့ပုဂ်မးလၢတံ၊မၢအီတညီဘုဂ်န့လီ။ တံ၊ဂုဂ်လီ ကတီယာ်ဒ်အံတဖန်န့ တဘုဂ်လၢလၢဆုဆူသန့က့ တနီတဖဲတမ့ကဘုဂ်ဒ်န့န့လီ။ တံ၊ကီတံ၊ခဲဒ်အံတဖန် တံ၊မ့ဆိကမိဂ်ထီအီဒီး တံ၊မ့တဖန်အီလၢပျံ၊ သ့ပုဂ်ပျံကွီ၊ တနီန့ကဟး ဂီဝဲဒိန်ခိန်အါအါလီ။ အဒိ/ ဖဲကီဂ်ရုဂ်ဖန်အုဂ်ကွီ ဘံပျံကွီ/ ထံဂ်လိဂ်ပျံကွီ/ နီဂ်လိဂ်ပျံကွီ၊ သ့ပုဂ်တဖန်အံ၊ ခုဂ်ဒါပံပနီအီလၢအမ့ တံ၊ပံ၊ဆၢအဟိန်ကပိဝံ၊ ပျဲတံ၊မၢနီဖဲအီလီ။ သဝီလၢအအိန်ဘူး အိန်တံ၊ဒီးကွီ ဘံပျံကွီ/ နီဂ်လိဂ်ပျံကွီတဖန်န့ဟးန့တံ၊အခွဲဂုဂ်အယာ်ဘုဂ်ဝံ၊ ကျိပျံကွံဝဲသ့ပုဂ်အ လုဂ်ဒိန်ပျံဒိန်တဖန်ဒီးမၢလံ၊ ထီဝဲအတံ၊သ့ပုဂ်ဖျူးအလီလီ။ တနီန့မၢဝဲစံတနီသ့ပုဂ်ကထံပိတဖန်အပံ၊ သ့ပုဂ်တဖန်ဟးဂီဝဲဒိန်ခိန် အါအါလံန့လီ။ မ့လၢတံ၊အံအပံတံ၊ဟးဂုဂ်ဟးဂီအလီတဖန်န့ ကီဂ်ရုဂ်ကီဆု လၢအဘုဂ်းတဖန်ကြး

လဲကျွဲသမံသမိးဟံးန့ၣ်စရိပ တီၣ်တဖၣ်ဝံတၢ်လီၤလၢအဟးဂုၣ်ဟးဂီၤတဖၣ်အပူၤတၢ်ကြးသ့ၣ်လီၤကဒါက့ၤသ့ၣ်
လၢအကြးဝဲဘၣ်ဝဲဒီး ဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ

(၂) သ့ၣ်ပှၢ်လၢအအိၣ်လၢပျံၤကွီၤအချၢတဖၣ်န့ၣ် ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲအီၤတအိၣ်ဝဲဘၣ်အယီၤ တနီၤတၢ်မၤ
ခုးမၤသံၣ်, တနီၤတၢ်သ့ၣ်သဘ့ဟီၣ်လၢအယီၤ တမံၤဒီးသဝီဖိလၢအအိၣ်ဘူးအိၣ်တၢ်တဖၣ် ဒ်အဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲအသိး
လဲကျိဟံးန့ၣ်ဝဲတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဟံၣ်အဂီၢ်ဒ်အမ့ၢ် ဟံၣ်ထူၣ်, ကရၢၢ်ထူၣ်, သ့ၣ်မုၢ်ယိၣ်ဝဲ
ဒီးလၢတၢ်ကဒုးဟံၣ်ခိၣ်ဒုးတဖၣ်အယီၤ ခဲအံၤလၢတၢ် ကမၤန့ၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်လဲၤယုၤန့ၢ်အီၤ
ဆူလီၤယံၤကစၢ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ အပူၤကွံာ်ဖဲသဝီအပူၤ ပှၢ်လၢသဝီဖိဒိကန့ၣ်အကလုာ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီး ခဲအံၤမၤဝဲဒ်န့ၣ်
တန့ၢ်လၢဘၣ်. ဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်န့ၣ် ဖဲအသးတၢ်ဟံၣ်ပှၢ်အီၤလၢအတၢ်ဝံၤ တအဲၣ်ဒီးပှၢ်သဝီဖိအဂၤတဖၣ်ကန့ၢ်လီၤ
မၤအိၣ်အီၤဘၣ်. မ့ၢ်မ့ၢ်တခါအိၣ်ကွံာ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်အဂၤတဖၣ်ဆူသဝီအဂၤ ပှၢ်သဝီဖိတဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ
တၢ်လီၤဒ်အံၤအသိးတဖၣ်န့ၣ် သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤကြးဟံးန့ၢ်ကဒါက့ၤဝံၤ တၢ်ကြးမၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤ သ့ၣ်ပှၢ်လၢအ
ဘၣ်ကျဲဘၣ်ကဝိၤန့ၣ်လီၤ တၢ်လီၤ လၢတၢ်ကျိၤခုး ကျိၤသံၣ်တဖၣ် တၢ်သ့ၣ်သဘ့ဟီၣ်လၢတဖၣ် ဒီးတၢ်သ့ၣ်ကထံပိာ်တ
ဖၣ်စ့ၢ်ကီး တၢ်ကဘၣ်ဟံးန့ၢ်ကဒါ က့ၤအီၤဝံၤ တၢ်ကဘၣ်မၤက့ၤပှၢ်သ့ၣ် လီၤက့ၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အကြးဝဲဘၣ်ဝဲအ
သိးန့ၣ်လီၤ

မုၢ်မဆါတနံၤအံၤ စံာ်ကစၢ်လၢအအိၣ်ဘူးဒီးသ့ၣ်ပှၢ်တဖၣ်န့ၣ် မၤလဲၤထီၣ်ဝဲအစံာ်ဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်အါအါဂီၢ်ဂီၢ်ဝံၤ
စံာ်တဖၣ်အံၤပှၢ်ကမၤမၤဝဲန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်တအဲၣ်ဝဲဘၣ်. လၢတၢ်လီၤတနီၤန့ၣ် စံာ်တဖၣ်တၢ်မၤဟံးန့ၢ်အီၤဖဲသ့ၣ်ပှၢ်
အပူၤလၢအအိၣ်ယံၤဒီး အဝဲသ့ၣ်အနီၢ်ကစၢ်အစံာ်န့ၣ်လီၤ. စံာ်တဖၣ်အံၤအိၣ်ပာ်လံၤအသးအနံၣ်န့ၣ်အလါလါလံ
ဘၣ်ဆၣ် တၢ်မၤလဲၤထီၣ်အါထီၣ်စံာ်တဖၣ်န့ၣ် ကတၢ်ဝဲတသ့ဘၣ်. တၢ်ဂ့ၢ်အဝဲအံၤကဲထီၣ်အသးဖဲပျံၤကွီၤ အချၢတၢ်
လီၤခဲ လၢာ်ယုၤ ယုၤအယီၤ, ဘၣ်ဃးတၢ်စွဲၤဃာ်မၤတၢ်ဒ်အံၤတဖၣ်န့ၣ် သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤကြးဟံးန့ၢ်မူဒါကတီၢ်က့ၤအီၤဒီး
ကြးဟ့ၣ် အခွဲးလၢ ထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်ကမၤအိၣ်ဝဲ ဂၤဘျီဂၤဘျီဒ်တၢ်လိၣ်ဘၣ်အိၣ်အသိး ဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါ န့ၣ်လီၤ
တၢ်လီၤလၢတၢ်ပျဲမၤပှၢ်သဝီဖိဂၤဘျီဂၤဘျီတဖၣ်အံၤ တၢ်ကဘၣ်သုးကျဲလၢတၢ်ကသ့ၣ်လီၤကဒါက့ၤသ့ၣ်တဖၣ်
ဒ်ကြးဝဲဘၣ်ဝဲအသိးလီၤ. တၢ်မ့ၢ်မၤအီၤဒ်အံၤသၢပျံၤကကဲထီၣ်တၢ်ဘၣ်ဘျူးလၢသဝီဖိကမၤဂီၢ်ဝံၤကမ့ၢ်
စ့ၢ်ကီးတၢ်လၢအကဲဘျူးလၢတၢ်ဒိသဒါပျံၤကွီၤအတၢ်ဟးဂုၣ်ဟးဂီၤန့ၣ်လီၤ

(၃) သ့ၣ်ပှၢ်လၢအအိၣ်လၢ ပျံၤကွီၤအချၢတဖၣ် ဒ်သိးတဟးဂုၣ်ဟးဂီၤအဂီၢ် တၢ်လီၤတနီၤန့ၣ် တၢ်ကြးဟံၣ်ပှၢ်န့ၣ်အကတီၢ်
တကတီၢ်ဝံၤ တၢ်ကြးတြီၤအီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တခါဖဲ(၁၉၅၆)န့ၣ်အပူၤန့ၣ် ဖဲကီၢ်ရၢၢ်ဖၣ်အၣ်အပူၤ တၢ်မၤဝဲတၢ်ကျိၤသ့ၣ်
ကျိၤဝဲလၢတၢ်ကသ့ၣ်ထီၣ်ဟံၣ်အ ဂီၢ်လၢ အတအိၣ်ဒီး တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အယီၤ, တၢ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဝဲဒီးတၢ်ကီ
တၢ်ခဲလီၤ. တၢ်အဝဲအံၤ ကီၢ်သုၤလုၤသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤမၤ က့ၤဝဲတၢ်တြီၤတဖၣ်အယီၤ ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤသ့ၣ်ပှၢ်တဖၣ်အါထီၣ်
ဝဲအိၣ်လီၤ လၢတၢ်ကဒုးဟံၣ်ခိၣ်ဒုးအဂီၢ်အိၣ်ဝဲ လၢလၢလီာ်လီာ် တကးဘၣ် အါထီၣ်တုၤလၢတၢ်ဆါအိၣ်ဘၣ်အီၤဒီး
တစု န့ၣ်လီၤ အါန့ၣ်တၢ်အံၤ ဖဲကီၢ်ရၢၢ်ဖၣ်အၣ်အပူၤ မဒမ သဝီဒီး ပံာ်တခးသဝီအဘၣ် စၢၤရီၤဘၣ်ကျိးလီၤ လံးဖးလံာ်
အပူၤ ဟီၣ်ခိၣ်(၉)ဧကန့ၣ် တၢ်မၤဝဲတၢ်ကျိၤဒီးတၢ်သ့ၣ်သဘ့ဟီၣ်လၢတဖၣ်အံၤ မ့ၢ်လၢသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤတဟ့ၣ် လၢအ
ခွဲးဒီးတြီၤဃာ်ဝဲအယီၤ ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ဖဲတၢ်လီၤအဝဲန့ၣ် တၢ်မၤန့ၢ်ဝဲ ကရၢၢ်ထူၣ်ဒီးဟံၣ်ထူၣ်တဖၣ် ဒ်တၢ်လိၣ်ဘၣ်
အီၤအသိးန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ရၢၢ်အဂၤတဖၣ်စ့ၢ်ကီး မ့ၢ်မၤဝဲဒ်အံၤသၢပျံၤ ကကဲထီၣ်တၢ်ဘျူးတၢ်ဖျိာ်အိၣ်အါလၢ
ထံဖိကီၢ်ဖိကမၤဂီၢ်ဝံၤလီၤ

မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ လၢတၢ်ဒိသဒါဝဲ သ့ၣ်ပှၢ်ဖးဒိၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ဖဲ ပျံၤကွီၤအပူၤကန့ၢ်အဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်ဂၤဃာ်
ကတီၢ်ဃာ်က့ၤသ့ၣ်ပှၢ်တဖၣ် ဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါဘၣ်ဘၣ်ပှၢ်ပှၢ်အံၤ ကီၢ်ရၢၢ်လၢအဘၣ်ဃးတဖၣ် ကဘၣ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးဒီး
မၤဝဲန့ၣ်လီၤ

ဂ. သွ်ပှ်အတၢ်မၤတဖၣ်

(၁) တၢ်ဘျီဘၣ်က့ၤဒီးကဟုကယၢ်သွ်ပှ်အဆၢတဖၣ် - ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ သွ်ပှ်ပျံၤကွီၤအဆၢတဖၣ်ဒီး ဟီၣ်ခိၣ်ကဝီၤ အဆၢတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ကတီၤဘျီဘၣ်က့ၤအီၤလီၤ. တၢ်အံၤတၢ်တမၤအီၤအိၣ်ဝဲယံာ်တ့ၢ်မးလံၤလီၤ. ပျံၤကွီၤဒီး ပျံၤကွီၤအချၢ ဟီၣ်ကဝီၤအဆၢန့ၣ် ခဲအံၤတၢ်တသ့ၣ်ညါအီၤလၢၤဘၣ်. တၢ်ကြၢၤမးဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤဒီး တၢ်ပနီၣ်အထူၣ်တဖၣ်၊ ပျံၤကွီၤသ့ၣ်ဘၣ်ဘၣ်ဘိးဘၣ် ပာ်ဖျါတၢ်တဖၣ်ဝံၤ တၢ်ကဘၣ် ပာ်လီၤအီၤလၢၤအလီၢ်အကျဲလၢၤ တၢ်ကသ့ၣ်ညါပျံၤ ကွီၤ ဟီၣ်ကဝီၤဆၢအဂီၢ်လီၤ. တၢ်အလီၢ်လံၤလၢၤ တၢ်မၤတ့ၢ်အီၤဒ်အံၤတဖၣ်ဟးဂီၤကွံာ်ဝဲ လၢာ်လံၤလီၤ. တနီၤန့ၣ်မ့ၢ်လၢၤပှၤ တနီၤ အတၢ်ဂဲၤစ့ၤခိၣ်အယီၤ နီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဖိလၢၤတၢ်ကွဲးဟံၤဖျါအီၤတဖၣ်ဟါမၤကွံာ်ဝဲဒၣ်လီၤ. တၢ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤဒ်အံၤတဖၣ် န့ၣ် တသ့ၣ်အသ့တၢ်ကြၢၤမးဂ့ၤက့ၤ အီၤအဂ့ၤကတၢ်ဂံၢ်မးဒီး တၢ်ဒိသဒါဝဲသ့ၣ်ပှ်အတၢ်ဟးဂုာ်ဟး ဂီၤကန့ၣ်ဒၣ်လီၤ.

ဃ. ပျံၤကွီၤအဆၢတဖၣ်

- (၁) တၢ်တထူၣ်တဖၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤတဖၣ် - တၢ်တထူၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤလၢၤအဟးဂီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်မၤက့ၤအီၤအသီတကးဘၣ်တၢ်တထူၣ်အအိၣ်တ့ၢ်လၢၤ အတၢ်လၢၤ(၅)န့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး တၢ်ကဘၣ်မၤက့ၤအသီခဲလၢာ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤလၢၤအ ဟးဂီၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိး တၢ်ကဘၣ်ဘျီဂ့ၤက့ၤအီၤလီၤ.
- (၂) လၢတၢ်လဲလိာ်ကွံာ်တၢ်တထူၣ်တဖၣ်အပူၤ တၢ်တထူၣ်အလီၢ်လံၤတဖၣ်အလီၢ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်တထူၣ်အသီတဖၣ် လီၤ. ပစံးဒၣ်ကလိာ်လၢၤတၢ်ကသ့ၣ်ထီၣ်တၢ်အလီၢ်တဖၣ် မ့ၢ်လိာ်ဝဲလၢတၢ်ကဘၣ်သးကစီၤကွံာ်အီၤ မ့ၢ်လၢၤအိၣ်လၢၤထံကျိကပယံာ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်သၢပျၢၤ တၢ်တဖၣ်အံၤတၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ထီၣ်က့ၤအီၤလၢၤကစၢၢ်ခိၣ်ထံးလၢၤထံတအိၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်ပှ်ဝဲကျိမ့ၢ်ဒါခိၣ် အံၤ တၢ်လၢၤအမၤတ့ၢ်ဝဲတဖၣ် ကဘၣ်တီၣ်ထီၣ်ပာ်ဖျါဝဲဆူ ကီၢ်ရ့ၣ်သ့ၣ်ပှ်ဝဲကျိမ့ၢ်ဒါခိၣ်အအိၣ်ယုာ်ဒီး တၢ်တဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤအသီန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢၤတၢ်ကဘၣ်မၤက့ၤလၢၤထးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ဘၣ်ဃုဆိအခွဲးလၢၤကီၢ်ရ့ၣ်မ့ၢ်ဒါခိၣ်ဝဲမးတၢ်မၤအီၤသ့ၣ်လီၤ.
- (၃) တၢ်တထူၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်မၤက့ၤလၢၤ သ့ၣ်ပဟံာ်, ဖှ, ဒီးသ့ၣ်လးနးတဖၣ် လၢၤအစၢဝဲယံာ်ယံာ်ထီထီန့ၣ်လီၤ. တၢ်တထူၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ကဘၣ်မၤစီၤကွံာ်အဘျီဒီးတၢ်ကဘၣ်မၤဘျီအီၤ ကဘၣ်အိၣ်ထဲအညှိအသံးလီၤ. တၢ်တထူၣ်တဖၣ်အံၤ အဖျါကဘၣ်အိၣ်ဝဲ (၃)ပှ်ဒီး အထီကဘၣ်အိၣ်ဝဲ (၇)ပှ်တတ်ဆူ (၉)ပှ်လီၤ. အခိၣ်ထံးကဘၣ်စ့ဝဲဒီးလၢတၢ်ကကွဲး နီၣ်အနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဖိလၢၤအမဲာ်သ့ၣ်အလီၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်မၤက့ၤဘျီဘျီလီၤ. တၢ်လီၢ်လၢၤကဆိတဖၣ်မၤဟးဂီၤအီၤသ့ၣ်အလီၢ်န့ၣ် တၢ်တထူၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ကဘၣ်မၤဖျါလီၤအကစီၤထီထီဒီးနီၣ်ဂံၢ်လၢၤတၢ်ကကွဲးအီၤန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်မၤက့ၤ ထီၣ်အီၤဆူအခိၣ်ထံးန့ၣ်လီၤ.
- (၄) လံာ်ဖျါဒီးနီၣ်ဂံၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ကွဲးအီၤလီၤလီၤဘျီဘျီဒီး ကဘၣ်ဃာ်အသးဆူ ပျံၤကွီၤအချၢတကပၤလီၤ.
- (၅) လၢတၢ်သ့ၣ်လီၤတၢ်တထူၣ်တဖၣ်အဂီၢ် တၢ်တထူၣ်အပူၤတၢ်ကဘၣ်န့ၣ်အီၤအယီာ် (၃) ပှ်ဒီးတၢ်ကဘၣ်ဝဲတံာ်အခိၣ်ထံးကျိမ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. နီၣ်ဂံၢ်တဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ဃာ်အသးဆူပျံၤကွီၤအချၢတကပၤလီၤ.
- (၆) တၢ်လီၢ်လၢၤတၢ်မၤန့ၢ်လၢၤသ့ၣ်အလီၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ပှ်ဃာ်လၢၤတဖၣ်ဖဲအခိၣ်ထံးဒီး လၢၤပူၤအကစီၤကဘၣ်အိၣ်ဝဲ (၃)ပှ် အခိၣ်ထံးဝးတရံးအလဲၢ်ကအိၣ်ဝဲတစ့န့ၣ် (၆)ပှ်လီၤ.
- (၇) ဖဲတၢ်မၤန့ၢ်ဝဲလၢၤတဖၣ်တသ့ၣ်အလီၢ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ပှ်ဃာ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်ပှ်အံၤဖဲအခါသးအကစီၤကဘၣ်အိၣ်ဝဲ (၄)ပှ် အခိၣ်ထံးဝးတရံးအလဲၢ်ကဘၣ်အိၣ်ဝဲ(၈)ပှ်လီၤ. တၢ်တထူၣ်ခိၣ်ထံးန့ၣ် ကဘၣ်အိၣ်ဖဲဟီၣ်ခိၣ်ပှ်အခါသး (၄)ပှ်ဝးဒီး အဖျါထီၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဝဲ (၂ ပှ် ၆ လဲးမး)လီၤ. ဒ်သိးဟီၣ်ခိၣ်ပှ်ကကျိမ့ၢ်ဒီးသးတလီၤ.

လည်တဂုအင်္ဂါ တာ်ကဘဉ်ထွကျါဃာ်အီလၢတၢ် ဝးတရံးန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢတၢ်ထွအီအံၤ တၢ်ကဘဉ်ထွတစူၣ်အီ ဆူတၢ်ထွၣ်အိၣ်တ ကပၤလီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ကဘဉ်ခိၣ်ဒီးမၤပွဲၤ တၢ်အံၤ တၢ်ကဘဉ်ဟံးန့ၣ်အီဖဲပျံၤကွီၤအကျဲဖိခိၣ် ကဘဉ်ယံးဒီးတၢ်ထွၣ် အစွၤကတၢ်(၅)ပုၣ်ဝံၤ ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ခိၣ်ဟံးန့ၣ်အီအံၤ အလံာ်ကဘဉ်အိၣ်ဝဲ(၃)ပုၣ် ဒီးအ ယိၣ်ကဘဉ်အိၣ်(၁)ပုၣ်လီၤ. ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ခိၣ်ဟံးန့ၣ်အီအံၤ တၢ်ကဘဉ်မၤပွဲၤတၢ်ကွီၤပူၤ သံးလီၤအီဃးဃးဒီးမၤဘျုး အခိၣ်ဂုၤန့ၣ်လီၤ.

- (၈) တၢ်ထွၣ်အိၣ်ထိးန့ၣ် ကဘဉ်အိၣ်လၢဟီၣ်ပုၣ်အဖိခိၣ်အစွၤကတၢ် (၁)ပုၣ်လီၤ. ဖဲကဆိမၤဟးဂီၤတၢ်သ့အိၣ်တၢ်အ လီၤန့ၣ် တၢ်ထွၣ်အိၣ်ထိးအံၤ တၢ်ကဘဉ်ဘိၣ်ဘိၣ်ဃာ်အီလၢပျံၤထးချ့ၣ်လီၤ.
- (၉) လၢတၢ်ကကွဲးနီၣ်တၢ်ထွၣ်အနီၣ်ဂံၢ်အဂီၢ် တၢ်ကဘဉ်သ့ဝဲထးကုၤဘိဖိ(သံမို)တဖၣ် တၢ်ကဘဉ်ပျံၤန့ၣ်လီၤဖျိအီ လၢသ့ၣ်လီၤ ဒ်သိးနီၣ်ဂံၢ်ကဖျါကျါယံာ်အဂီၢ်လီၤ.

၁. တၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်တၢ်

- (၁) တၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်တၢ်အတၢ်ကွၢ်စိန့ၣ် မ့ၢ်ဒ်သိးတၢ်ကပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်အဆၢတၢ်ထွၣ်တဖၣ်အတၢ်ဆဲးကျါလိာ် သးလီၤ. မတၢ်ဂုၤမတၢ်ဂုၤ တုၤမ့ၢ်အနုာ်လီၤဆူပျံၤကွီၤအဂီၢ်ပူၤဒီး ကထံာ်ဘဉ်ဝဲတၢ်မၤနီၣ်အတၢ်ကျိပလူၣ်တခါမ့ၢ်ဂုၤ အါခါမ့ၢ်ဂုၤအဂီၢ်လီၤ. တၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်တဖၣ်အံၤ ဘဉ်တၢ်မၤအီဖဲပျံၤကွီၤအဆၢအိၣ်တၢ်အလီၤဒီတကျါညါ လၢကဒုးနီၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်ပျံၤကွီၤအဆၢတဖၣ် ဘဉ်ဆဉ်တၢ်တဘဉ်ပာ်သ့ညါအီလၢအမ့ၢ် ပျံၤကွီၤအဆၢအတၢ်မၤနီၣ် အဘဉ်တဖၣ်ဘဉ်. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အဃိ, ဖဲပျံၤကွီၤအဆၢလီၤလီၤအဖိခိၣ်န့ၣ် တၢ်ကကြိဝဲတၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်အဂီၢ် သ့ၣ်ထွၣ်မ့ၢ်တအိၣ်သၢပျံၤ တၢ်ကျိအီသ့ဖဲသ့ၣ်ထွၣ်တခိၣ်ခိၣ်လၢအအိၣ်ဘူးကတၢ်ဒီးတၢ်အဆၢသ့စ့ၢ်ကိးလီၤ.
- (၂) ဖဲတၢ်ဘိၣ်ဘိၣ်ကုၤပျံၤကွီၤအဆၢအခါ တၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်အလီၤလံာ်တဖၣ် မ့ၢ်တဟးဂီၤဒ်ဘဉ်န့ၣ် လၢတၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ် လီၤလံာ် အဖိခိၣ် တၢ်လၢအမၤဘၢတၢ်တဖၣ်မ့ၢ်အိၣ် တၢ်ကဘဉ်ကျိၣ်ကွံာ်အီတုၤ သ့ၣ်ညဉ်အိၣ်ဖျါထီၣ်တစုန့ၣ်လီၤ. အလီၤ မ့ၢ်အိၣ်သၢပျံၤ တၢ်ကဘဉ်ကျိၣ်ကွံာ် တၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်တၢ်အလီၤလံာ်တဖၣ်အံၤဝဲ တၢ်ကဘဉ်ဒိက ဒါကုၤတၢ်စဲပ နီၣ်အသီလီၤ. တၢ်မၤနီၣ်ကျိပ လူၣ်အလီၤလံာ်တဖၣ် မ့ၢ်ဟးဂီၤကွံာ်သၢပျံၤ မ့ၢ်တမ့ၢ် တၢ်မၤနီၣ်ကျိပ လူၣ်အသ့ၣ်တဖၣ် အနီၣ်ဂံၢ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကံာ်ဆိးသၢပျံၤ တၢ်ကဘဉ်မၤ အါထီၣ်တၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်တဖၣ်လီၤ.
- (၃) တၢ်လၢတၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်တၢ်န့ၣ် အထီကဘဉ်အိၣ်ဝဲတပျံၤဝံၤ လၢတၢ်ဒိလီၤတၢ်စဲပနီၣ်ကန့ၣ်အဂီၢ်သ့ၣ်အညဉ်ကဘဉ် ဖျါဝဲဂုၤဂုၤလီၤ. တၢ်ကျိပလူၣ်အဝဲအံၤ လၢထးတပလူၣ်န့ၣ် ကဘဉ်ယိာ်ဝဲစုမ့ၢ်ခံၣ် ဒီးလၢအဖိလၢာ်တပလူၣ်န့ၣ်ကဘဉ် ယိာ်ဝဲစုမ့ၢ်သၢဒူလီၤ. ဒီးအကပၤသ့ၣ်အညဉ်ကဘဉ်အိၣ်ဖျါလီၤ.
- (၄) တၢ်ကျိတၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်အံၤ သ့ၣ်အကမ့ၢ်အိၣ်သၢပျံၤ တၢ်တဘဉ်ကျိအီလၢ သ့ၣ်ပဟံာ်, ဖျုး ဒီးသ့ၣ်တလၢတဖၣ် အလီၤဘဉ်. သ့ၣ်အဖျါမ့ၢ်ဆဲးကံာ်ဆိးတဖၣ် တၢ်တဘဉ်ကျိအီဘဉ်. သ့ၣ်အကမ့ၢ်တအိၣ်မးဒီး တၢ်ကျိအီဖဲသ့ၣ်ပ ဟံာ်, သ့ၣ်ဖျုးဒီးသ့ၣ်တလၢတဖၣ်အလီၤသ့ဝဲလီၤ.
- (၅) တၢ်စဲပနီၣ်လၢအပာ်ဖျါတၢ်အဆၢတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘဉ်ဒိလီၤအီလီၤလီၤလၢ တၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်တၢ်အလီၤပျိပျိဖျါ ဖျါလီၤ.
- (၆) ပျံၤကွီၤလၢတၢ်နီၤဖးဃာ်လံာ်တၢ်အကဝီၤတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘဉ်ဒိဃာ်ဝဲအနီၣ်ဂံၢ်ဖဲ တၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်အခါသး လီၤလီၤပျိပျိဖျါဖျါ သၢကျိမ့ၢ်ဂုၤ လွံာ်ကျိမ့ၢ်ဂုၤဃုးဃုးလီၤ.

သွန်ဘဉ်ဟ်ဖျါဟီၣ်ကဝီၤအဆၢတဖၣ်

၁. ပျံၤကွီၤအသ့ၣ်ဘဉ်တဖၣ်န့ၣ်

- (က) တၢ်ကဘဉ်ဒိဃာ်အိၣ်ကပၤလၢာ်ဖဲကျဲတဖၣ် ခိၣ်ကျဲတဖၣ်အိၣ်တၢ်အလီၢ် ပျံၤကွီၤအကိပူၤဖဲတၢ်လီၢ်ကိးပူၤဒဲးကျဲကပၤန့ၣ်လီၤ.
- (ခ) စံာ်ပွဲၤတဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်ဘူးဒီးပျံၤကွီၤအဆၢသၢပျံၤ တၢ်လီၢ်ဒိန့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ သ့ၣ်အဒိၣ်လၢတၢ်ကကျိတၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်တၢ်အဂီၢ်မ့ၢ်အိၣ်စ့ၤဝဲအလီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ကဘဉ်ဒိဃာ်ဝဲပျံၤကွီၤသ့ၣ်ဘဉ်ဟ်ဖျါတဖၣ်လီၤ. သ့ၣ်ဘဉ်ဟ်ဖျါလၢတၢ်ဒိဃာ်အိၣ်အံၤတခါဒီးတခါအဘၢၣ်စၢၤကဘဉ်အိၣ်အပုၣ် (၁၅၀)လီၤ.
- (ဂ) ပျံၤကွီၤသ့ၣ်ဘဉ်တဖၣ်အံၤအထီၣ်ကဘဉ်အိၣ်ဝဲ (၁၅)စုမ့ၢ်ဒိၣ် ဒီးအလဲၢ်ကဘဉ်အိၣ်ဝဲ (၄)စုမ့ၢ်ဒိၣ် ဒီးအတီၣ်ကဘဉ်အိၣ် (၁)စုမ့ၢ်ဒိၣ် လီၤ. ဒ်သိးပျံၤကိးကဒဲးထံၣ်အိၣ်ကသ့အဂီၢ် တၢ်ကဘဉ်ဒိပျံၤထီၣ်အိၣ်ဖဲ တၢ်ကစီထီၣ်အိၣ် (၁၅)ပုၣ်အလီၢ်တဖၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဒိန့ၣ်ထးအခါ တၢ်တဘဉ်ဒိအိၣ်တုၤထးန့ၣ်လီၤကတၢ်ဘဉ်. တၢ်ကဘဉ်ဟ်ကတီၢ်ထး (၁.၅)စုမ့ၢ်ဒိၣ်ဖဲတၢ်ချၢလီၤ.
- (၃) ပျံၤကွီၤသ့ၣ်ဘဉ်တဖၣ်အံၤအလီၤ တၢ်ကဘဉ်ကွဲးလီၤပုၤကညီအလံာ်မဲာ်ဖျါၣ်လၢအဆံး (ပျံၤကွီၤ) လၢသ့ဘီကသံၣ်အလွဲၢ် အလါန့ၣ် လီၤ.
- (၄) ပျံၤကွီၤအကိပူၤဟီၣ်ကဝီၤအဆၢဒီး ကဝီၤအဆၢတဖၣ်
 - (၁) လၢတၢ်ကဘူးဖဲပျံၤကွီၤဟီၣ်ကဝီၤအဆၢတခါဒီးတခါအဘၢၣ်စၢၤအဂီၢ် အလီၢ်အိၣ်လၢတၢ်ကဘဉ်ဟ်ပနီၣ်တၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဖဲတၢ်မၤဝဲတၢ်ဘျီဘဉ်က့ၤဟီၣ်ကဝီၤအဆၢအခါမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ကဘဉ်မၤအိၣ်ဒိပျံၤကွီၤအဆၢတၢ်မၤနီၣ်ဟ်ဖျါတ့ၢ်ဝဲအသိးလီၤ. ဘဉ်ဆဉ်သန့ၣ် က့ၤ ဟီၣ်ကဝီၤအဆၢသ့ၣ်(ပျံၤကွီၤ)တဖၣ် တၢ်တဘဉ်ဘူးဖဲအိၣ်ဘဉ်. အါန့ၣ်တၢ်အံၤ တၢ်တဘဉ်ကျိစ့ၤကိးတၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်တဖၣ် ဖဲသ့ၣ်ထူၣ်ဖးဒိၣ်လၢအအိၣ်ဖဲထံကျိလၢအအိၣ်ဖျါရဲၣ်ပျံၤပျိတဖၣ်အကပၤဘဉ်. တၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘဉ်ဟ်အမဲာ်သ့ၣ်ဆူ ကဝီၤအိၣ်တၢ်အချၢတကပၤလီၤ. ဖဲသ့ၣ်တခါခိၣ်ဇၢအလီၤန့ၣ် တၢ်တဘဉ်ကျိဝဲ တၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်တၢ်ခဲခါဘဉ်. ဟီၣ်ကဝီၤအဆၢ တၢ်မၤနီၣ် ကျိပလူၣ်တၢ်အမဲာ်သ့ၣ်စ့ၤကိး ကဘဉ်ဃာ်အသးဆူတၢ်ချၢလီၤ. ဒီးလၢတၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်သ့ၣ်ညဉ်အလီၤန့ၣ် တၢ်ကဘဉ်ဒိဃာ်ဝဲကဝီၤအနီၣ်ကံၢ်ပျံၤပျိဖျါသၢကျိလီၤ. လၢတၢ်ကွဲးအနီၣ်ကံၢ်ဖိခိၣ်ဖိလၢာ် ခဲခါလၢာ်န့ၣ် တၢ်ကဘဉ်ဒိဃာ်ဝဲ ကဝီၤအတၢ်ဖဲပနီၣ်လီၤ.
 - (၂) တၢ်တထူၣ်လၢအဟါမၤတဖၣ်အလီၢ်န့ၣ် တၢ်ကဘဉ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ထူၣ်အသိတဖၣ်လီၤ. ကဝီၤအဆၢတၢ်ထူၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ် တၢ်ကဘဉ်ကွဲးနီၣ်ဃာ်နီၣ်ကံၢ်တဖၣ် လၢအဘဉ်ဃးဒီးကဝီၤဝံၤ တၢ်ကဘဉ်ဃာ်အိၣ်ဆူတၢ်ကိပူၤတကပၤဒီးတၢ်ကဘဉ်သ့ၣ်ထီၣ်အိၣ်လီၤ. ဒ်သိး တၢ်ထူၣ်တဖၣ်ပုၤထံၣ်အိၣ်ကသ့ညီညီအဂီၢ် တၢ်ထူၣ်အကပၤခဲခါလၢာ်သ့ၣ်လၢအအိၣ်ဘူးဒီးတၢ်ထူၣ်ခဲခါသၢခိၣ်အဖိခိၣ်တၢ်ဘဉ်ကျိဃာ်ဝဲတၢ်မၤနီၣ်ကျိပလူၣ်ခဲခါလီၤ.
- (ဃ) တၢ်သမံသမိးဟီၣ်ကဝီၤအဆၢ- ပျံၤကွီၤအချၢဟီၣ်ကဝီၤအဆၢတဖၣ်န့ၣ် အလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်ဝဲဒီး တၢ်ကဘဉ်ဘျီဂ့ၤဘျီဘဉ်က့ၤအိၣ်ကိးန့ၣ်ဒီးလီၤ. အါန့ၣ်တၢ်အံၤကိၢ်ဆဉ်သ့ၣ်ပျံၤမူဒါခိၣ်အံၤ ကဘဉ်န့ၣ်လီၤဝဲတၢ်ဆူကဝီၤသ့ၣ်ပျံၤမူဒါခိၣ်တဖၣ်အအိၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်ကလဲၤကွီၤ သမံသမိးဝဲအဟီၣ်ကဝီၤဖဲလၢအိးကထီၣ်ဘၢဒီးနီၣ်ဝုဘၢအတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်တၢ်အံၤတၢ်ထူၣ်တဖၣ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်ဝးတရံးသၢပျံၤ အကပိာ်ကပၤဝးတရံးန့ၣ် တၢ်ကဘဉ်မၤရဲၣ်မၤပျိအိၣ် ဂ့ၤဂ့ၤလီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်သမံသမိးမၤအိၣ်မ့ၢ်ဝံၤသၢပျံၤ တၢ်ကဘဉ်တီၣ်ထီၣ် ဟ်ဖျါအိၣ်ဆူကိၢ်ရဲၣ်သ့ၣ်ပျံၤမူဒါခိၣ်အအိၣ်လီၤ. ဖဲပျံၤကွီၤဟီၣ်ကဝီၤအကိပူၤ တၢ်အိၣ်လၢတၢ်ချၢ ဒီးန့ၣ်လီၤမၤဆူတၢ်တဖၣ် ဒီးတၢ်ထူၣ်အတၢ်ဟါမၤတဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်တၢ်ကဘဉ်ကွဲးဟ်ဖျါထီၣ်ဃုာ်စ့ၤကိးအိၣ်လီၤ.

ကိုဆရာသုပ္ပာယ်အိမ်အိမ်ကတည်းကလဲသမံသမိးကွာ်ထွဲဝဲဟီၣ်ကဝီၤအဆာတဖၣ်ခဲလၢ် ကိးနီၣ်ဒဲးတကးဘၣ် ဖဲအချးအဆာကတီၢ်ကိးဘျီဒဲး ကဘၣ်လဲၤကွာ်သမံသမိးဝဲဟီၣ်ကဝီၤခဲလၢ်လၢအအိၣ်တဖၣ်လီၤ ကဘၣ်လဲၤန့ၣ်သမံသမိးကွာ်ဝဲတၢ်လီၤလၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢ တၢ်ကန့ၣ်လီၤမၤဆူၣ်တၢ်အလီၢ်အိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ

၂. တၢ်ကျိတ်ကွံာ်ပျံၤမ့ၢ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်လီၤကွံာ်ချၢၣ်ထူၣ်တဖၣ်

- (က) တၢ်ကျိတ်ကွံာ်ပျံၤမ့ၢ်အတၢ်မၤ - သုၣ်ပျံၤဝဲၤကျိတ်မ့ၢ်ဒါခိၣ်တဖၣ်ဒီး ပှၤလၢအမၤသကိးတၢ်ဒီးအိၣ်လၢ တၢ်ဖိလၢ်မ့ၢ်ဒါခိၣ်တဖၣ်ခဲလၢ်န့ၣ် ကဘၣ်လူၤကျိတ်ကွံာ်ပျံၤမ့ၢ်တဖၣ်ဖဲအထံၣ်ဝဲလၢအအိၣ်ဖဲသုၣ်ပဟံၣ်အလီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ သုၣ်အလုၢ်ဒိၣ်ပှၤအဂၤတဖၣ်အလီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တဘျီလၢ်လၢန့ၣ်လီၤ
- (ခ) သုၣ်ထူၣ်လၢအထူၣ်တထီၣ်န့ၣ်အပုၣ်(၁၀)တဖၣ် (အဒိ-အိၣ်ဖဲကျိးပှၤ) တၢ်မ့ၢ်ထံၣ်ပျံၤမ့ၢ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒီး တၢ်ဘၣ်ကျိတ်ကွံာ်အိၣ်တဘျီဃီဃုာ်ဒီး နီၣ်တဖၣ်ဒ်သိးသုတမဲထီၣ်ကဒါက့ၤအဂီၢ်လီၤ သုၣ်ထူၣ်လၢအထီၣ်န့ၣ် (၁၀)ပုၣ်တဖၣ်အလီၢ်ပျံၤမ့ၢ်မ့ၢ်ထီၣ်ဝဲန့ၣ် တသ့ဖဲအ သုတၢ်ကဘၣ်ကျိတ်ကွံာ်ပျံၤမ့ၢ် ဖဲတၢ်ကျိတ်အိၣ်သ့အပတီၢ်အထီၣ်ကတၢ်ဝံၤ တၢ်ကဘၣ်ထူးလီၤကွံာ်အိၣ်ဒီး တၢ်ကဘၣ်ကျိတ်ကွံာ်စ့ၢ်ကိး အိၣ်ဖဲ တၢ်လီၢ်အိၣ်ဘူးကတၢ်ဒီးအဂီၢ် လၢဟီၣ်ခိၣ်လိၤဒီးတၢ်ကဘၣ်တၢ်ကွံာ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ မ့တမ့ၢ်ဘၣ်ဒီး တၢ်ကဘၣ်ကျိတ်ကဒီးအိၣ်အသီတဘျီန့ၣ်လီၤ
- (ဂ) ပှၤပတီၢ်မ့ၢ်တဖၣ်အပူၤဖဲတၢ်မၤဝဲတၢ်ကျိတ်ကွံာ်ပျံၤမ့ၢ်အခါ တၢ်ဘၣ်လူၤကျိတ်ကွံာ်ဒ်ထဲ ပျံၤမ့ၢ်လၢအထီၣ်ဝဲသုၣ်ပဟံၣ်အလီၢ်တဖၣ်လီၤ မ့မ့ၢ်ပှၤလၢတၢ်ထူးထီၣ်ပံးန့ၣ်သုၣ်ညီဝဲတဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်လူၤကျိတ်ကွံာ်ဒ်ပျံၤမ့ၢ်လၢအထီၣ်ဝဲသုၣ်လၢတၢ်ဆါအိၣ်ကန့ၢ်တဖၣ်အလီၢ်လီၤ
- (ဃ) တၢ်ကူၣ်လီၤကွံာ်ချၢၣ်ထူၣ်တဖၣ် - သုၣ်လၢတၢ်ဆါအိၣ်အိၣ်တန့ၢ်သန့က့ၤ ချၢၣ်ထူၣ်မ့ၢ်ဘံဃာ်အိၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ဘၣ်ကူၣ်လီၤကွံာ်အိၣ် န့ၣ်လီၤ ခိဖျိဒ်အံၤ ချၢၣ်ထူၣ်ကလီၤဖျၢဝဲတကးဘၣ် လၢတၢ်လီၢ်လီၤဟိၣ်အလီၢ်န့ၣ် သုၣ်လၢအလုၢ်အပူၤအိၣ်တဖၣ်မဲထီၣ်ဝဲသုၣ်လီၤ သုၣ်ပဟံၣ်လၢတၢ်ဆါအိၣ် လၢအဘၣ်တၢ်ဘံဃာ်အိၣ်လၢချၢၣ်ထူၣ်န့ၣ် ဖဲပှၤလီၤသံကွံာ်အိၣ်အခါ တၢ်ဘၣ်ကျိတ်ကွံာ်ချၢၣ်ထူၣ်လၢအဘံဃာ်အိၣ် န့ၣ်လီၤ

၃. တၢ်ကျိတ်ဒီးတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အစၢၤအသ့ၣ်တဖၣ်-

- (က) တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အစၢၤအသ့ၣ်ဒီး ဖဲနီၣ်အဝဲန့ၣ်အပူၤ တၢ်မၤလၢတၢ်ကဘၣ်မၤအိၣ်
- (ခ) တၢ်ကျိတ်ဒုး- တၢ်ကျိတ်ဒုးကျိတ်သံအတၢ်မၤန့ၣ် မ့ၢ်အူကဘၣ်အိၣ်တၢ်ဂ့ၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအကါဒိၣ်တမံၤလီၤ တချးတၢ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်ဒုးန့ၣ် တၢ်လၢမ့ၢ်အူကဘၣ်အိၣ်အိၣ်တဖၣ် ကဃုထီဝဲဂ့ၤဂ့ၤအဂီၢ် တၢ်ဘၣ်ကျိတ်အိၣ်ဆိဆိဒီး တၢ်ဘၣ်ကျိတ်အိၣ်တုၤအလၢ်လီၤ ဖဲတၢ်ကျိတ်ဒုးအခါ နီၣ်လၢအအိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လိၤတဖၣ်ဒီး တၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအဆံးဖိတဖၣ်ဒီးဝၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ကျိတ်အိၣ်လၢအဆိလီၤ ဝၣ်လၢတၢ်ကျိတ်အိၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်လီၤဃာ်တုၤလၢဟီၣ်ခိၣ်လိၤ ထဲန့ၣ်ဒီး ဟီၣ်ခိၣ်အမဲာ်ဖံးခိၣ်မ့ၢ်အူအိၣ်အိၣ်ကဂ့ၤဝံၤ ဟီၣ်ခိၣ်ကကဖိဂ့ၤလီၤ ဝၣ်သုၣ်တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဒိကထာလိာ်သးတခါဆူတခါအဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ကျိတ်လီၤဃာ်အိၣ်လၢသုၣ်ထူၣ်တဖၣ်အဖိခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤတဖၣ်န့ၣ် တမ့ၢ်လၢမ့ၢ်အူအိၣ်တၢ်က ဂ့ၤဘၣ် တၢ်ကဘၣ်ကျိတ်လီၤဃာ်ဝၣ်တဖၣ်တုၤလၢဟီၣ်ခိၣ်လိၤ တစုဂ့ၤဝံၤမးလၢအဖိခိၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ကူၣ်လီၤသုၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ တၢ် ကျိတ်ဒုးန့ၣ်တၢ်ကျိတ်လီၤဃာ်ဝၣ်တဖၣ်ကဘၣ်ဝံၤဖဲလၢ ဖျၢတြုၤအါရံၤ(၁၅)သီအနံၤလီၤ ဒုးဒိဘၣ်တၢ်ကျိတ်ကွံာ်တၢ်အဂ့ၤ အကဲခဲလၢ်ကဘၣ်ဝံၤ ဝဲဝဲ လၢမးဂ့ၤအဆိကတၢ်တန့ၣ်အပူၤလီၤ မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အသိးဒုးန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်စးထီၣ်ကျိတ်အိၣ်တစဲခဲန့ၣ် လၢဖျၢတြုၤအါရံၤတသီဘၣ်
- (ဂ) တၢ်ဒွဲၣ်အူအိၣ်ဒုး - လၢတၢ်မၤတၢ်ဒွဲၣ်အူအိၣ်ဒုးန့ၣ် မ့ၢ်အူအိၣ်တၢ်ကဂ့ၤအဂီၢ် မ့ၢ်တၢ်လၢအကါဒိၣ်မးလီၤ ခိဖျိတၢ်ဂ့ၤ

လၢလတ်တဖၣ်အံၤ ပသ့ၣ်ညါအိၤသ့လီၤ.

(က) မ့ၣ်အူအိၣ်တၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤသၢပျၢၤ ဖဲတၢ်ဂီၢ်ခုအခါ တၢ်မၤကစၢၤဝဲလီၤ.

(ခ) မ့ၣ်အူအိၣ်တၢ်ဂ့ၤအယိၣ် ဝၣ်တဖၣ်ကသံဝဲလီၤ.

(ဂ) မ့ၢ်လၢမ့ၣ်အူအိၣ်တၢ်ဂ့ၤအယိၣ် တမ့ၢ်လၢနီၣ်တဖၣ်ကမဲထီၣ်အါအါလၢဘၣ်. လၢတၢ်ကျိၣ်နီၣ်အဂီၢ်တၢ်မၤကစၢၤဝဲလီၤ.

(ဃ) တုၤမ့ၢ်မ့ၣ်အူအိၣ်တၢ်ဂ့ၤဝဲန့ၣ် ဟီၣ်ခိၣ်လၢတၢ်ကသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အံၤ ကကဖိဝဲဂ့ၤမးအယိၣ်, တၢ်သ့ၣ်ဘုဒီးတၢ်ချံတၢ်သ့ၣ် အကတဖၣ် ကဂ့ၤဝဲလီၤ. တၢ်ချံတၢ်သ့ၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်လီၤအိၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကမဲထီၣ်ဝဲအိၣ်ဒီးဂံၢ်ဒီးဘါလီၤ. တၢ်ဒွဲၣ်အူအိၣ်ခုးန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအကါဒိၣ်ကတၢ်အယိၣ် ကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မ့ၢ်ခိၣ်တဖၣ် ကဘၣ်လုၤကွၢ်ဒီးမၤဝဲလၢအနီၣ်ကစၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကျိၣ်ဆိခုးမ့ၢ်ဝဲဂ့ၤသၢပျၢၤ တၢ်အိၣ် အသးမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ် တချုးလၢအ့ၢ်ဖျၢၣ်ထီၣ် (၁၀)သီတၢ်ကြးဒွဲၣ်အူအိၣ်အိၣ်လီၤ. လၢအ့ၢ်ဖျၢၣ်ထီၣ်(၁၅)သီမ့ၢ်ပူၤကွံၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ခိၣ်စူၤဝဲသ့အယိၣ်တချုးမ့ၢ်ခိၣ်စူၤန့ၣ် တၢ်ဒွဲၣ်အူအိၣ်ခုးကဘၣ်ဝဲန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢ အကါဒိၣ်လီၤ.

(င) တၢ်ဒိလီၤတၢ်မၤနီၣ် (ပနက်)တဖၣ် - တၢ်မၤနီၣ်တဖၣ်န့ၣ် တခါဒီးတခါအဘၣ်စၢၤကဘၣ်အိၣ်ဝဲ (၆)ပှၢ်လီၤ. တၢ်ဒိလီၤတၢ်မၤနီၣ် (ပနက်)စ့ၢ်ကိး မ့ၢ်ခိၣ်လၢအဘၣ်ဃးတဖၣ် ကဘၣ်ကွၢ်ထွဲမၤအိၣ်ဂ့ၤလီၤ. ဖဲခုးတခါစ့ၢ်စ့ၢ်အပူၤတၢ်တဘၣ်မၤတၢ်မၤနီၣ် (ပနက်) ကျိၣ်အသီဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်မၤအိၣ်န့ၣ် ဖဲတၢ်ကျိၣ်နီၣ်အခါ တၢ်ကထံၣ်ဘၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲလီၤ. ဒ်အပူၤ ကွံၣ်န့ၣ် တၢ်ဒိဃၢ်အိၣ်အသိး (ပနက်) ခဲလၢၣ်တဖၣ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဂုၢ်ကျဲး စးပၢ်လီၤတၢ်ချံန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်လၢအပူၤကွံၣ်တန့ၣ် တၢ်မၤနီၣ်အလီၢ် ဖဲတၢ်ချံ တမဲထီၣ်န့ၣ် တၢ်ဘၣ်သ့ၣ်ကဒါက့ၤအိၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ကဒါက့ၤအိၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤမးဒီး တၢ်မၤအိၣ်ကန့ၢ်လီၤ. အယိၣ်သတးဒီး တၢ်သ့ၣ်သ့ၣ်လၢအဆိကတၢ်တန့ၣ်မ့ၢ်မဲ ထီၣ်ခဲလၢၣ်မ့ၢ်တၢ်အဂ့ၤကတၢ်လီၤ.

(ဇ) တၢ်ဘျၢလီၤတၢ်အချံ - တုၤမ့ၢ်တၢ်ဒိလီၤတၢ်မၤနီၣ် (ပနက်)တဖၣ်ဝဲဒီးတၢ်ကဘၣ်ဘျၢလီၤဃုၣ်ဝဲတၢ်အချံတဖၣ်တဖျၢၣ်ဒီးတဖျၢၣ် ကဘၣ် အိၣ်ယံၤလိာ်အသးလီၤ. တၢ်မ့ၢ်မၤအိၣ်ဒ်အံၤမးဒီး တၢ်ချံလၢအမဲထီၣ်အပူၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဟံး န့ၢ်ဃုၣ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီး သ့ၣ်က ဒါက့ၤအိၣ်ကန့ၢ်လီၤ. တၢ်အချံလၢတၢ်သ့ၣ်ပူၣ်အိၣ်တဖၣ် တၢ်တဘၣ်မၤအိၣ်အါကဲာ်ဆိးဘၣ်. တၢ်မၤနီၣ်(ပနက်) တဘိအိၣ်တၢ်အလီၢ် စီၤစုၤ(၈)လဲးမးန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်လီၤတၢ် ချံ(၄)ဖျၢၣ်ဝးဝးလီၤ. လၢတၢ်သ့ၣ် လီၤဖျးအဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ဒ်ထဲခံဖျၢၣ်လီၤ. တၢ်က ဘၣ်ဖျးတုၤထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဖဲ ပနဲးအိၣ်တၢ်အလီၢ်ဝဲမးတၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်လီၤတၢ်ချံလီၤ. တၢ်ချံန့ၣ် တၢ်တဘၣ်ဘျၢလီၤအိၣ်ယံၤလိာ်ဘၣ်. ဖဲကစၢၢ်ကပၤအိၣ်တၢ်အလီၢ်န့ၣ်တၢ်ကဘၣ်မၤန့ၢ်တၢ်အပတီၢ်ဖဲဖဲတၢ်သ့ၣ်လီၤတၢ်ချံအလီၢ်လီၤ. တၢ်တဘၣ်ဖျးတုၤထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်. တၢ်ကဘၣ်မၤဘၢကွံၣ်တၢ်အချံတဖၣ်လၢ ဟီၣ်ခိၣ်တဆံးတက့ၢ်လီၤ.

(ဈ) တၢ်သ့ၣ်ပွဲၤက့ၤသ့ၣ်- တချုးလၢလၢယုၤလံထီၣ်(၁)သီ ဖဲဘုအသ့ၣ်တဖၣ်တဂီၤဒီးဘၣ်အဆၢကတီၢ် မ့ၢ်ခိၣ်လၢအကွၢ်ထွဲခုးတဖၣ် ကဘၣ်သုးကစီၤသ့ၣ်ကဒါက့ၤသ့ၣ်အထူၣ်ဖိတဖၣ် လၢတၢ်လီၢ်လၢအတမဲထီၣ်ဝဲအလီၢ်တဖၣ်လီၤ. တၢ်မၤအဲၤ ဝဲအံၤ, ဒ်သိးပုၤကထံၣ်အိၣ်အဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်ပျၢၤလီၤဃုၣ်နီၣ်က့ (ပနက်)တဘိလၢအထီအိၣ် (၆)ပှၢ် ဖဲအကပၤလီၤ. တၢ်သ့ၣ်မၤပွဲၤတၢ်အံၤ တၢ်ကဘၣ်မၤဒ်အိၣ်လၢတၢ်အမ့ၢ်မဲထီၣ်သီတဖၣ်လီၤ.

(ဍ) တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်အကျိၣ်တဖၣ်- တုၤမ့ၢ်တၢ်ကူးဘုဝဲတဘျီဃီ ပုၤကူးဘုတဖၣ်အံၤ ကဘၣ်ရဲကွံၣ်ဝဲလီၢ်ဘိဒီးနီၣ်တဖၣ်ဂ့ၤဒီး ဒုးအိၣ်ထီၣ် တၢ်အကျိၣ်လၢသ့ၣ်ဖိလၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ. ထဲန့ၣ်မးဒီးဖဲတၢ်ဂီၢ်ခါအဆၢကတီၢ်တၢ်အမ့ၢ်ဆံးဖိတဖၣ်အံၤ မ့ၢ်ဝဲဒီးဒိၣ်ထီၣ်ဝဲကသ့လီၤ. တၢ်မၤတၢ်သ့ၣ်တၢ်အကျိၣ်အံၤ ကဘၣ်ဝဲတချုးလၢဒိၣ်စဲဘၣ်အလၢာ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပနီၣ်လၢအဟါမၢ်သ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်မၤကဒါက့ၤ တၢ်ပနီၣ်အသီလီၤ.

(၇) တာ်သုဉ်လီၤသ့ဉ်အသိဝံၤအလီၢ်ခံဆူညါတနံၣ်အတာ်မၤတဖၣ် -

(၁) တာ်ဒိသဒါမ့ၣ်အူအိၣ်တာ်တဖၣ် -

သ့ဉ်ဖိလၢတာ်သုဉ်တ့ၢ်အိၣ်တဖၣ်အကဝီၤပူၤ ဒ်သိးပှ်မ့ၣ်အူသုတအိၣ်အိၣ်တဂ့ၢ်အိၣ် တာ်ကဘၣ်ဟ် သ့ဉ်ဟ်သး ကဟုကယာ်မၤအိၣ်လီၤ. ဖဲတာ်ဒွဲၣ်အူအိၣ်ခးအခါ မ့ၣ်လၢမ့ၣ်အူအိၣ်တာ်ဆူၣ်အယိတာ်သုဉ်တာ် ပျးအကျိးလၢအ အိၣ်ဘူး ဖဲတာ်လီၢ်ဖဲ န့ၣ်တဖၣ် ဒ်အညီၣ်န့ၣ်အသိး မ့ၣ်အူအိၣ်ကွံာ်အိၣ်သ့လီၤ. လီၤဆိဒုာ်တာ်ဖဲ မ့ၣ်အူအိၣ် တာ်အခါ တာ်လီၢ်လၢအ လီၤဒီးကလံာ်ကျိၤတဖၣ်န့ၣ် တာ်ထံာ်ဘၣ်လၢမ့ၣ်အူအိၣ်ဟးဂီၤကွံာ်အိၣ်လီၤ. ဒ်သိးတာ်ဒ်အံၤတဖၣ် သုတကဲထီၣ်သး အဂီၢ်တာ်ကဘၣ်ဟ်သုဉ်ဟ်သးဒီးကဟုကယာ်အိၣ်လီၤ. မ့ၣ်လၢတာ်အံၤအယိ, တာ်ကဘၣ်ဒိသဒါမ့ၣ်အူအိၣ်တာ်ဒ်တာ် ဟ်ဖျါ အိၣ်လၢလၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

(က) ဖဲတာ်ဒွဲၣ်အူခးအခါ တသ့ဖဲအသ့တာ်ကဘၣ်ဒိသဒါဃာ်တာ်အကွီၤအဂီၢ်တာ်ကဘၣ်စးထီၣ်ဒွဲၣ်အိၣ်လၢတာ်ကိပူၤလၢ အဆိလီၤ.

(ခ) တချုးတာ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်တာ်န့ၣ် တာ်ကဒိသဒါတာ်အမုၢ်ဖိလၢတာ်သုဉ်အိၣ်တဖၣ်အဂီၢ် အဆိတာ်ကဘၣ်ကျိၣ်ကွံာ်ဝဲ တာ်မုၢ်တာ်ဘိလၢအအိၣ်ဖဲ တာ်လီၢ်အဝဲန့ၣ်အဖိလၢတာ်တဖၣ်လီၤ.

(ဂ) တာ်ကဘၣ်ဒွဲၣ်ဆိတာ်လီၢ်ဖဲ အအိၣ်ဖဲတာ်မုၢ်လၢတာ်ဒိသဒါအိၣ်တဖၣ်အဖိလၢတာ်လီၤ.

(ဃ) ဖဲခးအစိးနါတာ်လၢမ့ၣ်အူအိၣ်အိၣ်သ့တဖၣ်န့ၣ် တချုးတာ်ဒွဲၣ်အူထီၣ်တာ်အခါ တာ်ကဘၣ်ဒွဲၣ်ပျိကွံာ်အိၣ်လီၤ.

(၂) တာ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပှ်အဒိၣ်ကတၢၢ် လၢမ့ၣ်အူအိၣ်ဟးဂီၤကွံာ် တာ်သုဉ်တာ်ပျးအလီၢ်လၢအနံၣ်ယံာ်တဖၣ်ဒီး တာ်မုၢ်တာ်ဘိဒိၣ် တုာ်ခိၣ်ပှ်ကရူၢ်တဖၣ်လၢအအိၣ်လီၤဒီးကလံာ်ကျိၤလၢအဟဲလၢခးတဖၣ်အံၤ မ့ၣ်အူလၢတဖၣ်ဟဲအိၣ်ဘၣ်ဝဲသ့ဉ်လၢ လီၤဘၢလၢဟီၣ်ခိၣ်လီၤဒီး အိၣ်ကွံာ်တာ်သုဉ်တဖၣ်အံၤအယိန့ၣ်လီၤ. တာ်ဒိသဒါမ့ၣ်အူအိၣ်တာ်အကျဲအဂ့ၢ် ကတၢၢ် ဒီးအကြးကတၢၢ်န့ၣ် မ့ၢ်ဒုာ်တာ်ကဘၣ်ဒိသဒါတာ်ဒွဲၣ်ခးအမ့ၣ်အူတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တာ်သုဉ်လီၤသ့ဉ်ဖိအသိတ ဖၣ်အံၤတာ် တကြးမၤအိၣ်ဖဲ တာ်ထုာ်တာ်ဘိတဖၣ်အကဆူးဘၣ်. တာ်ကြးဟ်တုာ်ဝဲကစၢ်ကျိၤဖိတဖၣ်အိၣ်တာ်အလီၢ်လီၤ.

(၃) တာ်ကျိၢ်နီၣ်ဒီးတာ်မၤရှဲမၤပျီခးတဖၣ်-

(က) တာ်ကျိၢ်နီၣ်ဒီးတာ်မၤရှဲမၤပျီခးတဖၣ်အတာ်မၤန့ၣ် မ့ၢ်တာ်လၢအကျိၢ်ဒိၣ်အယိ, ဒ်အလီၢ်အိၣ်အသိးတာ်ကဘၣ်မၤအိၣ် န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိ တာ်ကျိၢ်ဆိနီၣ်ဒီး မၤရှဲမၤပျီအိၣ်လီၤတာ်လီၤဆဲးန့ၣ် သ့ဉ်ဖိလၢအမဲထီၣ်လၢတာ်အချံတဖၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်တာ်အ ဂ့ၢ်ကတၢၢ်လီၤ. သ့ဉ်ဖိတဖၣ် အံၤ မ့ၢ်တုာ်ဘၣ်ဝဲနီၣ်တဖၣ်အတာ်ဒိၣ်ဘၢအိၣ်သၢပျါ တမ့ၢ်လၢမူထီၣ်ဂဲထီၣ် ဒိၣ်ထီၣ်ဝဲက သ့ညီညီဘၣ်. သ့ဉ်ပဟံၣ်အထုာ်ဖိလၢအမဲ ထီၣ်တဖၣ် လၢအအိၣ်ဒီးဂံၢ်ဒီးဘါန့ၣ် တာ်မုၢ်မၤပျီမၤရှဲကွံာ်နီၣ်တဖၣ်ဖဲ ခံန့ၣ်တနံၣ်အကတီၢ် ဖဲလၢပူၤအပူၤသၢပျါ မ့ၢ်တာ်လၢတာ်ပွဲၤလဲန့ၣ်လီၤ. ဖဲတာ်စူခါဘူးကလၢာ်အကတီၢ်အလီၢ် အိၣ်လၢတာ်ကဘၣ်လူမၤ ထီၣ်တဲာ်ကွံာ်ပျါမုၢ်တဖၣ်လီၤ. တာ်အံၤဝံၤတုၤဆူသၢန့ၣ် တနံၣ်အကတီၢ်ဖဲတာ်စူခါဘူးက လၢာ်န့ၣ် တာ်မုၢ်မၤကဒီး တာ်မၤထီၣ်တဲာ်ပျါမုၢ်ဒီး တာ်မၤရှဲကွံာ်နီၣ်တဖၣ်တစဲးတမ့ၢ်န့ၣ်ကလၢပွဲၤဝဲလီၤ. သ့ဉ်လၢအ ဒိၣ်ထီၣ်ဃၢ ဒ်အမုၢ်သ့ဉ်ဖိဒီး သ့ဉ်(ထောကံၣ်ကြံၤ)လၢတာ်သုဉ်အိၣ်တဖၣ်အိၣ်တာ်အလီၢ်န့ၣ် တာ်ကဘၣ်မၤပျီမၤရှဲကွံာ်နီၣ် တဖၣ် ဂ့ၢ်ဒိၣ်န့ၣ်ဒီးသ့ဉ်အဖိအ ကတဖၣ်လီၤ. တာ်စူလီၤခံန့ၣ်တနံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် အလီၢ်အိၣ်လၢတာ်ကမၤပျီနီၣ် လၢအနီၣ်ခိၣ်ထံးအစ့ၤကတၢၢ်ခံဘျီ မ့တမ့ၢ် သၢဘျီလီၤ. တာ်စူလီၤသၢန့ၣ်တနံၣ် မ့ၢ်တုၤန့ၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢ တာ်ကမၤပျီနီၣ်ခံဘျီဝံၤ အခိၣ်ထံးတဘျီတာ်ကဘၣ်မၤဆိအိၣ်ဖဲတာ်စူလီၤသိအဆၢကတီၢ်လီၤ. သ့ဉ်ပဟံၣ်တဟ် သ့ဉ်အကတဖၣ်န့ၣ် တာ်ကမၤရှဲမၤပျီကျိၢ် နီၣ်ဖဲသၢ နံၣ်တနံၣ်အဆၢကတီၢ်အခါကတၢၢ်လီၤ.

(ခ) တာ်မၤရှဲမၤပျီတာ်အဆိကတၢၢ်တဘျီဖဲခံန့ၣ်တနံၣ်အဆၢကတီၢ် - တာ်မၤရှဲမၤပျီတာ်ဖဲခံန့ၣ်တနံၣ်အဆၢကတီၢ်အံၤ

မိုးတင်္ဂါလ၊ အရူဒိန်အယ် တ်ကဘဉ်မအိလီတင်္ဂါလီဆဲးလီ၊ တ်ကဘဉ်ပတ်သုတ်ပတ်သးလ၊ တ်ဂုလ၊ လတ်တဖဉ်အံလီ၊

- (၁) မ့မုဒုတ်ပဟံသာပျ၊ တ်ကဘဉ်ကျိကွံာ်အထုတ်ဖိတဖဉ်လ၊ အအိတ်ပုတ်တဖဉ်လီ၊ သုတ်အထုတ်ဖိလ၊ အဖးဒုထီတ်တဖဉ်နုတ်အဒုလ၊ တ်တအဲဒိးအံ၊ တ်ကဘဉ်ကျိကွံာ်အိ၊ မ့တမု၊ ဘိးကံာ်ကွံာ်အိဖဲအလတ်တဖဉ်ထီတ်အိတ်ထံးနုတ်လီ၊
- (၂) သုတ်ထုတ်မဲထီတ်တဖဉ်အိတ်လီဟိမု၊ အါသ၊ ပျ၊ တ်လီလ၊ အလီဟိသုတ်တဖဉ်နုတ် တ်ကဘဉ်သုတ်ကဒါကုသုတ်ဖိတဖဉ်လီ၊ သုတ်ဖိမဲထီတ်လ၊ အခိတ်ဆာတ်အသးအိတ်တနုတ်တဖဉ်စုာ်ကိးတင်္ဂါသုတ်အိသုတ်စုာ်ကိးလီ၊ သုတ်ဖိမဲထီတ်လ၊ အခိတ်ဆာတ်ကဘဉ်အိတ်ထဲသိးစု နုတ်ဃာ်ဃာ်ဝံ၊ အထုတ်မိတ်ပုတ်တခီကဘဉ်အိတ်ဝဲ (၂)စုမုဒိတ်ဝံလ၊ အဖိခိတ်တကုးကဘဉ်အိတ်ဝဲအစုကတင်္ဂါ(၆)စုမုဒိတ်လီ၊ တ်ဘဉ်ကွံာ်ဝဲအဖိခိတ်အထီအိတ်ထဲလဲဝံ၊ တ်ဘဉ်တဖးဒိတ်တဲာ်ကွံာ်အဂံာ်နုတ်လီ၊ အဂံာ်လ၊ တ်ကပတဖဉ်နုတ် တ်ဘဉ်ပလီသုတ်ပလီသးဒိးမတဲာ်ကွံာ်အိ၊ ဒ်သိးသုတ်ဘဉ်ဒိအလတ်တဂုအဂီလီ၊ ဖဲတင်္ဂါသုတ်အိအခါ တ်ကဘဉ်ဘျ၊ လီအိလ၊ ဟိတ်ခိတ်လတ်တဖဉ်အဂံာ်ဒိးအထုတ်မိတ်ပုတ်သကံာ်လိသးအလီဒိးတင်္ဂါကဘဉ် မဘာဟိတ်ခိတ်ဃံးဃံးဂုလ၊ လီ၊
- (၃) ဒ်တင်္ဂါပျ၊ နီတ်(ပနက်)အကျိအိတ်ဝဲအသိး နီတ်တဖဉ်နုတ် တ်ကဘဉ်ရှဲကွံာ်အိဂုဂု၊ တုဖဲတင်္ဂါပျ၊ နီတ်အကျိအကဆူးတဖဉ် ကဘဉ်ပတ်စုာ်ကိးနုတ်လီ၊ လ၊ တ်ကဟုတ်မစာလီ၊ အိဆူခိတ်ဒုသဝီတဖဉ်အဂီ၊ သုတ်ပုတ်လ၊ တ်ပ၊ ဆု၊ အိတဖဉ်နုတ် တ်ကဘဉ်မတဲာ်တင်္ဂါမရဲ မပျီနီတ်တဖဉ်ဂုဂုဘဉ်ဘဉ်လီ၊ ဒ်နုတ်အသိးသုတ်ဖိအလုဒိတ်ပုဒိတ်လ၊ အမဲထီတ်ဒုတ်အတင်္ဂါတဖဉ်စုာ်ကိး တ်ကဘဉ်ကဟုကယာ်ကတီအိ၊ နုတ်လီ၊
- (၄) ပျ၊ မုတ်တဖဉ်နုတ် တ်ဘဉ်မတဲာ်ကွံာ်အိဖဲအဂံာ်ခိတ်ထံးနုတ်လီ၊ ဖဲဖုထုတ်စါဖိတဖဉ်အိတ်တင်္ဂါအလီ နုတ် ပျ၊ မုတ်တဖဉ်အံထီတ်ဘံမသံကွံာ်ဝဲ ဖုထုတ်စါဖိတဖဉ်အစိးဒိးမသံဝဲဖုဖိတဖဉ်အံလီ၊
- (၅) တ်ကျိနီတ်မရဲမပျီတင်္ဂါလ၊ တ်ကဘဉ်မကဒိးအိလ၊ ခံတဖဉ် - တ်မအဝဲအံ၊ ဖဲအလီအိတ်ဝဲနုတ် တ်ကဘဉ်မအိလီ၊ မ့တလိတ်လ၊ တ်ကဘဉ်မအိဘဉ်ဆတ်တင်္ဂါမအိနုတ် ကဲထီတ်ဒုတ်တင်္ဂါမအါထီတ်တင်္ဂါလ၊ ဘဉ်လတ်စုာ်လ၊ တ်ကဘဉ်ပးဆွဲးအိ၊ လီ၊ နီတ်လ၊ တ်ဆိကမိတ်လ၊ အတမတင်္ဂါတင်္ဂါထုတ်ဖိလ၊ အကါဒိတ်တဖဉ်ဒိးတင်္ဂါမု၊ တင်္ဂါဘိလ၊ အကဲထီတ်တင်္ဂါမစာတဖဉ်နုတ် တ်တ ဘဉ်ထဲးကွံာ်အိဘဉ်၊ တင်္ဂါမုတ်တင်္ဂါဘိ လ၊ အဟုတ်မစာသုတ်ထုတ်ဖိလ၊ အကါဒိတ်တဖဉ်အံ၊ မု၊ မတင်္ဂါတင်္ဂါတခီ တင်္ဂါမုတ်တင်္ဂါဘိတဖဉ် အံ၊ လ၊ အဟုတ်တဖဉ်နုတ် တ်ကဘဉ်ပတ်တင်္ဂါအိဒိးလ၊ အထီနုတ်သုတ်ထုတ်ဖိတဖဉ်နုတ် တ်ကဘဉ်ထဲးကွံာ်အိလီ၊ မ့မုတ်တဖဉ်ဒိး တင်္ဂါမုတ်အဘိလ၊ တင်္ဂါသုတ်အိသုတ်လ၊ အဒိတ်ထီတ်ချတဖဉ်နုတ် တ်ကဘဉ်ရှဲပျီကျိကွံာ်အိတဘျီလီ၊ ပျ၊ မုတ်တဖဉ်တင်္ဂါဘဉ်သုမထီတ် တဲာ်ကွံာ်အိလီ၊

၄. တင်္ဂါဒိသဒါမုတ်အုအတင်္ဂါမတဖဉ်

- (က) လ၊ တင်္ဂါကတြိမုတ်အုအဂီ တ်ကဘဉ်ရှဲဝဲကျဲလ၊ လတ်တဖဉ်အံလီ၊
- (၁) မုတ်ကတ်ကျိ- လ၊ တင်္ဂါကဒိသဒါမုတ်အုအဂီ မုတ်ကတ်အကျိအံ၊ အါဒုတ်တင်္ဂါကဘဉ်အိတ်ဝဲ(၅)ပုတ် ဒိးတင်္ဂါကဘဉ်ရှဲအံ ပျီပျီလီ၊
- (၂) မုတ်ကတ်ကဝီ- တင်္ဂါကဝီအဝဲအံ၊ ကဘဉ်အိတ်သယဲဒိးမုတ်ကတ်အကျိ ဒိးကဘဉ်အိတ်ဖဲမုတ်ကတ်အချ၊ ဒိးတင်္ဂါကဝီအဝဲအံအလဲကဘဉ်အိတ်ဝဲ(၁၅)ပုတ်လီ၊ ဒိးတင်္ဂါကဘဉ်မရဲအိပျီပျီစုာ်ကိးလီ၊
- (ခ) ပျ၊ ကွီလ၊ တင်္ဂါဒိသဒါဃာ်မုတ်အုတဖဉ် အဟိတ်ကဝီအဆါ နုတ် ကဘဉ်အိတ်ဒိးကျဲမိတ်ပုတ်ဝးတရံး မ့တမု ခိတ်ကျဲဝးတရံးလီ၊ အါနုတ်တင်္ဂါအံ၊ တင်္ဂါကဘဉ်ပတ်စုာ်ကိးမုတ်ကတ်အကျိဒိး မုတ်ကတ်ကဝီတဖဉ်လီ၊ တင်္ဂါအံတင်္ဂါကဘဉ်ပတ်အိ

လာပျံ့ကွီးအဆာအကိပူ ဒီးကဘဉ်အိဉ်ဝဲအစုကတၢ်တခါတဝ်စုဉ်စုဉ်လီၤ

- (ဂ) ဖဲတၢ်ကိၣ်ခါအဆာကတၢ် ကျဲမုၢ်ဒိဉ်လာပုၤလဲၤထီဉ်ကွၢ်လီၤအိဉ်ဝဲဒီးခိဉ်ကျဲတဖဉ်န့ဉ် တၢ်မ့ၢ်ဆာသၢအိၤလၢမ့ၢ်အူ အကျဲသၢပုၤ ဖဲကျဲကပၤဒိတကျိညါခံကပၤလၢာ် ပုၢ်တဖဉ်န့ဉ် ခံကပၤလၢာ်တၢ်ကဘဉ်ကျိၣ်ရဲအိၤအလံာ် ကဘဉ် အိဉ်(၁၅)ပုဉ်စုဉ်စုဉ်လၢကမ့ၢ်ဝဲ မ့ၢ် ကတ်ကဝီအဂီၢ်လီၤ ဖဲမ့ၢ်ကတ်ကဝီတဖဉ်အပူၤ တၢ်အထုဉ်လၢအမဲထီဉ်တဖဉ် တၢ်ကဘဉ်ကျိကွံာ်အိၤခဲလၢာ်ဝဲ တၢ်ကဘဉ်လိဃု အိၤဖဲမ့ၢ်ကတ်ကဝီအိဉ်တၢ်အခါသးဒီး တုၤမ့ၢ်အပူၤန့ဉ် တၢ်ကဘဉ်ဒွဲအူအိဉ်ကွံာ်အိၤလီၤ ဘဉ်ဆဉ်မ့ၢ်ကတ်ကျိန့ဉ် တၢ်မ့ၢ်ပာ်အိၤ အလံာ်ထဲ(၅)ပုဉ်ဒီးရဲပျီအိၤဝဲ ဖဲမ့ၢ်ကတ်ကျိအ ကပၤတၢ်မ့ၢ်ပာ်ဝဲ မ့ၢ်ကတ်ကဝီအလံာ်အိဉ် (၁၀)ပုဉ်န့ဉ် ကလၢပုၤကစီဒိလီၤ
- (ဃ) ဖဲတၢ်မကျဲတဖဉ်အံၤဝဲအလီၢ်ခံ ဒ်သိးကျဲတဖဉ်အံၤကဂ့ၤဒိဉ်ထီဉ်ဆူညါအဂီၢ် ကိၣ်ဆဉ်သ့ဉ်ပုၤမူဒါခိဉ်ဒီးဟီဉ်ကဝီ သ့ဉ်ပုၤမူဒါခိဉ်တဖဉ် ကဘဉ်ပံးန့ၢ်မူဒါဂ့ၤလီၤ

၅. သ့ဉ်ပုၤအကျဲမိၢ်ပုၤတဖဉ်

- (က) ကိၣ်ဆဉ်သ့ဉ်ပုၤမူဒါခိဉ်န့ဉ် ဖဲအဝဲအဟီဉ်ကဝီအပူၤကျဲတဖဉ်န့ဉ် ထီဉ်ကဂ့ၤဝဲအဂီၢ် ကဘဉ်ကွၢ်ထွဲကဟုကယာ်ဝဲလီၤ မ့ၢ်လၢ သိလ့ဉ်တဖဉ်အတၢ်လဲၤတၢ်ကွၢ်အပိမ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်တဖဉ်မ့ၢ်ဟးဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ဂုဉ်တၢ်ဂၤဒ်အမ့ၢ် ထံကျိလၢ တၢ်ခူအိၤ တဖဉ် ဒီးထံဘီ ကျိအဂုဉ်အဂၤတဖဉ် မ့ၢ်ဟးဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ကဘဉ်ဘျီဂ့ၤကွၢ်အိၤလၢအချုလီၤ လၢတၢ်စုၤခါဒိ တကတီၢ်ညါအတီၢ်ပူၤ လၢကျဲခဲလၢာ်တဖဉ်အဂီၢ် ထံဘီကျိတဖဉ်ကအိဉ်ဝဲလၢလၢလီာ်လီာ်အဂီၢ် အကျိဒိဉ်ဝဲဒိဉ် မးလီၤ ဒ်တၢ်ပာ်ပျီ အိၤလၢလၢာ်တဖဉ်အသိးတၢ်ဆာကတၢ်တဖဉ်အံၤ မ့ၢ်ဝဲတၢ်ဆာကတၢ်လၢတၢ်ကဘျီဂ့ၤဘျီဘဉ်ပၤ ဃာ်က တီဃာ်ကွၢ် ကျဲတဖဉ်အဂီၢ်လီၤ
- (ခ) တချုးမူခိဉ်စုၤလီၤအခါ (လါအုဉ်း, လါမ့ၢ်)
- (ဂ) ဖဲတၢ်စုၤအဆာကတၢ်လၢာ်အခါ (လါအိၤကထီဘဉ်, လါနိဉ်ဝုဘဉ်)
- (ဃ) တၢ်အဂုဉ်အဂၤလၢတၢ်ကဘဉ်ကွၢ်ထွဲကဟုကယာ်အိၤအတၢ်မးဒီး တၢ်ဘျီဂ့ၤကွၢ်တၢ်အတၢ်မးတဖဉ်န့ဉ် တၢ်ကဘဉ်မး အိၤထီဉ် လီၤ မ့ၢ်ဒ်သိးတၢ်တံာ်တံာ်သုတအိဉ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ
- (င) ထံဘီကျိ, တၢ်ဒီးထံကျိလီၤဘၢတဖဉ်အကိပူၤ တၢ်ကမ့ၢ်တၢ်တဃဉ်တဖဉ် တၢ်ကဘဉ်မးရဲမးပျီအိၤဒ်သိး တၢ်ကမ့ၢ်တၢ်တဃဉ် သုတအိဉ်အဂီၢ်လီၤ ထံဘီကျိတဖဉ်အကနူခိဉ်န့ဉ် အစုကတၢ်ကဘဉ်အိဉ်ဝဲ(၂)ပုဉ်, အယိာ်ကဘဉ်အိဉ်ဝဲ(၆)လဲးမး ဒီးအကျိခိဉ် ထံးကဘဉ်လံာ်ဝဲ (၁)ပုဉ်လီၤ
- (ဇ) ထံတဘဉ်ကတၢ်ထီဉ်ဃာ်အသးလၢကျဲအဖီခိဉ်ဘဉ်, ထံမ့ၢ်ကတၢ်ထီဉ်ဃာ်အသးန့ဉ် တၢ်ကဘဉ်ဘဉ်ထူးထီဉ်ကွံာ် အိၤလီၤ
- (ဈ) သ့ဉ်ပုၤဒီးသ့ဉ်လၢအလီၤဆံးလၢကျဲဖီခိဉ်တဖဉ် ဃုာ်ဒီးသ့ဉ်ဒုဒီးဝုတဖဉ်န့ဉ် တၢ်ကဘဉ်ထူးရဲကွံာ်အိၤတဘျီဃီလၢ ကဆိဒ်သိး သိလ့ဉ်အတၢ်လဲၤ တၢ်ကွၢ်သုတတံာ်တံာ်တဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ
- (ဍ) တၢ်လၢအဟးဂီၤတဖဉ်စုၤကိး တၢ်ကဘဉ်ဘျီဂ့ၤကွၢ်အိၤတဘျီဃီလီၤ တၢ်ဘျီအိၤတဘျီဃီမ့ၢ်တသုသၢပုၤ တၢ်ကဘဉ် မးဒုးအိဉ် ထီဉ်ကျဲပုၤတြီာ်တဖဉ်လၢ တၢ်ကလဲၤကကွၢ်အဂီၢ်လီၤ
- (ဎ) တၢ်ကဘဉ်ဘျီဂ့ၤစုၤကိး မံးလၢတၢ်ထုဉ်လၢအဟးဂီၤလၢအိဉ်လၢကျဲဖီခိဉ်တဖဉ် ဒီးမံးလၢတၢ်ထုဉ်လၢအဟါမၢ် တဖဉ် တၢ်ကဘဉ်ဘျီဂ့ၤအသီလီၤ

- (၆) ခူသဝီကျိပုနတဖှ် လာကလဲဆူတၢ်အိၣ်ဆၢအလီၢ်အဂီၢ် တၢ်တဘၣ်ဟ့ၣ်အခွဲးလာ ကလဲဘဲလာဟီၣ်ခိၣ်ကျဲအဖီခိၣ်ဘၣ်. လီၤဆီဒ်တၢ်ဖဲတၢ်စူအဆၢကတီၢ်ကျဲတဖှ်န့ၣ် ကဘၣ်စီၣ်ဘၣ်သ့ဒီးထံကအိၣ်ကတၢ်ထီအသးအပိတၢ်ကဘၣ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးလီၤ.
- (၇) တၢ်ထုးသ့ၣ်ထုးတၢ်လၢသ့ၣ်ပှ်ဝဲကျဲအကျဲဖီခိၣ်တဖှ်န့ၣ် ကျဲမ့ၢ်ဟးဂီၤဝဲဒီးသ့ၣ်ကစၢ်လၢအထုးသ့ၣ်တဖှ်တၢ်ကဘၣ်မၤအဝဲသ့ၣ် ဘျီက့ၤဝဲလီၤ. ပှၤသဝီဖီတဖှ်စ့ၢ်ကိး မ့ၢ်မၤဝဲဒီးကဘၣ်ဘျီက့ၤဝဲလီၤ.

၆. သ့ၣ်ပှ်အတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တဖှ်

မ့ၢ်လၢတၢ်ဒုးတၢ်ယၤအပိ, သ့ၣ်ပှ်တဖှ်ဘၣ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤဝဲအသိး သ့ၣ်ပှ်အတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တဖှ်စ့ၢ်ကိးတနီၤဟးဂီၤဝဲဒီးတ နီၤလီၤပိလီၤဃးဝဲလီၤ. ကီၢ်ရှၢ်တနီၤအပူၤ သ့ၣ်ပှ်အတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တဖှ် ကအိၣ်ဒီးဝဲကစီဒီလီၤ. တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်လၢအိၣ်တၢ်ဒီးတဖှ် ဒ်သိးအသုတဟးဂီၤအါထီၣ်အဂီၢ် တၢ်ကြၢၤမၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤအီၤလီၤ. တၢ်မ့ၢ်တဘျီဂ့ၤက့ၤအီၤသၢပူၤကဟးဂုၢ်ဟးဂီၤလၢာ်ကွံာ်လီၤ.

- (၁) တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်လၢပှၤကဘၣ်ဒုးအခိၣ်တနီၣ်တဘျီတဖှ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဒုးန့ၣ်အခိၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်လီၤစီၤသၢပူၤတၢ်ကဘၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်အခိၣ်ဒုးတဘျီပိလီၤ.
- (၂) တၢ်ထုၣ်ခဲလၢာ်န့ၣ် (၅)နီၣ်တဘျီ တၢ်ကဘၣ်ဖှူအီၤလၢ ကၢ်တရၢ်အထုးဖဲဟီၣ်ခိၣ်အဖီခိၣ် (၂) ပှ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်အဖီလၢ (၁)ပှ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်လီၤ.
- (၃) တၢ်မၤတၢ်ဖှူအီၤလၢရှၢ်နီၣ်အသိ န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤ(၂)နီၣ်တဘျီဖဲ တၢ်ကိၢ်ခါအဆၢကတီၢ်လီၤ. တၢ်အုၣ်လၢတၢ်ထု အီၤလၢတၢ်တဖှ်ခဲလၢာ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဖှူအီၤလၢရှၢ်နီၣ်သိလီၤ.
- (၄) ဃးတံၤခဲထံယုၤလီၤအလီၢ်တဖှ်န့ၣ် တၢ်ဘၣ်န့ၣ်ဃာ်ထံကျိၤစးထီၣ်ဖဲတၢ်စူလီၤသီအဆၢကတီၢ်လီၤ.
- (၅) တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်အကရၢ်တဖှ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤဂ့ၤဒ်သိး ခူသဝီအကျိပုနတဖှ် ဟဲန့ၣ်ဝဲသုတသ့တဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ.
- (၆) ဖဲကရၢ်အပူၤတၢ်ကမ့ၢ်ကမ့ၢ်တဖှ် တၢ်ကဘၣ်ရှဲကွံာ်အီၤဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်လီၤ.

(၇) တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တဖှ်အကရၢ်ချၢန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ပာ်ဝဲ မ့ၢ်ကတၢ်ကဝီၤအလဲၢ်ကဘၣ်အိၣ်(၅)ပှ်လီၤ.
 တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဖီခိၣ်ဖဲအဆၢဒိၣ်(၂)အဆၢဖိ(၁)တုၤလၢ(၆)တစု တၢ်မၤလၢတၢ်ကဘၣ်မၤအီၤသ့ၣ်တဖှ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဃုဝဲ ပှၤဒူဖီသဝီဖီလၢ အအိၣ်ဘူးဒီးပျဲကွီၤအံၤတဖှ်အတၢ်မၤစၢၤလီၤ. တကးဘၣ်တၢ်ကဘၣ်ဃုစ့ၢ်ကိး ပှၤလၢအဒီးဘၣ်ဘျူးအသးလၢ ပျဲကွီၤအဝဲအံၤတဖှ်အတၢ်မၤစၢၤလီၤ. လီၤဆီဒ်တၢ်ပှၤဒီးန့ၣ်တၢ်အခွဲးအယာ်တဖှ်ဒီး သ့ၣ်ပှ်ပျဲကွီၤအဒူဖီသဝီဖီတဖှ်န့ၣ် တၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢတၢ်မၤအီၤအံၤကဘၣ်ပာ်ဝဲဒ်အဝဲသ့ၣ်အနီၢ်ကစၢ်အတၢ်မၤဒီးကဘၣ်မၤအီၤလီၤ.

၇. တၢ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်ဒီးတၢ်ဘူးတၢ်သ့ၣ်တဖှ်

သ့ၣ်လၢဝဲကျဲကဆၢအီၤတဖှ် ဖဲတၢ်လိၣ်ဘၣ်လၢတၢ်ကူၣ်လီၤအီၤအခါန့ၣ်တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤဒ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိအိၣ်လၢလၢာ်အသိးလီၤ. တၢ်သိၣ်တၢ်သိတဖှ်အံၤ လၢတၢ်ကူၣ်တၢ်ကသ့ၣ်အဂီၢ် တၢ်ကသမံသမိးအီၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒ် တၢ်န့ၣ်ကျဲအသိးလီၤ.

(က) တာ်ကူင်လီၤသ့ၣ်

- (၁) သ့ၣ်ထူၣ်န့ၣ် တာ်ကဘၣ်ကူင်လီၤအီၤလၢလွးလီၤ တာ်ကူင်လီၤအခိၣ်ဆၢၣ်န့ၣ် တသ့ဖဲအသ့ကဘၣ်အိၣ်အဘူးကတၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်လီၤ
- (၂) ဖဲတာ်ကူင်လီၤသ့ၣ်ထူၣ်အခါ တာ်ကဘၣ်ဒုးလီၤယံၣ်အီၤဖဲကစၢ်အိၣ်တာ်တကပလီၤ ဒ်သိးသ့ၣ်တဖၣ်အသ့တကကွံာ်နီၤစိၤဒီး သ့ၣ်မုၢ်သ့ၣ်ဖးအဂီၢ် တာ်ကူင်လီၤအီၤလၢ တာ်မုၢ်တာ်ဘိလၢတာ်သ့ၣ်အီၤတသ့တဖၣ်အဖီခိၣ် မ့တမ့ၢ်ဝၣ်ကရူၢ်အလီၤတဖၣ်သ့ၣ်ဒဲဒၣ်လီၤ

(ခ) တာ်ဘူးတဲာ်သ့ၣ်

- (၁) သ့ၣ်အဒုတဖၣ်န့ၣ် ဒ်သိးကအိၣ်ဃုလိာ်အသးဒီးသ့ၣ်ဖျၢၣ်မိၢ်ပျၢ်အဂီၢ် တာ်ကဘၣ်ကူးတဲာ်အီၤဖဲအဒုခိၣ်ထံးလီၤ
- (၂) သ့ၣ်ဖျၢၣ်န့ၣ် တာ်ကဘၣ်ဘူးထီၣ်တဲာ်အီၤလၢလွးလီၤ
- (၃) မူဒါခိၣ်လၢလံာ်တကန့ၣ် ဖဲတာ်ဟ့ၣ်အီၤမူဒါလၢ တာ်ကဘူးတဲာ်သ့ၣ်အဆၢကတီၢ် ကဘၣ်မၤထွဲဝဲတာ်သိၣ်တာ်သီလၢလံာ်တဖၣ်အံၤလီၤ
 - (က) ကဘၣ်ဘူးတဲာ်ဝဲဖဲ သ့ၣ်ထူၣ်အိၣ်တာ်အလီၢ် မ့တမ့ၢ် သ့ၣ်လၢာ်လီၤဘၢအိၣ်တာ်အလီၢ်အတၢ်လီၤ
 - (ခ) တာ်ကဘၣ်ဘူးတဲာ်အီၤဖဲ တာ်စၢ်ဃာ်ပျံးထူးအိၣ်တာ်အလီၢ်လီၤ
 - (ဂ) တာ်ကဘၣ်ဘူးတဲာ်အီၤဖဲ သ့ၣ်ဖျၢၣ်အဒိၣ်အဆံးလဲလိာ်သးအလီၢ်လီၤ
 - (ဃ) တာ်ကဘၣ်ဘူးတဲာ်အီၤဖဲ အက့ၣ်လီၤဆီအလီၢ်လီၤ
- (၄) ဒ်ကျဲကပူၤလၢထးအသိး တာ်ဘူးတဲာ်အီၤမ့ၢ်ဝံၤဒီး သ့ၣ်ဖျၢၣ်တဖၣ်န့ၣ် တာ်တဘူးတဲာ်အီၤလၢဘၣ်. တာ်ကတိသ့ၣ်ဖးဟံးန့ၢ်အီၤ လီၤ သ့ၣ်လၢအဘျၢဒီးအခိၣ်ထံးဂ့ၤတဖၣ်န့ၣ် တာ်ကဘၣ်ဘူးတဲာ်အီၤလၢအ စိးအဂ့ၤကတၢ်အလီၢ်လီၤ
- (၅) သ့ၣ်ဖျၢၣ်အံၤအလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်လၢကဘၣ်ဘူးတဲာ်အီၤသၢပျၢၤ တာ်ကဘၣ်စးထီၣ်ဘူးအီၤဖဲ အခိၣ်ထံးအိၣ်တာ်တက ပလီၤ ပစံးဒၣ်ကလိာ်သ့ၣ်အခိၣ်ထံးတကပန့ၣ် မ့ၢ်အိၣ်ဒီးအကိၤသၢပျၢၤ သ့ၣ်အဆီကတၢ်တကူးလၢတာ်ဘူးထီၣ်တဲာ်အီၤအံၤအကိတဖၣ် ကဘၣ်ပာ်ဃုာ်ဝဲခဲလၢာ်လီၤ
- (၆) သ့ၣ်ဖျၢၣ်လၢအဂ့ၤဒီးဘျၢတဖၣ်န့ၣ် တာ်ကဘူးတဲာ်မၤန့ၢ်အီၤတသ့ဖဲအသ့အထီကတၢ်လီၤ

၈. တာ်သမံသမိးပုၤကူင်လဲၤမၤကၢသ့ၣ်လၢအမၤဝဲသ့ၣ်ကိၤတဖၣ်လၢအတပၣ်ဒီး(သ့ၣ်ပဟံၣ်) အတာ်မၤအကဝီၤ

တာ်ထူးထီၣ်သ့ၣ်လၢတာ်ကဆါအိၣ်အီၤအဂီၢ်တဖၣ်န့ၣ် တာ်ကဘၣ်မၤအီၤဒ်လံာ်ဃံးဃာ်မ့တမ့ၢ် လဲၣ်စ့ၣ်အိၣ်ဝဲအသိးလီၤ ကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ် ပျၢ်မူဒါခိၣ်ကဘၣ်ဟံးန့ၢ်မူဒါလၢ ကသမံသမိးတာ်ဒ်အံၤတဖၣ်လီၤ သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တာ်ကဘၣ်ထူးထီၣ်အီၤဒ် လံာ်ဃံးဃာ်အပူၤတာ်သိၣ် တာ်သီအိၣ်ဝဲအသိးဒီး အဝဲကဘၣ်နီၤပၢ်တာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဂ့ၤလီၤ တာ်မၤကမၢ်တာ်သိၣ် တာ်သီတဖၣ်အံၤန့ၣ် တာ်ကဘၣ်ဟံးန့ၢ်အရၢ ဒ်အမ့ၢ် တာ်မၤကမၢ်သ့ၣ်ပျၢ်အတာ်ကမၢ်လီၤ

- (က) သ့ၣ်လၢတာ်ထူးထီၣ်အီၤလၢ တာ်ကဆါအိၣ်အီၤအဂီၢ်တဖၣ်န့ၣ် အိၣ်ဒီးတာ်သိၣ်တာ်သီဒ်လံာ်အသိးလီၤ

- (၁) သွတ်ထူင်တဖှ်လၢ တၢ်တဒိဃာ်ဒီးတၢ်စဲပနီၣ်လၢအိၣ်ဒီးလဲၣ်စ့ၣ်လၢ တၢ်ကကူၣ်လီၤအိၣ်န့ၣ် တၢ်တဘၣ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်ထူၣ်လၢအဖျၢၣ်ဆံးန့ၣ်ဒီးသ့ၣ်ထူၣ်အဖျၢၣ်လၢတၢ်ပာ်ပနီၣ်ဃာ်အိၣ်ဖဲလဲၣ်စ့ၣ်အပူၤတဖှ်ဘၣ်.
- (၂) သ့ၣ်ဖျၢၣ်ဒီးသ့ၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်တဖှ် လၢတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢလံာ်ဃံးဃာ်အပူၤန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဒိဃာ်ဝဲသ့ၣ်ကစၢ်အနီၣ်ကစၢ်အတၢ်စဲ ပနီၣ်တဘျီဃီ ဖဲ(၂၄)န့ၣ်ရံၣ်အတီၢ်ပူၤလီၤ တၢ်မ့ၢ်တဒိဃာ်ဒီးဘၣ် နီၣ်ကစၢ်အတၢ်စဲပနီၣ်သၢပျၢၤသ့ၣ်ဖျၢၣ်တဖှ်န့ၣ် တၢ်တဘၣ်သုး ကွံာ်အိၣ်ဖဲအဝဲအခိၣ်ဆၢၣ်အိၣ်တၢ်အလီၤဘၣ်.
- (၃) သ့ၣ်ဖျၢၣ်လၢအဂ့ၤလၢပွဲၤတဖှ်န့ၣ် တသ့ဖဲအသ့တၢ်ကဘၣ်ကူၣ်ကၢ်လီၤအိၣ်အခိၣ်ဆၢၣ်ဖဲအဘူးကတၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ် လီၤသ့ၣ်ထူၣ်လၢတၢ်ဒိဃာ်တၢ်စဲပနီၣ်တဖှ်န့ၣ် တၢ်မ့ၢ်ကူၣ်လီၤအိၣ်သၢပျၢၤ တၢ်ကဘၣ်ကူၣ်လီၤအိၣ်ဖဲ တၢ်ကျိပလူၣ်အိၣ်တၢ်အဖီလၢဝဲၤ သ့ၣ်အနီၣ်ဂံၢ်လၢတၢ်ကွဲးနီၣ်အိၣ်န့ၣ် ကဘၣ်အိၣ်တ့ၢ်ဝဲလီၤ လၢသ့ၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်ထီၣ်အဂီၢ် တၢ်မ့ၢ်တပာ်ဃာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီန့ၣ် တၢ်ကူၣ်လီၤအိၣ်အထီၣ်န့ၣ် တဘၣ်အါန့ၣ်(၂)ပုၣ်ဘၣ်.
- (၄) သ့ၣ်တထူၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဂ့ၤလၢပွဲၤသၢပျၢၤ သ့ၣ်လၢတၢ်ဆါအိၣ်န့ၣ်ခဲလၢာ် တၢ်ကဘၣ်ထုးထီၣ်အိၣ်လီၤ ဖဲလံာ်ဃံးဃာ်မ့ၢ်ဂ့ၤလံာ်တၢ်ဟ့ၣ် အခွဲးမ့ၢ်ဂ့ၤ မ့တမ့ၢ်လံာ်လဲၣ်စ့ၣ်အပူၤ တၢ်မ့ၢ်တပာ်ဖျါလီၤဆီအိၣ်သၢပျၢၤ ကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်ပျၢ်မူဒါခိၣ်ကဘၣ်ပံးန့ၢ်မူဒါလၢကဆၢတဲာ်ဝဲ သ့ၣ်လၢတၢ်ဆါအိၣ်အဆံးကတၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ သ့ၣ်လၢတၢ်ဆါအိၣ်န့ၣ်တဖှ်မ့ၢ်ဂ့ၤ အတၢ်ထီၣ်တၢ်ဒူးကဘၣ်အိၣ်ထဲလဲၣ်န့ၣ် ကဘၣ်ဆၢတဲာ် ပာ်ပနီၣ်ဝဲလီၤ သ့ၣ်ဂ့ၤလၢပွဲၤအစိး အကူးတဖှ်န့ၣ် တၢ်ထံာ်ဘၣ်လၢတၢ်တၢ်ကွံာ်ဒီးပာ်တ့ၢ်အိၣ်ခဲအံၤခဲအံၤလီၤ တၢ်အကူးတဖှ်အံၤ မ့ၢ်ဆံးန့ၢ်သ့ၣ်လၢတၢ်ဆါအိၣ်န့ၣ်သန့က့တၢ်သ့ၣ်တဖှ်အံၤ တၢ်တဘၣ်တၢ်ကွံာ်အိၣ်ဘၣ်. တၢ်ကဘၣ်ပံးန့ၢ်ဃုာ်အိၣ်လီၤ.
- (၅) ပှၤမၤဆါအိၣ်သ့ၣ်လၢ အအိၣ်ဒီးလဲၣ်စ့ၣ်တဖှ်န့ၣ် တဘၣ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်အါန့ၣ် တၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးဖဲလဲၣ်စ့ၣ်အပူၤဘၣ်. ကဘၣ်ပာ်သးလၢတဘၣ်ပံးန့ၢ်လၢလဲၣ်စ့ၣ်အသီလၢသ့ၣ်လၢတၢ်ကူၣ်လီၤအိၣ်တဖှ်အဂီၢ်ဘၣ်.
- (၆) ဖဲတၢ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်တဖှ်အခါ သ့ၣ်လၢတၢ်အခိၣ်အဃၢၤတဖှ် ဒ်သိးတဘၣ်ဒိဃာ်ဂီၤအဂီၢ် တသ့ဖဲအသ့ တၢ်ကဘၣ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးလီၤ တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢထးတဖှ်အံၤ တၢ်မ့ၢ်တလူၤပိာ်ထွဲဒီးမၤကမ့ၢ်အိၣ်သၢပျၢၤ တၢ်ကဟံးန့ၢ်အိၣ်အရၢဒ်သ့ၣ်ပျၢ်တၢ်ဘျၢအိၣ်အ သိးလီၤ.
- (၇) သ့ၣ်ဖျၢၣ်အလီၤလံာ်လၢအတဘၣ်ဃးဒီးလဲၣ်စ့ၣ်တဖှ်န့ၣ် တၢ်ကြၢးမၤအိၣ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်အံၤ ကီၢ်ဆၢၣ်သ့ၣ်ပျၢ်မူဒါခိၣ်ကဘၣ်တီၣ်ထီၣ်ပာ် ဖျါအိၣ်ဆူ ကီၢ်ရၣ်မူဒါခိၣ်အအိၣ်လီၤ.
- (၈) ပှၤလၢအအိၣ်ဒီးနီၣ်ကစၢ်တၢ်စဲပနီၣ်န့ၣ်, လဲၣ်စ့ၣ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်အိၣ်နီၣ်ကစၢ်တၢ်စဲပနီၣ်အံၤ ကဘၣ်အိၣ်ဒ်လၢအဝဲအစုပူၤလီၤ လဲၣ်စ့ၣ် အဝဲအံၤ အဝဲအခါစးပှၤမၤတၢ်ဖိတၢ်ကၤ အဝဲမ့ၢ်ပျဲသ့ၣ်သၢပျၢၤ လံာ်လၢအဝဲဆံးလီၤအမံၤဒီးဟ့ၣ်အခွဲးန့ၣ် ကဘၣ်အိၣ်လၢအစုပူၤ လီၤ လဲၣ်စ့ၣ်မ့တမ့ၢ် လံာ်ဟ့ၣ်တၢ်အခွဲးအံၤ တၢ်ထုးထီၣ်ဒုးန့ၢ်အိၣ်မ့ၢ်န့ၢ်သၢပျၢၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်မ့ၢ်တထုးထီၣ်ဒုးန့ၢ်အိၣ်သၢပျၢၤတၢ်ကဟံးန့ၢ်အရၢဒ်သ့ၣ်ပျၢ်တၢ်ဘျၢအိၣ်ဝဲအသိးလီၤ.

၉. တၢ်သမံသမိးပှၤလၢအမၤဆါအိၣ်သ့ၣ်ပဟံၣ်တဖှ်အတၢ်မၤအကီၢ်

ဒ်လံာ်ဃံးဃာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖှ်အိၣ်ဝဲအသိး တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်တြီအိၣ်ဒ်လၢတဖှ်န့ၣ် တၢ်မ့ၢ်မၤကမ့ၢ်အိၣ်တခါခါသၢပျၢၤ ပှၤလၢအအိၣ်ဒီးလဲၣ်စ့ၣ်အံၤ တၢ်ကဟံးန့ၢ်အရၢလၢအဝဲအဖီခိၣ်လီၤ.

- (၁) ဖဲတၢ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်ပဟံၣ်တထူၣ်ဂ့ၤတထူၣ်ဂ့ၤအဆၢကတီၢ် ကဘၣ်ဃုာ်လိာ်ဖိးလိာ်အသးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လၢလၢတဖှ်အံၤလီၤ.
- (က) သ့ၣ်ပဟံၣ်လၢတၢ်လီၤသံအိၣ်အိၣ်သၢန့ၣ်ဘျၢၣ် လၢအိၣ်ဒီးပဒိၣ်ဒိဃာ်တၢ်လီၤသံတၢ်စဲပနီၣ်တဖှ်, မ့တမ့ၢ်

- (ခ) သွပ်ပဟ်လၢ ဒ်န့ဆၢၣ်အသိးသံဒၣ်အတၢ်တဖၣ်, မ့တမ့ၢ်
- (ဂ) သွပ်လၢတၢ်ဒိဃာ်လံမူဒါခိၣ်တၢ်စဲပနီၣ်လၢ တၢ်လီၤသံအိၤဝံလံတဖၣ် မ့တမ့ၢ် ခိဖျါကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ် အတၢ်န့ၣ်လီၤ လီၤဆီလၢ သွပ်လၢတၢ်ကကူၣ်လီၤအိၤအဂီၢ်တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးတဖၣ်.
- (၅) တၢ်ကူးတဲာ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်မၤဒၣ်အိၤဖဲ တၢ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်အလီၢ်လီၤ. သွပ်လၢတၢ်ထုးယံၤကွံာ်အိၤဒီးအ ခိၣ်ဆၢၣ်တဖၣ်လံန့ၣ်ဂ့ၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢအမ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်တဘၣ်ကူးထီၣ်တဲာ်အါထီၣ်အိၤလၢဘၣ်. ဘၣ်ဆၢၣ်သန့က့ၤဖဲ အတုၤလၢ တၢ်ထီၣ်ထံၣ်အိၤအလီၢ်အခါ သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်မ့ၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢတၢ်ကကူးတဲာ်အိၤန့ၣ် တၢ်ကူးတဲာ်အိၤသ့ၣ်လီၤ.
- (၇) သွပ်ပဟ်အဖျါလၢအသံသိတဖၣ်န့ၣ် တဖျါပှၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ်ကစၢ်ဒိဝဲအတၢ်စဲပနီၣ်လၢအအိၣ်လၢ လံာ်ဃံးဃာ်အပူၤ ဘၣ်န့ၣ် ပှၢ်စိာ်ကွံာ်အိၤယံၤဒီးအခိၣ်ဆၢၣ်တသ့ဘၣ်. သ့ၣ်ဖျါတဖၣ်အံၤ ကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ် ကဃုထၢဝဲတၢ်လီၤလီၤဆီလၢ တၢ်ကဘၣ်ပာ်ဖျါဃာ်အိၤလီၤ.
- (၄) သ့ၣ်ညၣ်လၢ တၢ်ဆါအိၤန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တဘၣ်အိၣ်တ့ၢ်ဖဲအခိၣ်ဆၢၣ်အလီၤဘၣ်.
- (၅) တၢ်တဘၣ်ကူၣ်လီၤနါစါသ့ၣ်လၢ အကမၤဘၣ်ဒိမၤဟးဂီၤသ့ၣ်အဂၤလၢတၢ်ဆါအိၤန့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်.
- (၆) သွပ်လၢအခိၣ်ကမိၣ်အိၣ်တဖၣ်န့ၣ် လၢတၢ်ထုးအိၤကန့ၣ်အဂီၢ် တၢ်သဲးကျိဘျၢကွံာ်တၢ်ဒိၣ်ကမိၣ်သ့ဘၣ်ဆၢၣ် တၢ်ကူး တဲာ်အိၤတသ့ဘၣ်. တၢ်ကဘၣ်မၤဒၣ်အိၤဖဲသ့ၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်အိၣ်တၢ်အလီၢ်လီၤ.
- (၇) သ့ၣ်ဖျါတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်အူတဘၣ်အိၣ်မၤဟးဂီၤကွံာ်အိၤဘၣ်. မ့ၢ်အူမ့ၢ်အိၣ်ဟးဂီၤကွံာ်အိၤသၢပျါ မ့ၢ်ဝဲပှၢ်လၢအဖိၣ်လံာ်ဃံး ဃာ်အမူ အဒါအပိ သ့ၣ်ဖျါလၢမ့ၢ်အူအိၣ်အိၤကိးဖျါဒဲးအဂီၢ် အဝဲကဘၣ်ဟံးန့ၣ်မူဒါလၢတၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်စ့ အိၣ်လီၤ လီၤ. ကီၢ်ဆၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မူ ဒါခိၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်လဲၤကွံာ်သမံသမိးဝဲသ့ၣ်လၢ မ့ၢ်အူအိၣ်မၤဟးဂီၤကွံာ်အိၤတဖၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်ဝံမးဒီး တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ကမၢ်လၢစ့အိၣ်လီၤအဂီၢ်သ့ၣ်လီၤ.
- (၈) သ့ၣ်ဖျါလၢအအါန့ၣ်ဒ်လံာ်ဃံးဃာ်ပာ်ပနီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီ ကူးဘၢပုၣ်အစ့ၤကတၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်တဘၣ်ပာ် တီၢ်အိၤဘၣ်.
- (၉) လၢတၢ်ကူးတဲာ်သ့ၣ်ဖျါအပူၤ တၢ်မၤဟးဂုာ်ဟးဂီၤတၢ်တဘၣ်အိၣ်ဘၣ်.
- (၁၀) တၢ်ကူၣ်ကၢ်လီၤသ့ၣ်ဝံ(၁၅)သီအတီၢ်ပူၤ တၢ်ကဘၣ်ဒိဝဲတၢ်စဲပနီၣ်ရဲၤပျီၤဖျါ ဖဲသ့ၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်ဒီးသ့ၣ်ပှၢ်လီၤခံခါလၢာ် လီၤ. တၢ်တဒိတၢ်အိၣ်တသ့ဘၣ်. တၢ်ဒိအိၤမ့ၢ်တဝံဒဲးဘၣ်န့ၣ် တၢ်သုးကွံာ်သ့ၣ်ပှၢ်အံၤယံၤဒီးအခိၣ်ဆၢၣ်တသ့ဘၣ်.
- (၁၁) သ့ၣ်ကစၢ်အခါစးပှၢ်မၤတၢ်ဖိမ့တမ့ၢ်ကဆိတဖၣ်, ပနၢ်တဖၣ်န့ၣ် တဘၣ်မၤဟးဂီၤဒိၣ်အ တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျါအ လီၤဘၣ်. ပှၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်လူၤပိာ်မၤထွဲဝဲ တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢထးတဖၣ်တကးဘၣ်, ဒ်အဆၢၣ်ဒိၣ် (၇) ပာ်ဖျါဝဲအသိးစ့ၢ်ကိးကဘၣ်လူၤပိာ်မၤထွဲဝဲလီၤ.

တီၢ်နီၣ် - ပှၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤလၢအမၤကၤသ့ၣ်ပဟ်လၢန့ၣ် တုၤမ့ၢ်အမၤန့ၢ်ဝဲလံာ်ဃံးဃာ်တဘျီဃီန့ၣ် ကဘၣ်ဟ့ၣ် ဆိဝဲတၢ်ခိတၢ်သ့ စ့တတံာ်လီၤ. ပှၢ်ကူၣ်လဲၤမၤကၤလၢအမၤကၤသ့ၣ်ကိးတဖၣ်အဂီၢ် ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဆိဝဲတၢ်ခိ တၢ်သ့စ့သၢပူၤတပူၤန့ၣ်လီၤ. စ့တဖၣ်အံၤ တၢ်ထုးထီၣ်ထီၣ်ဒူးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝံန့ၣ် တၢ်ကဒူးထၢန့ၣ်ဃုာ်စ့အ ဝဲအံၤလီၤ. တၢ်မ့ၢ်မၤကမၢ်တၢ်တမံမံသၢပျါ တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဃုာ်ဝဲစ့ အိၣ်လီၤလီၤ.

၁၀. တၢ်မၤကမၢ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ကမၢ်တၢ်တဖၣ်-

- (၁) သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ကမၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဖိၣ်တၢ်ဝံ, တၢ်ကဘၣ်ဟံးန့ၣ်အရူဃုသ့ၣ်ညါသမံသမိးတၢ်ဂ့ၤဂ့ၤဝံ,

တသုဖဲအသု တၢ်ကဘၣ်မၤဝံအိၣ်လၢအချၢန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအရၢဒိၣ်ကတၢၢ်လီၤ သ့ၣ်ပှၢ်အပှၢ်မၤတၢ်ဖိမတၢ်ဂ့ၢ်မတၢ်ဂ့ၢ်၊ မ့ၢ်မၤကမၢ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်သိၣ် တၢ်သီသၢပျၢၤ ဒ်တၢ်ပၤနီၣ်ဃၢ်က့ၢ်ဂီၤအိၣ်ဝဲအသိး တၢ်ကဘၣ်တီၣ်ထီၣ်လံာ်ပၤပျၢ်လၢ (၃)သီအတီၢ်ပှၢ်ဆူ ကီၢ်ဆၢသ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ် အအိၣ်လီၤ ကီၢ်ဆၢမူဒါခိၣ်အံၤ လၢတၢ်ကမၢ်အံၤအဂီၢ် အဝဲကဘၣ် ဃုသ့ၣ်ညါသမံသမိးဝဲဝဲ ကဘၣ်ဟံးန့ၣ်ဝဲပှၢ်အုၣ်ကီၢ်တၢ်တဖၣ်အ စရီၤဒီး အဝဲကတီၣ်ထီၣ် ကဒီးဝဲလံာ်ပၤပျၢ်အံၤဆူညါ တဆီဆူကီၢ်ရၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်အအိၣ်လီၤ

(၂) တၢ်ဃုသ့ၣ်ညါသမံသမိးသ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်မူးတၢ်ရၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝံဒီး ကီၢ်ဆၢသ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ် မ့တမ့ၢ် ပှၢ်တၢ်ဖိလၢလၢ အဘၣ် တၢ်ဟ့ၣ်အိၣ်မူဒါလီၤဆီလၢ ကဃုသ့ၣ်ညါသမံသမိးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤတဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်မၤထွဲတၢ်လၢလၢတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်-

(က) တၢ်လဲၤဃီၤဆူ တၢ်မူးတၢ်ရၢ်ကဲထီၣ်သးအလီၢ်ဒီး လဲၤကွၢ်သမံသမိးဝဲတၢ်ဖိတၢ်လံာ်လၢ တၢ်ဖိဃၢ်အိၣ်တဖၣ်.

(ခ) ကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ ပှၢ်တူၢ်ကွီၢ်အတၢ်စံးဆၢဘၣ်ဃးတၢ်ဂ့ၢ်လၢပှၢ်သံကွၢ်အိၣ်တဖၣ်.

(ဂ) ပှၢ်တူၢ်ကွီၢ်အံၤ မ့ၢ်တအၢ်လီၤတူၢ်လိာ်အတၢ်ကမၢ်အံၤသၢပျၢၤ ဘၣ်ဃးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤတၢ်ကဃုသ့ၣ်ညါဒ်အိၣ်ဆူညါ လၢပှၢ်တူၢ်ကွီၢ်အပှၢ်အုၣ်သးတဖၣ်အအိၣ်.

(ဃ) မူဒါလၢထးတဖၣ် တၢ်မၤအိၣ်မ့ၢ်ဝံဝဲလံာ်န့ၣ် ပှၢ်အုၣ်သးအံၤကဘၣ်ဆဲးလီၤအမံလီၤ တသုဖဲအသုတၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ် သမံသမိးအိၣ် သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ကဘၣ်မၤအိၣ်လၢ ပှၢ်သးပှၢ်လၢအတဘၣ်ဃးဒီး တၢ်မူးတၢ်ရၢ်တဖၣ်အံၤအမဲာ်ညါ အိၣ်ဒီးတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါဝဲ ပှၢ်သ့ၣ်ကုသးပှၢ်တဖၣ်အံၤ ကဘၣ်ဆဲးလီၤစ့ၢ်ကိးအမံလီၤ

(င) တၢ်ကူၣ်လီၤသ့ၣ်လၢတၢ်တပာ်ကဲတၢ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ် ဖဲတၢ်ကျိၤခုးအခါ တၢ်ကျိၤမၤဟးဂီၢ်ကွံာ်သ့ၣ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၢ် တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တၢ်ကဘၣ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါအိၣ်လၢပှၢ်ပှၢ်လီၤ

(၃) ဘၣ်ဃးသ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်မၤတခါန့ၣ် ပှၢ်မၤတၢ်အကစၢ်အိၣ်ဒီးမူဒါလၢ ကကွၢ်ထွဲတၢ်ဖဲတၢ်မၤလီၤ ဖဲတၢ်ဖဲတၢ်မၤအဆၢကတီၢ် တၢ်ကမၢ်မ့ၢ်ကဲထီၣ်သးတမံမံန့ၣ် တၢ်မၤအကစၢ်အံၤ ကဘၣ်မ့ၢ်ဒ်ပှၢ်တူၢ်ကွီၢ်လီၤ

(၄) တၢ်မၤဝံမၤတဲာ်တၢ်မၤကမၢ်သ့ၣ်ပှၢ်တဖၣ်-

က။ တၢ်မၤဝံမၤတဲာ် သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ကမၢ်တၢ်ဘျၢတဖၣ်

(၁) တၢ်မၤကမၢ်သ့ၣ်တခါလၢ အကဲထီၣ်တၢ်အသးအိၣ်လံာ်(၃)လါဘျၢလၢ တၢ်တတီၣ်ထီၣ်ဒ်ဘၣ်တၢ်ပၤပျၢ်တဖၣ်အံၤ သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါ ခိၣ်မ့တသမံသမိးအိၣ်ဘၣ်ဒီး အိၣ်လီၤဘၢကွံာ်ဝဲတသ့ဘၣ်.

(၂) သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်န့ၣ် ကဘၣ်တီၣ်ထီၣ်အတၢ်ပၤပျၢ် ဖဲတၢ်မူးတၢ်ရၢ်ကဲထီၣ်ဝဲ(၇)သီအတီၢ်ပှၢ်ဆူလီၤ တၢ်ကစီၣ်လၢ တၢ်မၤန့ၢ်ကဒီးအိၣ် လၢခံတဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်ဝဲန့ၣ် ကဘၣ်တီၣ်ထီၣ်ကဒီးလံာ်ပၤပျၢ်အသီဆူ ကီၢ်ရၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်အအိၣ်လီၤ မ့မ့ၢ်တၢ်မူးတၢ်ရၢ်လၢ တၢ်ကဘၣ် တီၣ်ထီၣ်အိၣ်ဒ်ကွီၢ်အသိးတဖၣ် ကီၢ်ရၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်အံၤ ကန့ၣ်လီၤဝဲတၢ်ဆူ ကီၢ်ဆၢ သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်အအိၣ်လီၤ

(၃) ဘၣ်ဃးတၢ်မၤကမၢ်သ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ကမၢ်တဖၣ်အံၤ ကီၢ်ဆၢသ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် ကီၢ်ရၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ် ထး ထီၣ်ဟ့ၣ်ဝဲလံာ် တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးဆူပှၢ်ဘၣ်မူဘၣ်ဒါလၢလၢတဖၣ် လၢကကိးန့ၣ်ဝဲပှၢ်လၢအဘၣ်ဃးဒီးတၢ်မူးတၢ်ရၢ် တဖၣ်အံၤ လၢကဟံးဒီးသမံသမိးအ သးမ့ၢ်ဂ့ၢ် ဟံးဟ့ၣ်စ့အိၣ်လီၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်လီၤ

(၄) လၢတၢ်ဆၢတဲာ်တၢ်ဘၣ်ဟ့ၣ်စ့အိၣ်လီၤန့ၣ် ကီၢ်ဆၢသ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်အံၤ မၤဝဲသ့တုဖဲစ့(၂၅၀၀၀)ကွးလီၤ မ့မ့ၢ်ကီၢ်ရၢၣ် သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါ ခိၣ်တခီ မၤဝဲသ့တုဖဲစ့(၅၀၀၀၀)ကွးလီၤ တၢ်လၢအဒိၣ်န့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အဝဲအံၤတဖၣ်တခီ တၢ်ကဘၣ်တီၣ်ထီၣ်

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ချစ်ခင်အားပေးသော ဘုရားရှိခိုးတော်ပယ်ဖျါတော်ဖော်လီ။

- (၅) လာတီဆာတံတော်သွန်ပျာအတော်ကမန်တဖန်အပူ တော်ကဘဉ်ဃုဃုဒီးသွန်ပျာတော်ဖိတော်လံလော အဟားထီဉ်အလုာ်ပူ ဒီးစု အိဉ်လီးတဖန်လီ။ အဒိ - သွန်တတော်အပူနုဉ်မုာ်ဝဲစု(၂၀၀)ကွးဒီး စုအိဉ်လီးနုဉ်(၂၅၀)ကွးအယိ ခံခါတ်ဖျိဉ် ကမုာ်ဝဲ စု(၄၅၀)ကွးလီ။ ပူ တူဂီကွီနုဉ် မုာ်တတူဂီလိာ်ဝဲတော်ဆာတံတော်အံသောပူ။ တော်ကဘဉ်တီဉ်ထီဉ်တော်ဂုာ်အံဆူ စံဉ်ညီဉ် ကွီဝဲဒါးလာတော်မူးတော်ရ်အဂီလီ။ လာတီအံအဂီ ပူတူဂီကွီကဘဉ်ဆဲးလီအမံဖဲလံာ်တော်အုဉ်သး အပူလီ။
- (၆) ပူတူဂီကွီနုဉ် မုာ်တူဂီလိာ်ဝဲ သွန်ပျာဝဲကျိအတော်ဟုဉ်အိတော်ကမန်ဝဲ မုာ်ဟုဉ်ဝဲစုအိဉ်လီးသောပူ။ ကီဆုဉ်သွန်ပျာဝဲကျိ မုာ်ဒါခိဉ်ကဆဲးလီအမံဒီး ကဟုဉ်ကဒါကွအိတော်မာဘဉ်ဂီအလံာ်ဖျိတော်လီ။ တော်ကဘဉ်ဟုဉ်ကဒါကွစုာ်ကီးတော်ဖိ တော်လံလောတော်ဖျိဟံးဃာ်အိတဖန်လီ။
- ခ။ တော်မူးတော်ရ်လော ပူဃုပူတူဂီကွီတဘဉ်တဖန်အဂီ တော်ဖိတော်လံလော တော်ဖျိဟံးဃာ်အိတဖန် လာမုာ်သွန်ပျာတော် ဖိတော်လံတဖန်အံ။ ခီဖျိကီရုဉ်သွန်ပျာမုာ်ဒါခိဉ်အတော်နုဉ်လီနုဉ် ကီဆုဉ်သွန်ပျာမုာ်ဒါခိဉ်ကဘဉ်သးကျဲမာအိ။
- ဂ။ တဘျီတခိဉ်ပူတူဂီကွီလော အတဲလံာ်တဲလီလီအမံလော ကစံဉ်ဖျိးဟားအိဉ်ခူသုဉ်အဂီတဖန်နုဉ် တော်ကဘဉ်ဖျိအိလီ။ တော်ကမန်လောတော်မာအိအံမုာ်ဒိဉ်ဝဲမးဒီး တော်ဟံးဃာ်ဃာ်ဝဲ, လုဉ်, ကျိ ဃုဉ်ဒီးတော်ဖိတော်လံတဖန်နုဉ်လီ။ ပူတူဂီကွီအံ တော်မုာ်ဖျိဒုးဃာ်အိဒီး တော်ကဘဉ်ပယ်ဖျါဒုးသွန်ညါစံဉ်ညီဉ်ကွီလော အဘူးကတော်တကတဘျီဃီလီ။ ပူတူဂီကွီလော တော်ဖျိဃာ်အိအံ လောတော်ကဒုးဃာ်အိအဂီ တော်ကဘဉ်ဆုဉ်အိဆူပူမာ်အံဝဲဒါးလီ။
- ဃ။ ဘဉ်ဃးတော်မူးတော်ရ်လော တော်တီဉ်ထီဉ်အိဆူ စံဉ်ညီဉ်ကွီဝဲဒါးတဖန်နုဉ် ပူတူဂီကွီအံ တော်မုာ်ပျာကွံအိလောအသံ ဂုအမူဂု ဘဉ်ဆုဉ် ဘဉ်ဃးတော်ဖိတော်လံလော တော်ဖျိဟံးဃာ်အိဒ်အမုာ် သွန်ဒီးတော်ဖိတော်လံလော အဟားထီဉ်လော သွန်ပျာအပူအဂုအကဃုဉ်ဒီးလုဉ်, ကျိပနာ်ဒီး တော်အပိးအလီတဖန်နုဉ် တော်ကဘဉ်သးကျဲမာအိဒ်လဲဉ်အဂု နုဉ် တော်ကဘဉ်ဃုနုဉ်တော်နုဉ်လီလောစံဉ်ညီဉ်ကွီအိအိဉ်လီ။
- င။ ကီဆုဉ်သွန်ပျာဝဲကျိမုာ်ဒါခိဉ်ခဲလော ကဘဉ်အိဉ်ဒီးစရိပတီတဖန်ဒ်အမုာ် တော်မာကမန်သွန်ပျာအတော်ကမန်စရိ, သွန်ပျာအ တော်ဖိ တော်လံလော တော်ဖျိဟံးဃာ်အိတဖန်အစရိ, သွန်ပျာတော်ဖိတော်လံလီမုာ်ပြဲပြဲ တဖန်အစရိတဖန်တ ကးဘဉ် ကဘဉ်အိဉ်စုာ်ကီးဒီး တော်မာကမန်သွန်ပျာအတော်ကွးနီဉ်အနီဉ်ဂီတဖန်လီ။

တိန်နီဉ် -

- (၁) တော်စံးလောတော်လီမုာ်ပြဲပြဲနုဉ်မုာ်ဝဲ တော်လောအကစာ်တအိဉ်ဘဉ်တဖန်လီ။
- (၂) ဘဉ်ဃးတော်ကွးနီဉ်ကွးဃါစရိပတီအကွာ်အဂီနုဉ် လီခါဉ်သးသွန်ပျာဝဲကျိမုာ်ဒါခိဉ်အံဝဲဒါးကဘဉ်ထူးထီဉ်ဟုဉ်ဝဲ တော် နုဉ်လီဆီလီ။
- (၃) တော်လီကဝီလော တော်ထူးထီဉ်ဘိးဘဉ်ပယ်ဖျါအိလော တော်တြီဃာ်အိတဖန်အပူ တော်တြီဃာ်ဝဲတော်ထူးထီဉ် ဟံးဃာ်သွန်ပျာ အတော်ဖိတော်လံကလုဉ်ကလုဉ်တဖန်လီ။ မုာ်လောတော်ဘိးဘဉ်ပယ်ဖျါဒီးတြီဃာ်လံအိအယိ သွန်လော အအိဉ်လော ထံကျိက ပတဖန်, ကျဲကပတဖန်ဒိတကျိနုဉ် တော်သူအိလောတော်ကဒုအဂီအယိတော်တဘဉ်ကုဉ်ကံအိ ဘဉ်. တော်ဘိးဘဉ်တြီဃာ်တဖန်အံလောအဟံဉ်ကဝီဒ်ဝဲအပူကဘဉ်အိဉ်ဒီး တော်ကွးနီဉ်ကွးဃါစရိပတီလီတော် လီဆဲးဝဲ ကဘဉ်ဆုဉ်ပာ် ကီဃာ်စုာ်ကီးဝဲဆူကီဆုဉ်အံဝဲဒါးလီ။

အဆင့် ၃

တၢ်မၤထီၣ်တဖၣ်

၁. တၢ်ထီၣ်တဖၣ်ဒုးသ့ၣ်ပှၢ်အတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအဟးထီၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ဒိတၢ်စဲပနီၣ်တဖၣ်

က။ တၢ်ဒိတၢ်စဲပနီၣ်လၢအချၢ ဒ်လဲၣ်စ့ၣ်အိၣ်ဝဲအသိး သ့ၣ်လၢတၢ်ထုးထီၣ်အီၤတဖၣ်န့ၣ် တသ့ဝဲအသ့ တၢ်ကဘၣ်ဒိန့ၣ် အတၢ်စဲပနီၣ်လၢအချၢလီၤ သ့ၣ်လၢတၢ်ဘၣ်ဒိဃာ်တၢ်စဲပနီၣ်ဖဲအခိၣ်ဆၢၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကူၣ်လီၤအီၤမ့ၢ်ဝံၤသၢပျၢၤ တၢ်ကဘၣ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးလၢ ကဒိအီၤတဘျီဃီလီၤ တုၤမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟဲတုၤဝဲလၢ ဒဲကဝီၤဖဲတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢ တၢ်ကဘၣ်ထီၣ်သ့ၣ် တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဒိဝဲတၢ်စဲပနီၣ်လၢသ့ၣ်တဖၣ်အလီၤ တသ့ဝဲအသ့လၢအချၢဖဲအဟဲတုၤဝဲတဘျီဃီအဆၢကတီၢ်လီၤ

ခ။ တချုးတၢ်ဒိတၢ်စဲပနီၣ်ဒ်ဘၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်သမံသမိးအီၤ- လၢတၢ်ဒိတၢ်သွဲအဂီၢ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်တချုးဒိလီၤတၢ်စဲပနီၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်သမံသမိးကွၢ်ဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢအဖိးမံလိာ်သးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လၢလၢတဖၣ်လီၤ

- (၁) သ့ၣ်လၢတၢ်ဘၣ်ထီၣ်အီၤဖဲသ့ၣ်ထီၣ်အလီၢ်န့ၣ် တၢ်ဒိဃာ်ဝဲသ့ၣ်ကစၢ်အတၢ်စဲပနီၣ်တဖၣ်ဒ်သိးတၢ်ကထံၣ်ဘၣ်အီၤ ညီညီအဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်စၢကဒိဃာ်အီၤလီၤ
- (၂) သ့ၣ်ပျၢၣ်အနီၣ်ဂံၢ် (မ့တမ့ၢ်) သ့ၣ်ပျၢၣ်အကူးဘးပုၣ်န့ၣ် တဘၣ်အါန့ၣ်အနီၣ်ဂံၢ်အိၣ်ဖဲ တၢ်ထုးထီၣ်လဲၣ်စ့ၣ်အပူၤဘၣ် သ့ၣ်တၢ်လၢ တၢ်ထုးထီၣ်အီၤတဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တအါန့ၣ်သ့ၣ်တၢ်လၢအအိၣ်လၢ လဲၣ်စ့ၣ်အပူၤ(၁၀)မ့ၢ်ကယၢသၢပျၢၤတၢ် အါထီၣ်မ့ၢ်ကယၢအဝဲအံၤ တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဒိတၢ်သွဲဝဲ တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢတၢ်ဒိလီၤတၢ်စဲပနီၣ်သ့ၣ်လီၤ
- (၃) သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် နီၢ်ကစၢ်အတၢ်စဲပနီၣ်ကဘၣ်ပာ်ဝဲဒၣ်လီၤ
- (၄) လၢသ့ၣ်တဖၣ်အလီၤန့ၣ် ကဘၣ်ပာ်ဒၣ်ထဲနီၢ်ကစၢ်အတၢ်စဲပနီၣ်တခါဇးလီၤ အါန့ၣ်တၢ်အံၤ တၢ်စဲပနီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကဘၣ်ပျၢၣ်ဂ့ၢ်ဒီး အက့ၢ်အဂီၢ်တဖၣ်တဘၣ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤဘၣ်
- (၅) သ့ၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်စဲပနီၣ်လၢတၢ်ဖိဃာ်အီၤတဖၣ်န့ၣ်, ကဘၣ်ပာ်ဃုာ်စ့ၢ်ကီးတၢ်စဲပနီၣ်လၢ တၢ်ပျၢၣ်အီၤအတၢ်စဲပနီၣ်လီၤ
- (၆) ဖဲတၢ်ဒိဝဲတၢ်ဒိတၢ်သွဲအတၢ်စဲပနီၣ်လၢ သ့ၣ်ခိၣ်ဆၢၣ်အဖိခိၣ်အခါ သ့ၣ်လၢတၢ်ဆါအီၤန့ၣ်တဖၣ် တဘၣ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤကတၢ်ဘၣ် ဖဲတၢ်ကူၣ်လီၤအီၤအခါ ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကူၣ်လီၤအီၤ ဒ်လဲၣ်စ့ၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီအိၣ်ဝဲအသိး တၢ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤတဘၣ်အိၣ်ဝဲဘၣ်
- (၇) သ့ၣ်လၢအတဘၣ်ဘျီဘၣ်ဒါလိာ်သးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လၢထးတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဒိဃာ်ဝဲတၢ်ဖိဃာ်အီၤ အတၢ်စဲပနီၣ်ဝဲ တၢ်ကဘၣ် ဆၢတၢ်ပာ်ထီၣ် တၢ်ပာ်ပျၢၣ်ဆူကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မ့ၢ်ဒါခိၣ်အအိၣ်လီၤ ဘၣ်ဆၢၣ်သန့က့ မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကမ့ၢ်လၢအဆဲးန့ၣ် သ့ၣ်ကစၢ်အံၤကဘၣ် ဟ့ၣ်ဝဲ စ့အိၣ်လီၤတဘျီဃီဆူကီၢ်ရၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိမ့ၢ်ဒါခိၣ်အအိၣ်ခိဖျိကီၢ်ဆၢၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲ ကျိမ့ၢ်ဒါခိၣ်အဝဲဒါလီၤ အဝဲမ့ၢ်အာၣ်လီၤဝဲ မးတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးသ့ၣ်လီၤ

က။ တၢ်ထီၣ်သ့ၣ်အထီၣ်ဒီးအတဝီ(လုံးပတ်)- ဖဲတၢ်ထီၣ်ဝဲသ့ၣ်ပျၢၣ်အထီၣ်အခါ တၢ်ဘၣ်စးထီၣ်ထီၣ်အီၤလၢအခိၣ်တုၤလၢ အကတၢ်အစိးလီၤ တၢ်ထီၣ်တဖၣ်န့ၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်ဒ်တၢ်အဘူးကတၢ်ဒီးပုၣ်လီၤ အဒိ/ မ့ၢ်အိၣ်စ့ၣ်န့ၣ် (၁၈)ပုၣ်ဒီး (၆)လဲးမးန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဟံးန့ၣ်ဒ် (၁၈)ပုၣ်လီၤ

မ့ၢ်တခီ တၢ်ထီၣ်အံၤမ့ၢ်အါန့ၣ် (၁၈)ပုၣ် ဒီး(၆)လဲးမးန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဟံးန့ၣ်အီၤလၢ (၁၉)ပုၣ်လီၤ တၢ်တဘၣ်ပာ်

တၢ်သ့ၣ်အနါစ့ၤပူၤ ဒီးထီၣ်အိၣ်ဘၣ်. ဖဲတၢ်ထီၣ်ဝဲသ့ၣ်အတဝီအခါ တၢ်ကဘၣ်မၤအိၣ်ဖဲအခါသးလိၤလိၤလိၤ. တၢ်ထီၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဟံးန့ၣ်အိၣ်လၢအဘူးကတၢ်လဲးမးလိၤ. အဒိ/ အတဝီမ့ၢ်အိၣ်ဖဲ(၅)ပုၣ် (၃.၅)လဲးမး ဒီး (၅)ပုၣ် (၄.၅)လဲးမး အဘၣ်စၢၤန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဟံးလၢအမ့ၢ် (၅)ပုၣ် (၄)လဲးမးလိၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်အိၣ်ဝဲအါန့ၣ် (၅)ပုၣ် (၄.၅)တခီသၢပူၤ တၢ်ကဘၣ်ဟံးန့ၣ်အိၣ်လၢအမ့ၢ် (၅)ပုၣ် (၅)လဲးမးလိၤ.

ဃ။ တၢ်ထီၣ်ဝဲချံၣ်ပျီၣ် (ချံၣ်ပျီၣ်) - လၢတၢ်ကဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်အဂီၢ် တၢ်ဘၣ်ထီၣ်ဝဲချံၣ်ပျီၣ်ဒီးတၢ်အံၤ တၢ်ဘၣ်ထီၣ်ဝဲ တၢ်လိၤဖဲချံၣ်အခါသးလိၤလိၤချံၣ်တဝီလိၤ. တၢ်ထီၣ်လၢတၢ်မၤန့ၣ်အိၣ်အံၤ တၢ်ဘၣ်ထီၣ်န့ၣ်ဟံးပုၣ်ဖျိၣ်ယုၣ်အိၣ်ဒီး အထီတပုၣ်န့ၣ် (၃)လဲးမးစ့ၣ်စ့ၣ်လိၤ.

င။ သ့ၣ်လၢတၢ်ထီၣ်အိၣ်ဝဲဒီး တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလံတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဒိဝဲအနီၣ်ဂံၢ်ဖဲ အနါဒုပူၤအဖီလၢတၢ်ကျိပလူၣ်အဖီ ခိၣ်လိၤ. မ့တမ့ၢ် တၢ်ဘၣ်ဒိဃာ်အိၣ်ဖဲသ့ၣ်ပျီၣ်အခိၣ်ထိးခံကပလၢာ်လိၤ. တၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်အတၢ်စဲပုၣ်နီၣ်လၢ တၢ်သ့ၣ်အိၣ်အံၤတၢ်မ့ၢ် ဆီတလဲသ့ၣ်အိၣ်လၢအသီန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်စးထီၣ်သ့ၣ်အိၣ်လၢနီၣ်ဂံၢ် (၁)ကဒီးလိၤ.

၂. တၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လဲၣ်စ့ၣ်, တၢ်သမံသမိးလံာ်ဃးဃာ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ဟံးဖျိၣ်ဟံးဃာ်လဲၣ် စ့ၣ်လဲးမးတဖၣ်

က။ လံာ်ဃးဃာ်ခဲလၢာ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဆဲးလိၤမံၤထဲဒ်မံၤထဲတဖၣ်လိၤ. မံၤထဲလၢတၢ်ဆဲးလိၤအံၤန့ၣ် တၢ်တြီအိၣ်ဃးဃးလိၤ. တၢ်ကမ့ၢ်လၢတၢ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးဘျီအိၣ်လၢတၢ်ဆဲးလိၤမံၤန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဆဲးလိၤမံၤဖဲအပၤဒီးဘျီအိၣ်လိၤ.

ခ။ တၢ်မၤန့ၣ်စ့ၣ်အလံာ်ဖျိၣ်တဲာ်လံာ်အုၣ်သးတဖၣ် (ပြေစာ)

(၁) တၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်တၢ်မၤန့ၣ်စ့ၣ်လံာ်ဖျိၣ်တဲာ်တဖၣ် - ဖဲတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်လၢသ့ၣ်ပျီၣ်အဂီၢ်ဝံၤန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ် တၢ်ဒီးန့ၣ်စ့ၣ် လံာ်ဖျိၣ်တဲာ်လိၤ. တၢ်မၤန့ၣ်စ့ၣ်လံာ်ဖျိၣ်တဲာ်မ့ၢ်ဝံၤဒီး လဲၣ်စ့ၣ်ကစၢ် မ့တမ့ၢ် ပုၤလၢအဆဲးလိၤအမံၤလၢ လံာ်ဃး ဃာ် တဖၣ်အံၤ ကဲထီၣ်ပုၤလၢ အမၤန့ၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံာ်တဖၣ်လိၤ. လဲၣ်စ့ၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဆီတၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်စ့ၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်ဂ့ၤ, မ့တမ့ၢ် တၢ်လၢအဘၣ်ဃးဒီး ကၢ်ထြးလံာ်ဃးဃာ်အဂီၢ် တၢ်မ့ၢ်ဘၣ်သ့ၣ်န့ၣ်စ့ၣ်လၢအမ့ၢ်လံာ်အုၣ်ကီၤ. အစ့မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်မၤအိၣ်မ့ၢ်ဝံၤဒီး တၢ်ကထုးထီၣ်ဟ့ၣ်အိၣ်လံာ်အုၣ်သး (ပြေစာ)လိၤ. ဘၣ်ဃးလဲၣ်စ့ၣ်အဂၤတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ခိတၢ်သ့ၣ် လၢတၢ်ဟ့ၣ်အိၣ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ. ဖဲတၢ်ဟ့ၣ်စ့ၣ်ဝံၤ တၢ်မၤန့ၣ်စ့ၣ်လဲၣ်စ့ၣ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ. တၢ်ကဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လံာ်ဖျိၣ်တဲာ် (ပြေစာ)လိၤ.

(၂) လံာ်ဖျိၣ်တဲာ်(ပြေစာ)ဒ်လဲၣ်အဂီၢ် - လဲၣ်စ့ၣ်ကစၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ပုၤမၤသ့ၣ်ကၢ်ထြးတဂၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဖဲတၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်အိၣ်လံာ်ဖျိၣ်တဲာ် အခါ တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်လိၤဆီအိၣ်တဂၤစ့ၣ်စ့ၣ်လိၤ. ဘၣ်ဆၢသန့ၣ်က့ သ့ၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, သ့ၣ်ပျီၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံာ်အဂၤမ့ၢ်ဂ့ၤ. လၢပုၤထဲတဂၤအဂီၢ် လဲၣ်စ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကၢ်ထြးလံာ်ဃးဃာ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ထုးထီၣ်အိၣ်ဝဲတဂၤတီၢ်ဃီ တၢ်ဟ့ၣ် အခွဲးလၢ တၢ်ကဒိလိၤတၢ်စဲပုၣ်နီၣ်မ့ၢ်ဝံၤဒီး တၢ်ဟ့ၣ်လံာ်အုၣ်သး(ပြေစာ)ထဲတခါဇၢသ့ၣ်လိၤ.

လံာ်ဖျိၣ်တဲာ်(ပြေစာ)လၢတၢ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်အိၣ်လၢ တၢ်ကထုးထီၣ်သ့ၣ်ပျီၣ်အတၢ်ဖိတၢ်လံာ်အဂီၢ် တဖၣ်အံၤအပူၤန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ကွဲးဒါ န့ၣ်ဝဲလဲၣ်စ့ၣ် မ့တမ့ၢ်, ကၢ်ထြးအလံာ်ဃးဃာ်အနီၣ်ဂံၢ်ဒီးမ့ၢ်နံၤမ့ၢ်သီတဖၣ်လိၤ.

ဂ။ တၢ်မၤနီၣ်ဃာ် လဲၣ်စ့ၣ်လၢအဘၣ်ဃးတဖၣ် - ဖဲလဲၣ်စ့ၣ်အပူၤ သ့ၣ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံာ်အဂၤအဂၤ လၢတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢ တၢ်ကထုးထီၣ်အိၣ်အံၤ တၢ်ကဘၣ်ကွဲးဒါ န့ၣ်ယုၣ်အနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဖိလိၤတၢ်လိၤဆဲးဃုာ်ဒီး လံာ်ဖျိၣ်တဲာ်(ပြေစာ)အနီၣ်ဂံၢ်ဒီးမ့ၢ် နံၤမ့ၢ်သီတဖၣ်ဖဲလဲၣ်စ့ၣ်အချၢဒီး တၢ်ကဘၣ်ဆဲးလိၤမံၤဒီးမ့ၢ်နံၤမ့ၢ်သီတဖၣ်လိၤ. ဒ်လဲၣ်စ့ၣ်ပူၤအိၣ်ဝဲအသိး နီၣ်ဂံၢ်လၢအအိၣ် တၢ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးတဖၣ်စ့ၣ်ကီၤ တၢ်ကဘၣ်ဟံးပျီၣ်အိၣ်လိၤ.

ဃ။ တာ်ထီၣ်ကွၢ်သမံသမိးလံာ်ဖှိတဲာ်(ဪစာ) ဒီးသ့ၣ်တဖၣ် - ဖဲတာ်မၤန့ၢ်အခွဲးကိးဘျီဒဲး, သ့ၣ်လၢတာ်ဟ့ၣ်အခိအ သွဲဝံတဖၣ်န့ၢ် အိၣ် ဒီးအနီၣ်ဂံၢ် အတာ်ထီၣ်တာ်ဒွဲးတာ်စဲပနီၣ်တဖၣ်လီၤ. တာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တာ်ကဘၣ်လဲၤသမံသမိးအီၤ ဒီးလံာ်ဖှိတဲာ်(ဪစာ)လီၤ. တာ်က ဘၣ်ကွၢ်အီၤလီၤတာ်လီၤဆဲးလၢ အဘၣ်တဘၣ်အဂ့ၢ်လီၤ. မ့ၢ်နံၤမ့ၢ်သီတဖၣ်န့ၢ်တာ်က ဘၣ်ကွဲးလီၤအီၤဖဲ လံာ်ဖှိတဲာ် (ဪစာ)အချာဝံၤ တာ်ကဘၣ်ဆဲးလီၤမံၤလီၤ. တာ်မ့ၢ်ထံာ်လၢ တဘၣ်လိာ်အသးဒီး လံာ်ဖှိ တဲာ် (ဪစာ)န့ၢ် တာ်ကဘၣ်ဖိာ်အီၤဒီးဟံးန့ၢ်အဂ့ၢ်လီၤ. လဲာ်စ့ၣ်လၢ အမ့ၢ်နံၤမ့ၢ်သီလၢာ်တဖၣ်န့ၢ် တာ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ကဒါက့ၤ အီၤလီၤ.

၃. တာ်ထီၣ်ထွဲသ့ၣ်လံာ်အုၣ်သး(ဪစာ)တဖၣ် -

က။ တာ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်တာ်ထီၣ်ထွဲသ့ၣ်လံာ်အုၣ်သး(ဪစာ)- မ့တမ့ၢ်သ့ၣ်ပဟံာ်န့ၢ် သ့ၣ်အဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်အဂီၢ် ကီၢ်ဆၣ် သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ် ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်အခွဲးသ့ၣ်လီၤ. လၢသ့ၣ်ပဟံာ်အဂီၢ် ကီၢ်ရ့ၣ်သ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်ကဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ဝဲလီၤ.

ခ။ တာ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်တာ်ထီၣ်ထွဲသ့ၣ်လံာ်အုၣ်သး(ဪစာ)ဒ်လဲာ်- သ့ၣ်ပှၢ်တာ်ဖိတာ်လံၤလၢ တာ်ဆှၢအီၤလၢထံကျိအကျဲ တဖၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်လၢတာ်ဆှၢအီၤအဘျီတဖၣ်အဘျီအယိမ့ၢ်ဂ့ၤ. တာ်ဆှၢအီၤလၢထံတထီမ့ၢ်ဂ့ၤ. တာ်ကဘၣ်ကွဲးတာ်ထီၣ်ထွဲသ့ၣ် အလံာ်အုၣ်သး လီၤဆီ ဒီးထုးထီၣ်ဟ့ၣ်အီၤလီၤ. တာ်မ့ၢ်ဆှၢအီၤလၢလ့ၣ်မ့ၢ်အူန့ၢ် ဒ်တာ်ပာ်ပနီၣ်အနီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဖိအိၣ်ဝဲအသိး တာ်ဘၣ်ကွဲးထၢန့ၢ်အီၤလၢ (ဪစာ) အပူၤဒီးထုးထီၣ်ဟ့ၣ်အီၤလီၤ. တာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တာ်ဆှၢအီၤတဘျီဃီ မ့တမ့ၢ် တာ်နီၤဖး ဆှၢအီၤတဘျီဘၣ်တဘျီသ့ဝဲဒ်လီၤ.

ဂ။ တာ်ဂ့ၢ်လၢအကဘၣ်ပာ်ဖဲ(ဪစာ)အပူၤ - ဪစာအခိၣ်ထိးန့ၢ် ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတာ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ် တာ်ဖိတာ်လံၤတဖၣ်အ နီၣ်ဂံၢ်ဒီးမ့ၢ်နံၤ မ့ၢ်သီလီၤ. လၢလံာ်အုၣ်သးအံၤအပူၤ တာ်ကဘၣ်ကွဲးဃာ်တာ်ဖိတာ်လံၤတဖၣ် အနီၣ်ဂံၢ်ရဲၣ်ပျီပျီလီၤ.

ဃ။ ဒ်လံာ်အုၣ်သး(ဪစာ)အပူၤအိၣ်ဝဲအသိး တာ်ခိတာ်သ့အတာ်စဲပနီၣ်တဖၣ် ကဘၣ်ဖျါဝဲရဲၣ်ပျီပျီလီၤ.

င။ ဪစာ အလံာ်ဖှိတဲာ်တဖၣ် သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိမူဒါခိၣ်လၢ အထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ဪစာန့ၢ် ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲသ့ၣ်ကစၢ် မ့တမ့ၢ် အဝဲအခါစးလၢ ဪစာအလံာ်ဖှိတဲာ်လၢအခိၣ်ထိးတဘၣ်ဝဲၤ သၢဘ့ၣ်တဘ့ၣ်န့ၢ် ကဟ့ၣ်ဝဲဆူပှၢ်လၢအအိၣ်ဒီးမူဒါလၢ ကသမံသမိးတာ်ဖိတာ်လံၤတဖၣ်လၢတာ်ဆှၢအီၤလၢကျဲန့ၢ် လီၤ.

စ။ သ့ၣ် မ့တမ့ၢ် တာ်ဖိတာ်လံၤအဂၤလၢ တာ်ကစိာ်အီၤလၢလ့ၣ်မ့ၢ်အူန့ၢ် ဖဲတာ်စိာ်အီၤအခါ ကဘၣ်အိၣ်ဃုာ်ဒီး လံာ်ဖှိတဲာ် အဆိကတာ်တဘ့ၣ်ဃုာ်ဒီး ခံဘ့ၣ်တဘ့ၣ်ဖဲသ့ၣ်ကစၢ်အစုပူၤလီၤ. တာ်မ့ၢ်တမၤန့ၢ်လံာ်ဖှိတဲာ်ခံဘ့ၣ်တဘ့ၣ်ဒီးဘၣ်န့ၢ် လ့ၣ်မ့ၢ် အူသန့ၢ်ခိၣ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢ ကတီၣ်ထီၣ်တာ်ဖိတာ်လံၤတဖၣ်လၢ လ့ၣ်မ့ၢ်အူအလိဘၣ်.

ဆ။ တာ်ဖိတာ်လံၤလၢတာ်ကဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လံာ်အုၣ်သး(ဪစာ)တဖၣ် - သ့ၣ်ပှၢ်အတာ်ဖိတာ်လံၤလၢလၢာ်တဖၣ်ခိၣ် န့ၢ် အလီၢ်အိၣ်လၢတာ်ကဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်ဝဲ လံာ်အုၣ်သး(ဪစာ)တဖၣ်လီၤ.

- (၁) သ့ၣ်
- (၂) ဝၣ်ဒီးဂ့ၢ်
- (၃) သ့ၣ်အဘ့ၣ်လၢအမ့ၢ် လမုလမ့တဖၣ်
- (၄) ရှား
- (၅) ချိတ် တဖၣ်လီၤ.

ရှ။ တာ်မၤ လံာ်အုၣ်သး(ဪစာ)တဖၣ်န့ၢ် တာ်ကဘၣ်ထုးထီၣ်ဟ့ၣ်အီၤအခွဲးတုၤလၢ တာ်ဖိတာ်လံၤလဲၤတုၤဆူ တာ်ပာ်ပနီၣ်အီၤ အလီၢ်တ စုလီၤ. တာ်ကဘၣ်ကွဲးဃာ်ပှၢ်ဆှၢတာ်ဖိတာ်လံၤတဖၣ်အံၤ မံၤဒီးတာ်လီၢ်တာ်ကျဲဖဲ လံာ်အုၣ်သး(ဪစာ) အခိၣ်ထိး

စွန့်စွန့်လီၤ တၢ်ဖိတၢ် လံၤကစၢ်အမံၤန့ၣ် ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲ ပှၤလၢအတူၢ်လိာ်ဟံးန့ၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဂၤလီၤ တၢ်အံၤမ့ၢ်ဝဲၤ လံာ်အုၣ် သး(ဗျော့စၢ)န့ၣ် တၢ်ကဘၣ် ဆှၢကဒါက့ၤအိၤဆူ ဝဲၤကျိၤမူဒါခိၣ်လၢအထူးထီၣ်ဟ့ၣ်အိၤအိၣ်လီၤ

ည။ တၢ်ဆှၢထီၣ်ဆှၢလီၤတၢ်အဆၢကတီၢ် - တၢ်မ့ၢ်တမၤန့ၣ် ကီၢ်ရှၢ်သ့ၣ်ပှၤမူဒါခိၣ်အတၢ်န့ၣ်လီၤဘၣ်န့ၣ် ကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်ပှၤ မူဒါခိၣ်အံၤ ဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ဆၢကတီၢ်အါန့ၣ်တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဃာ်အိၤအံၤတသ့ဘၣ်.

၄. တၢ်ဘူးသ့ၣ်လၢလွးအလဲၣ်စ့ၣ်တဖၣ် -

က။ တၢ်ထူးထီၣ်ဟ့ၣ်အိၤလၢမနုၤအဂီၢ် - လွးအလဲၣ်စ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ထူးထီၣ်ဟ့ၣ်အိၤလၢ

(၁) တၢ်ကမၤတၢ်ဆါတၢ်ပှၤအဂီၢ် မ့တမ့ၢ်

(၂) တၢ်မၤအဂုၤအဂၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ ဘၣ်ဃးတၢ်မၤအဂုၤအဂၤတဖၣ်အဂီၢ် ဒ်တၢ်ဆါတၢ်ပှၤသ့ၣ် အလဲၣ်စ့ၣ်အိၣ်ဝဲအ သိး တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤလီၤ

ခ။ တၢ်ထူးလွးအလီၢ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်သ့ၣ်ထီၣ်အိၤဖဲ သဝီပှၤမ့ၢ်ဂုၤ မ့တမ့ၢ် သဝီအချၢအိၣ်ယံၤဒီးသဝီ အကဲး(၁၀၀)အပူၤ မ့ၢ်ဂုၤ န့ၣ်လီၤ မ့တမ့ၢ် လၢကီၢ်ရှၢ်သ့ၣ်ပှၤမူဒါခိၣ်န့ၣ်လီၤအိၤန့ၣ် တၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢ တၢ်ကသ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ထူးလွးအလီၢ်လၢ အအိၣ်ဘူးဒီးထံလုာ်ဘၢတၢ်သ့အလီၢ် (၄၀၀)ကဲးအပူၤဘၣ်. ဖဲလဲၣ်စ့ၣ်အပူၤ ဘၣ်ဃးတၢ်ထူးလွးအလီၢ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ် ကွဲးဟံၣ်ပှၤအိၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးလီၤ

ဂ။ တၢ်သမံၤသမိးတၢ်ထူးလွးအလီၢ်တဖၣ် ဖဲတၢ်သမံၤသမိးတၢ်ထူးလွးအလီၢ်တဖၣ်အခါန့ၣ် တၢ်ကဘၣ်သမံၤသမိးကွၢ်ဝဲဒုၣ် လၢ တၢ်မၤအိၤဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါ ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢကွဲးဃာ်အိၤဖဲလဲၣ်စ့ၣ်အပူၤအဂီၢ်လီၤ သ့ၣ်လၢတၢ်ခိတၢ်သ့အတၢ်ဖဲပနီၣ်တ ဟံၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်တဘၣ်ဟဲစိာ်ဘူးအိၤဖဲ တၢ်ထူးလွးအိၣ်တၢ်အလီၢ် (၁၀၀)ကဲးအပူၤဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်ခိပတၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢ ပှၤ တၢ်ကဟံးန့ၣ်ကွံာ် တၢ်ထူးလွးအလဲၣ်စ့ၣ်လီၤ

၅. တၢ်ဘူးသ့ၣ်လၢစဲးတဖၣ် -

တၢ်မ့ၢ်တမၤန့ၣ် တၢ်ကဘူးသ့ၣ်အလဲၣ်စ့ၣ်လၢ ကီၢ်ရှၢ်မူဒါခိၣ်အိၣ်န့ၣ် သ့ၣ်လၢတၢ်တီၣ်ထီၣ်လံၤအခိတဖၣ် တၢ်ဘူး သ့ၣ်ဖးအိၤတသ့ဘၣ်. လဲၣ်စ့ၣ်အပူၤ တၢ်ကဘၣ်ကွဲးဒါန့ၣ်ဝဲ လွးစဲးအိၣ်တၢ်အလီၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးလီၤ သ့ၣ်လၢတၢ်ဘူးသ့ၣ်ဖး အိၤအစရီတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ကွဲးနီၣ်ဃာ်အိၤကိးမ့ၢ်နံၤဒဲးလီၤ သ့ၣ်လၢအအိၣ်လၢ စဲးဘူးသ့ၣ်အကရၢၢ်ပှၤတဖၣ်အစရီစ့ၢ်ကိး တၢ်ကဘၣ် သမံၤသမိးအိၤလီၤ သ့ၣ်ပှၤလၢအတအိၣ်ဒီး တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သ့အတၢ်ဖဲပနီၣ်န့ၣ် ကီၢ်ရှၢ်သ့ၣ်ပှၤ မ့တဟ့ၣ် လီၤတၢ်န့ၣ်လီၤဘၣ်န့ၣ် တဘၣ် အိၣ်ဘူးဒီးသ့ၣ်စဲးအိၣ်တၢ်အလီၢ် (၁၀၀)ကဲးဘၣ်.

၆. တၢ်ကျိထူးထီၣ်(ရှါး)အမုၢ်ဒီးတၢ်သမံၤသမိးတၢ်ဖိအိၤတဖၣ် -

က။ ဖဲတၢ်သမံၤသမိးဝဲတၢ်ဖိ(ရှါး)အလီၢ်အခါ တၢ်ကဘၣ်သမံၤသမိးလၢ တၢ်အံၤတၢ်တဘၣ်ကျိၣ်ကျိၣ်ဖိဃုာ်အိၤဒီး သ့ၣ်ဖဲးဘ့ၣ်အဂုၤအဂၤအသိးတဖၣ်ဘၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်ထံၣ်လၢတၢ်ဖိကျိၣ်ကျိၣ်အိၤသၢပှၤ တၢ်ကဟံးန့ၣ်အရူဒီးဟ့ၣ်အိၤ တၢ်ကမ့ၢ်လီၤ

ခ။ ဖဲတၢ်လဲၤသမံၤသမိးတၢ်ဖိ(ရှါး)အလီၢ်အခါ တၢ်ကဘၣ်ကွဲးလီၤမုၢ်နံၤမုၢ်သီဖဲလဲၣ်စ့ၣ်အချၢဝဲၤ တၢ်ကဘၣ်သမံၤသမိးတၢ် တဖၣ်ဒ် လာ် တဖၣ်အသိးလီၤ

- (၁) ဖဲလဲဉ်စ့ဉ်အပူၤ တၢ်ဟံပနီဉ်ဟ့ဉ်တၢ်အခွဲးလၢ တၢ်ကသုဉ်ထီဉ်တၢ်ဖိ (ရှါး)အလီၢ်အဒဲကဝီၤလီၤ တၢ်အံၤမ့တမ့ၢ်လၢ ကီၢ်ရုဉ်သ့ဉ်ပှၢ်မူဒါခိဉ်ဟ့ဉ်အိၤ အခွဲးဘၣ်န့ဉ် တၢ်မၤအိၤတသ့ဘၣ်. ဒဲကဝီၤအဝဲအံၤ တၢ်သုးအိၤဆူတၢ်လီၢ်အကစ့ၢ်ကိး တသ့ဘၣ်.
- (၂) ဖဲလဲဉ်စ့ဉ်အပူၤ တၢ်ဖိ(ရှါး)သပၤမိခဉ်အနီဉ်ဂံၢ်န့ဉ် ဘၣ်တၢ်ဟံပနီဉ်အိၤလီၤ. တၢ်တဘၣ်သူ သပၤမိခဉ်အနီဉ်ဂံၢ် အါန့ဉ် တၢ်ဟံပနီဉ်အိၤဘၣ်.
- (၃) လီၤဆီဒဉ်တၢ် လီၢ်ကဝီၤမူဒါခိဉ်တဖၣ်အံၤ ကဘၣ်လဲၤသမံသမိးဝဲ တၢ်ဖိ(ရှါး)အလီၢ်ဒီး တၢ်ကျိ (ရှါး)အမ့ၢ်တဖၣ် ထီဘိလီၤ. တၢ်မ့ၢ် မၤဟးဂီၤကလီကလီ(ရှါး)မ့ၢ်တဖၣ်န့ဉ် တၢ်ကဘၣ်ကွဲးနီဉ်ကွဲးဃါအိၤဒီး တၢ်ကဘၣ်တီဉ်ထီဉ်ဆူ ကီၢ်ဆဉ်သ့ဉ်ပှၢ်မူဒါခိဉ်အဝဲဒါးန့ဉ်လီၤ.

အဆၢဒိဉ် ၄

ကမ့ၢ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်

၁. ပျံၤကျိၤချၢသ့ဉ်ပှၢ်တဖၣ်

က။ လၢတၢ်ကဘၣ်ဟံဉ်ဃီအဂီၢ် သ့ဉ်လၢအတမ့ၢ်ပဟံဉ်တဖၣ် တၢ်ဟံးန့ၢ်သူအိၤတလီဉ်တၢ်ဟ့ဉ်တၢ်ခိတၢ်သ့သ့တုၤလၢ (၅)တၢ်တစု တကးဘၣ် မ့ၢ်အါန့ဉ်(၅)တၢ်န့ဉ် တၢ်ကဘၣ်ဟ့ဉ်တၢ်ခိတၢ်သ့တဝ်လီၤ. ကီၢ်ဆဉ်သ့ဉ်ပှၢ်မူဒါခိဉ်တဖၣ်န့ဉ် ကဘၣ်ဟးတဲနၢ်ပၢ်ဝဲပှၢ်ဒုဖိသဝီဖိလၢအယုထီဉ်တၢ်တဖၣ်လၢဘၣ်ဃးဒီးတၢ်သိဉ်တၢ်သိတဖၣ်ဒ်လၢအသိးလီၤ.

- (၁) တၢ်လၢအဝဲသ့ဉ်လိဉ်ဝဲလၢအတမ့ၢ်သ့ဉ်ပဟံဉ်တဖၣ်န့ဉ် လၢအဝဲသ့ဉ်ကသုဝဲအစီၢ် ကဘၣ်ကွဲးတီဉ်ထီဉ်ဝဲဆူ ကီၢ်ဆဉ် သ့ဉ်ပှၢ်မူဒါခိဉ်အဝဲဒါးလီၤ.
- (၂) ကီၢ်ဆဉ်သ့ဉ်ပှၢ်မူဒါခိဉ်ဝဲဒါးမ့ၢ်တဟ့ဉ်အခွဲးန့ဉ် တၢ်ကျိဟံးန့ၢ်သ့ဉ်တဖၣ်ဖဲအသးတသ့ဘၣ်.
- (၃) သ့ဉ်လၢတၢ်မၤန့ၢ်အခွဲးလၢ တၢ်ကျိဟံးန့ၢ်အိၤတဖၣ်န့ဉ် ကီၢ်ဆဉ်သ့ဉ်ပှၢ်မူဒါခိဉ် ထီဉ်ဒူးအိၤဒီးဒိတၢ်စဲပနီဉ်ဝံၤ တဝံၤဒဲးသၤပျံၤ တၢ်ကဟံအိၤဒ်ဖဲ တၢ်ကျိအိၤသ့ဉ်ခိဉ်ဆၢဉ်အိဉ်တၢ်အလီၢ်လီၤ.
- (၄) သ့ဉ်လၢတၢ်ဟ့ဉ်အခွဲးသ့ဉ်တဖၣ်အံၤ ကီၢ်ဆဉ်သ့ဉ်ပှၢ်မူဒါခိဉ်ကဘၣ်လဲၤမၤအိၤလၢအနီၢ်ကစၢ် လၢတၢ်ဟံပနီဉ်သ့ဉ်စ့ၤ ကတၢ်ကဘၣ်အိဉ် (ရဲဉ်စ့လံးပတ်)(၅)ပှၢ်(၆)လဲးမးလီၤ. သ့ဉ်လၢအဆံးန့ၢ်ဒ်သ့ဉ်ဖျၢဉ်အံၤန့ဉ် တၢ်တဘၣ်ကျိ လီၤဃၢ်အိၤဘၣ်.
- (၅) လၢတၢ်ကျိလီၤဃၢ်ကူးတဲာ်သ့ဉ်တဖၣ်အပူၤ တၢ်တဘၣ်မၤဘၣ်ဒ်ဘၣ်ထံးမၤဟးဂီၤသ့ဉ်အဂၤလၢတၢ်တဟ့ဉ်အခွဲး တဖၣ်ဘၣ်.
- (၆) တုၤမ့ၢ်တၢ်ထီဉ်ဒူးအိၤတဘျီဃီ သ့ဉ်လၢအအါန့ဉ်(၅)တၢ်တဖၣ်န့ဉ် ဒ်ကူးဘၢပှၢ်အိဉ်ဝဲအသိး တၢ်ကဘၣ်ဟ့ဉ်အပူၤ တဝ်တဘျီဃီလီၤ.
- (၇) တၢ်ဘူးလူးအလီၢ်န့ဉ် တၢ်တဟ့ဉ်အခွဲးလၢ တၢ်ကဟံအိၤဖဲပှၢ်ပူၤဘၣ်. တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤဖဲအိဉ်ဘူးဒီးသဝီလီၤ.

- (၈) တာ်တိသ့ၣ်ဖးဘူးသ့ၣ်န့ၣ် တာ်ကဘၣ်မးဒၣ်သ့ၣ်လၢတာ်ပျဲပူၤတာ်ခိတာ်သွဲတဖၣ်လီၤ. သ့ၣ်အဂုၤအဂၤတဖၣ်န့ၣ် တာ်တဘၣ်တိသ့ၣ် ဖးဒီးဘူးအိၤဘၣ်. မ့ၢ်သ့ၣ်မ့ၢ်ဘၣ်န့ၣ် တာ်ဘူးလွးအလီၢ်အံၤ တာ်ကဘၣ်ပာ်ဒၣ်အိၤဖဲ နီၢ်ကစၢ် အကရၢ်ပူၤလီၤ.
- (၉) သ့ၣ်လၢတာ်ပျဲပူၤအခိအသ့ၣ်လၢ တာ်တိသ့ၣ်ဖးဘူးအိၤတဖၣ်အံၤ တာ်ကဘၣ်တြီယာ်လၢ တာ်သုတဆါအိၣ်အိၤဆူ ဟံၣ်လၢတာ်ဘျီ အိၤဝံၤအအိၣ်ဘၣ်.
- (၁၀) တာ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢ တာ်ကဘူးသ့ၣ်လဲၣ်စ့ၣ်အဆၢကတီၢ်မ့ၢ်လၢာ်ဝဲန့ၣ် လၢ(၃)သီအတီၢ်ပူၤ တာ်ဘူးတာ်အတာ် ဖိတာ်လံၤခဲလၢာ် တာ်ကဘၣ်ဆူ က့ၤအိၤဆူ ကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်ပျဲဝဲကျိၤအဝဲဒၣ်ဒါးသ့ၣ်ပျဲကတၢ်လီၤ.
- (၁၁) ပုၤလၢအလဲၤခိပတၢ်တာ်သိၣ်တာ်သီလၢထးတဖၣ်န့ၣ် ကတူၢ်ဘၣ်ဝဲတာ်ဟ့ၣ်တာ်ကမၢ်ဘၣ်ဃးသ့ၣ်ပျဲတဖၣ်လီၤ.

ခ. တာ်ဘူၣ်တာ်ဘါသရိၣ်တဖၣ်“ တာ်သိၣ်လိကိတဖၣ်”ဒီးတိၤတဖၣ်

လၢတာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ် ဒ်ကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်ပျဲမူဒါခိၣ်ဟ့ၣ်ဝဲအခွဲးအသိး သ့ၣ်မနုၤဂုၤမနုၤဂုၤ တာ်ဟံးန့ၣ်ထုးထီၣ်အိၣ် တအိၣ်ဒီး တာ်ခိတာ်သွဲတုၤ(၂၀)တၣ်တစုၤလီၤ. တာ်အံၤမ့ၢ်တလၢဝဲဒ်သၢပူၤ တာ်ကဘၣ်ဃုအါထီၣ်ကဒီးအိၣ် လၢကီၢ်ဆၣ် သ့ၣ်ပျဲမူဒါခိၣ်အအိၣ်သ့ တုၤ(၁၀)တၣ် ဘၣ်ဆၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်သ့ၣ်အခိအသ့ၣ်တတၢ်ဒ်ကီၢ်သုလုၤသ့ၣ်ပျဲပာ်ပနီၣ်သ့ၣ်အခိအ သိးန့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ တာ်ဆါ အိၣ်အိၤအခွဲးတအိၣ်လုၤတက့ၤဘၣ်.

တာ်သိၣ်တာ်သီတဖၣ်အံၤ ဒ်အဆၢ (က)နီၣ်ကံၢ်(၆)တဟ်(အလွဲ)န့ၣ် တာ်ကဘၣ်လုၤပိာ်မးထွဲဝဲတာ်သိၣ်တာ်သီအဂၤ ခဲလၢာ်လီၤ.

ဂ. သ့ၣ်ပျဲအတာ်ဖိတာ်လံၤလၢတာ်ကသူအိၤလၢဟံၣ်အဂီၢ်တဖၣ်

- (၁) လၢတာ်ထူစံာ်ထူပွဲၤတာ်သ့ၣ်ပျဲဖျးအဂီၢ် သ့ၣ်ပဟံၣ်တဟ် သ့ၣ်အဂၤခဲလၢာ်န့ၣ် တာ်ကျိၤဟံးန့ၣ်အိၤလၢ တာ်ကမၤတာ် ထူစံာ်ထူပွဲၤ အခွဲးအိၣ်လီၤ.
- (၂) လၢတာ်ကသူအိၤလၢဟံၣ်ဃီအဂီၢ် သ့ၣ်မ့ၢ်ဃီၣ်တဖၣ်န့ၣ် သ့ၣ်ပဟံၣ်, သ့ၣ်ဖျး, သ့ၣ်ပဒီးတဟ် တာ်မးန့ၣ်ဟံးန့ၣ်အိၤသ့ ဝဲလီၤ. တ လိၣ်တာ်ဟ့ၣ်တာ်ခိတာ်သွဲဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ် တာ်ကဘၣ်ဟံးန့ၣ်တာ်အခွဲးဒ်တာ်လိၣ်ဘၣ်အိၤအသိးန့ၣ်လီၤ. ပစံးဒၣ် ကလိာ် ဖဲပျဲကျိၤအချၢ န့ၣ် လၢတာ်ကဖိတကၣ်သံအဂီၢ်မ့ၢ်ဂုၤ, တာ်မးမ့ၢ်ကျိၤဝဲကျိၤတာ်မးအဂၤတဖၣ်မ့ၢ်ဂုၤ, တာ်မ့ၢ်မး အိၣ်တာ်ဆါတာ်ပုၤသ့ၣ်မ့ၢ်သၢပူၤ ဒ်တာ်ဟ် ပနီၣ်ဝဲတာ်ခိတာ်သွဲအိၣ်အသိး တာ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အိၤလီၤ.

ဃ. တာ်ကုၢ်သ့ၣ်လးလၢတာ်ကဆါအိၣ်အိၤအဂီၢ်တဖၣ်

တာ်မးတာ်ကုၢ်သ့ၣ်လးအတာ်မးန့ၣ် မ့ၢ်တာ်လၢအမးလၢာ်ဂီၤသ့ၣ်ပျဲဒိၣ်မးလီၤ. တာ်ဂုၢ်တခီ သ့ၣ်လၢအဒိၣ်ထီၣ် အဖၢတဖၣ်န့ၣ် တာ်ကျိၤလီၤဃံာ်အိၤဒီးတာ်ကုၢ်သ့ၣ်လးအသိးလီၤ. သ့ၣ်ပဟံၣ်, သ့ၣ်ဖျးအသံသိ ဒီးပဒီးအသံသိတဖၣ်န့ၣ် တာ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢ တာ်က ကုၢ်သ့ၣ်လးဘၣ်. တာ်ကုၢ်သ့ၣ်လးန့ၣ် တာ်ကဘၣ်မးအိၤဒ် တာ်သိၣ်တာ်သီအိၣ်လၢလၢာ်အသိးလီၤ.

- (၁) လဲၣ်စ့ၣ်မ့ၢ်တအိၣ်န့ၣ် တာ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢ တာ်ကကုၢ်သ့ၣ်လးဘၣ်.
- (၂) တာ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးကုၢ်သ့ၣ်လးန့ၣ် တာ်ကဘၣ်လဲၤတံထီၣ်လဲၣ်စ့ၣ်ဖဲ ကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်ပျဲဝဲကျိၤမူဒါခိၣ်အဝဲဒၣ်ဒါးလီၤ.
- (၃) လၢလံာ်ပတံထီၣ်အပူၤ တာ်ကဘၣ်ပာ်ပျီစ့ၢ်ကီး တာ်ကုၢ်သ့ၣ်လးအလီၢ်တဖၣ်လီၤ.
- (၄) သ့ၣ်လၢတာ်ကကျိၤလီၤဃံာ်အိၤတဖၣ်န့ၣ် တာ်တဘၣ်မးဘၣ်ဒ်သ့ၣ်အဂုၤအဂၤတဖၣ်ဘၣ်.

- (၅) သွပ်ဖူအယုထီ, ပဒီးအယုထီ, (နတ်သတ်)တဖန် တာ်တဘဉ်ကုာ်သွဲလဲးဘဉ်. သွပ်လာတာ်ဆါအီတန့ၢ်တဖန် ဒ်အမ့ၢ် အိဉ်လဲၤ နးသး သွပ်ဖူအယုထီတဖန်န့ၢ် တာ်ဟ့ၢ်အခွဲးလာ တာ်ကကုာ်သွဲလဲးလီၤ.
- (၆) သွပ်န့ၢ်အုဉ်တဖန်လာတာ်တကြီအီန့ၢ် ကီၢ်ရှဉ်သွပ်ပုၤမူဒါခိဉ်ဝဲၤဒါးဟံပနီဉ်လီၤဆီအီအိဉ်ဝဲၤလာအမိၢ်ပုၤလာ အခိဉ်န့ၢ် တာ်တဘဉ်ကုာ်သွဲလဲးဘဉ်.
- (၇) တာ်မဟးဂီၤကလီသ့ၣ်ထုဉ်တဖန်န့ၢ် တာ်ကဘဉ်ပာ်သ့ၣ်ပာ်သးဒီးဟးဆွဲးအီလီၤ.
- (၈) တာ်ကုာ်သွဲလဲးအလဲဉ်စ့ၣ်မ့ၢ်လာာ်ဝဲန့ၢ် တာ်ကဘဉ်ဆုၢ်ကွဲးအီဆူ ကီၢ်ဆဉ်သွပ်ပုၤဝဲၤကျိၤမူဒါခိဉ်အဝဲၤဒါးလာအဘဉ်ဃးလာသၢသီအတီၢ်ပုၤလီၤ.
- (၉) တာ်မ့ၢ်လဲၤခိဉ်ပတၢ်တာ်သိဉ်တာ်သီလာထးတဖန်သၢပုၤလာတာ်ကတူၢ်ဘဉ်တာ်ဟံးန့ၢ်အရူဒ်သွပ်ပုၤတာ်ဘျါအိဉ်ဝဲ အသိးန့ၢ်လီၤ.

တီၢ်နီဉ် - ဒ်အကီၢ်ရှဉ်တာ်အိဉ်သးအိဉ်ဝဲအသိး တာ်ကုာ်သွဲလဲးအတၢ်မၤန့ၢ် တာ်ကြီအီသ့လီၤ.

၂. ပျံၤကွီၤအပုၤတဖန်

က. တာ်ဘျဉ်တာ်ဘါအသရိဉ်တဖန်, တာ်သိဉ်လိကွီတဖန်ဒီးတီၤတဖန်

လာတာ်ကမၤတာ်သ့ၣ်တဖန်အံၤအဂီၢ် သးပုၤလာအဘဉ်ဃးဒီးဟီဉ်ကဝီၤတဖန်န့ၢ် ကဘဉ်ပတံထီဉ် ခိဖျိကီၢ်ဆဉ် သွပ်ပုၤဝဲၤကျိၤမူဒါခိဉ်အဝဲၤဒါးဝဲၤ ကီၢ်ဆဉ်သွပ်ပုၤဝဲၤကျိၤမူဒါခိဉ်ကဘဉ်ဆုၢ်ပတံထီဉ်ဆူကီၢ်ရှဉ်သွပ်ပုၤဝဲၤကျိၤမူဒါခိဉ် အဝဲၤဒါးလီၤ. ကီၢ်ရှဉ်မူ ဒါခိဉ် ဟ့ၣ်ဝဲသ့ၣ်မနုၤဂ့ၤ မနုၤဂ့ၤသ့ဝဲ(၁၅)တၢ်လာ တာ်အံၤအဂီၢ်သ့လီၤ. တာ်အံၤမ့ၢ်တလာဒ်သၢပုၤလာ တာ်ဃုကဒီးအီသ့ဝဲအသီ (၁၅)တၢ်လီၤ. သွပ်လာအအါန့ၢ် (၁၅)တၢ်တဖန်အံၤ တာ်ကဘဉ်ဟ့ၣ်တာ်ခိတာ်သွဲတတၢ်ဒ် ကီၢ်သုလုၤပဒိဉ်ပာ်ပနီဉ်တာ်ခိတာ်သွဲ အသိးလီၤ.

ခ. သွပ်ပုၤအတၢ်ဖိတာ်လံၤလာတာ်ကသူအီၤလာဟံဉ်ဃီအဂီၢ်တဖန်

- (၁) တာ်ထူစံဉ်မၤဝဲၤ- တာ်သ့ၣ်တဖန်အံၤအဂီၢ် သ့ၣ်ပဟံဉ်တပုၤ သ့ၣ်အဂၤတဖန်န့ၢ် လာတာ်ကမၤတာ်ထူစံဉ် အတၢ်ပီးတာ်လီတဖန်အဂီၢ် တလိဉ်တာ်ဟ့ၣ်တာ်ခိတာ်သွဲဘဉ်. ဒီးတာ်ကျိၤဟံးန့ၢ်အီသ့လီၤ ဘဉ်ဆဉ်တာ်ကဘဉ် တီဉ်ထီဉ်တာ်ဟ့ၣ်အခွဲးဆူကီၢ်ဆဉ် သွပ်ပုၤမူဒါခိဉ်အဝဲၤဒါးလီၤ. တာ်မ့ၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးန့ၢ် တာ်မၤအီၤတသ့ဘဉ်.
- (၂) တာ်မၤန့ၢ်သ့ၣ်မုဉ်ဃိဉ်တၢ်လာ တာ်ကသူအီၤလာဟံဉ်ဃီအဂီၢ်တဖန်- မ့ၢ်မ့ၢ်သ့ၣ်ပဟံဉ်, သ့ၣ်ဖူ, သ့ၣ်ပဒီးဘဉ်န့ၢ် တာ်ဟံးန့ၢ်ဝဲ အိဉ်လဲအယုထီအဒုတဖန် ဟံဉ်တဖျဉ် လုဉ်(၄)ခိဉ်သ့ဝဲဒဉ်လီၤ. တလိဉ်တာ်ဟ့ၣ်တာ်ခိတာ်သွဲဘဉ်. ဘဉ်ဆဉ်လာနီဉ်ဂံၢ် (၁)အဂီၢ် တာ်ကဘဉ်ဃုလံာ်ဟ့ၣ်တာ်အခွဲးလီၤ. တာ်ဟံးန့ၢ်အီမ့ၢ်အါန့ၢ်လုဉ်(၄)ခိဉ်သၢပုၤလာ တာ်ကဘဉ်ဟ့ၣ်တာ်ခိလုဉ်တခိအဂီၢ်လီၤ. သ့ၣ်မုဉ်တဖန်အံၤ မ့ၢ်ဒဉ်တာ်ကသူအီၤလာဟံဉ်ဃီအဂီၢ် အယိတာ် ဆါအိဉ်အီအခွဲးတအိဉ်ဘဉ်.
- (၃) တာ်အဂၤလာအလိဉ်လာဟံဉ်ဃီအဂီၢ်ဒ်အမ့ၢ် ဂ့ၢ် ဒီးတၢ်ခိတာ်ကဘဉ်တီဉ်ထီဉ်အီခိဖျိကီၢ်ဆဉ်သွပ်ပုၤမူဒါခိဉ်အဝဲၤ ဒါးဆူ ကီၢ်ရှဉ်သွပ်ပုၤဝဲၤဒါးမူဒါခိဉ်အဝဲၤဒါးလီၤ. ကီၢ်ရှဉ်သွပ်ပုၤမူဒါခိဉ်အံၤလာဟံဉ်တဖျဉ်အဂီၢ်တာ်ဟ့ၣ် အခွဲးထဲလဲဉ် ဒီးတာ်ကဘဉ်ကျိၤမၤန့ၢ်အီၤဖဲလဲဉ်တဖန်န့ၢ် ကဘဉ်ကွဲးထာ န့ၣ်ဝဲလီၤတာ်လီၤဆဲးပုၤဃုာ်ဒီးနံၤသီကတၢ်အဆါ ကတီၢ်န့ၢ်လီၤ.

၃. တၢ်အခွဲးအယၢ်လၢသ့ၣ်ပှၢ်အပှၢ်မၤတၢ်ဖိကြၢ်းဒီးန့ၣ်ဝဲတဖၣ် -

ပှၢ်ဆါအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် လၢတၢ်တတီၤတကြၢ်အပှၢ် တဟ့ၣ်ဝဲပှၢ်မၤတၢ်ဖိတဖၣ်လဲအလၢအပှၢ်ဘၣ်. ကဆိကစၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး ဒ်ပှၢ်ကူၣ်သ့ၣ်ဖိတဖၣ်စ့ၢ်ကိး တမၤန့ၣ်တၢ်အဘူးအလဲလၢပှၢ်ဘၣ်. ပှၢ်ဆါအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ဖဲအဟ့ၣ်ဝဲကဆိအလဲဒီးပှၢ်မၤတၢ်ဖိအလဲအခါ တဒူးဃုာ်ဝဲသ့ၣ်အတၢ်ထီၣ်တၢ်ဒူးဘၣ်ဃး သ့ၣ်ပှၢ်အနါဖါဘၣ်ဒီး ဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ဘူးတၢ်လဲလိၤ တုၤအဝဲသ့ၣ်ဆါဝဲတခါ တၢ်ထီၣ်တၢ်ဒူးဃုာ်အိၣ်လၢာ်လိၤ. မ့ၢ်လၢတၢ်န့ၣ်အယံၤ ပှၢ်ဆါအိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲကဆိအလဲဒီး ပှၢ်မၤတၢ်ဖိအတၢ်မၤအလဲတဖၣ် ဒ်အဝဲသ့ၣ်ကြၢ်းမၤန့ၣ်ဝဲအသိးလိၤ. တၢ်မ့ၢ်တပိာ်ထွဲမၤထွဲအိၣ်ဒ်အံၤသၢပှၢ် သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤကဟ့ၣ်ဝဲအတၢ်ကမၢ် ဒ်အကြၢ်းဝဲအသိးလိၤ.

- (က)ဖဲတၢ်ထီၣ်သ့ၣ်အခါ တၢ်တဘၣ်ပာ်တ့ၢ်သ့ၣ်အနါဖါအိၣ်တၢ်အလိာ်ဘၣ်. ဒ်သ့ၣ်ဒ်ဘိအထီၣ်အိၣ်အသိးတၢ်ကဘၣ်ထီၣ်အိၣ်လိၤ.
- (ခ) တၢ်ကူးတဲာ်သ့ၣ်အဘူးအလဲန့ၣ် သ့ၣ်တပှၢ်ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲ(၄၀၀)ကူး လၢပှၢ်မၤတၢ်ဖိအဂီၢ်လိၤ.
- (ဂ) လၢကဆိထူးသ့ၣ်အလဲတခါတၢ်ဘၣ်ကွၢ်တၢ်လိာ်အယံၤအဘူးဝဲ ပှၢ်ဆါအိၣ်သ့ၣ်ဖိတဖၣ်ဒီးကဆိကစၢ်တဖၣ်ကဘၣ်ဆါ တဲာ်ဝဲတၢ်ထူးသ့ၣ် (၁)တၢ်အလဲန့ၣ်လိၤ.

အဆၢဒိၣ် ၅

သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤတၢ်ကရၢကရိတၢ်ဘျၢသဲစးဒီး လၢတၢ်အံၤအဖိခိၣ်တၢ်ပာ်သး

အကူၣ် ၁

- က။ လၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ထံကီၢ်တဘၣ်အဂီၢ် တၢ်မၤမိာ်ပှၢ်တဖၣ်လၢအမ့ၢ် ထံရှၢ်ကီၢ်သဲး. မ့ၢ်ကျိၤဝဲကွၢ်, ပှၢ်ဂ့ၢ်ဝဲ, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးကလုာ်ဂ့ၢ်ဝဲတဖၣ်အံၤ တၢ်ဘၣ်ပာ်ပနီၣ်အိၣ်စ့ၢ်စ့ၢ်ဒီးတၢ်ကဘၣ်မၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်လိၤ.
- ခ။ ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ပဒိၣ်အံၤ မ့ၢ်ပှၢ်လၢအပၤထံကီၢ်ဒ်ဘၣ်အပှၢ် တၢ်အိၣ်ဖဲလဲၣ် တၢ်သးသမူအိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်, တအိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်လိၤ.
- ဂ။ လၢတၢ်ပၤဘၣ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤပာ်ကဝီၤအပှၢ် ပာ်ကဝီၤစ့ၢ်စ့ၢ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ်ပာ်ပနီၣ်အိၣ်လၢအဘၣ်ဃးဒီး သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤန့ၣ်လိၤ. လၢတၢ်လိာ်ဒ်အံၤတဖၣ်အပှၢ် သ့ၣ်ပှၢ်ကစၢ်ကလိထံကျိထံကွၢ်, နိၣ်ဒီးကမၢ်တဖၣ်ပာ်ဝဲဒ်လိၤ.
- ဃ။ တၢ်လၢအအိၣ်ဖဲကစၢ်ကလိ, သ့ၣ်ပှၢ်, ထံကျိထံကွၢ်, နိၣ်, ကမၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အပှၢ်လၢအမ့ၢ် သ့ၣ်ထုၣ်တၢ်ဘိဒီး တၢ်အမ့ၢ်အထုၣ်ခဲလၢာ်န့ၣ် ဘျးစဲလိာ်အသးဝဲ တၢ်လၢအဟးထီၣ်လၢသ့ၣ်ပှၢ်ခဲလၢာ်ပာ်ဝဲတကးဘၣ်ထံ, ပာ်ခိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်တုၤလၢအပှၢ်ခဲလၢာ်ပာ်ဝဲဒ်လိၤ.
- င။ ဝဲကျိၤအဝဲအံၤဒ်အမ့ၢ် ဝဲကျိၤလိၤဆိတခါအသိး တၢ်ကရၢကရိသ့ၣ်ထီၣ်အိၣ်ဒ်လၢအသိးလိၤ.

လိာ်ခၢၣ်သးသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤမူဒါခိၣ်ဒီးကီၢ်ရှုၣ်ကီၢ်ဆၣ်သ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျိၤမူဒါခိၣ်အပတီၢ်ပတီၢ်တဖၣ်လိၤ. လိာ်ခၢၣ်သးသ့ၣ်ပှၢ်မူဒါခိၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ မူဒါခိၣ်အပတီၢ်ထီၣ်တၢ်တဂၤလၢဝဲကျိၤအဂီၢ်ဒီး တၢ်မၤလၢအဘၣ်ဃးဒီးဝဲကျိၤ အံၤအဂီၢ်ခဲလၢာ်လၢတၢ်ပာ်ပနီၣ်အိၣ်သၢကူၣ်အံၤ အဝဲပၤဆုာ်ဝဲဒ်လိၤ.

- (၁) ပါဆွါပါပြေးထိရီဂိုဝီ
- (၂) တာ်ခိတာ်သွဲဝဲကျဲးဝဲဒဲး
- (၃) တာ်ထိတ်တာ်ဒူးဟိတ်ခိတ်ဒီးတာ်ဂါယာ်ကတိယာ်ဆုတ်ဖိကိတ်ဖိတဖု်လီၤ

ဘၣ်ဃးတာ်မၤသ့ၣ်တဖု်အံၤတာ်နီၤဖးကဒီးအိၤဆူတာ်မၤအကုၣ်(၄)ကုၣ်လီၤ.

- (၁) တာ်ထူးထီၣ်သ့ၣ်တာ်မၤတဖု်
- (၂) တာ်ကဟုကယာ်ကွၢ်ထွဲဒီးမၤဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်က့ၤသ့ၣ်ပှၢ်
- (၃) တာ်ကဟုကယာ်ကွၢ်ထွဲက့ၤသ့ၣ်ပှၢ်ဒီးဆုတ်ဖိကိတ်ဖိတဖု်
- (၄) တာ်ဖိတ်ကဆိတာ်မၤတဖု်

တာ်လၢသ့ၣ်ပှၢ်ဝဲကျဲးအံၤ မ့ၢ်ဝဲဝဲကျဲးတဘိလၢကျိၣ်စ့အတာ်ဟဲန့ၣ်ဂုၤလၢ ထံကိတ်ပဒိတ်အဂီၢ်လီၤ. လၢတာ်ထူးထီၣ်သ့ၣ်တဖု် အပူၤ အလီၢ်အိတ်လၢ တာ်တဘၣ်မၤဟးဂုၢ်ဟးဂီၢ်တာ်ဘၣ်. ဒ်သိးပှၢ်ဒိတ်ကလုာ်အမ့ၢ် ကျိၣ်ဝဲကျဲးတာ်မၤရဲၣ်ကျဲးကလဲၤအသး ဘၣ်ဘျိးဘၣ်ဒါအဂီၢ် တာ်မၤတာ်ထူးထီၣ်သ့ၣ်အတာ်သုတာ်စွဲလၢတာ်ကသုကစွဲအိၤအဂီၢ်တဖု်န့ၣ်တာ်ကြါးအိတ်ဒီး တာ်တူၢ်ခိတ် ပာ်သးဒ်လၢအသိးလီၤ.

အကုၣ် ၂

တာ်ဟံးသးတဖု်

- (၁) ဒ်သူးဂုၢ်ဝီအံၤ မ့ၢ်ဝဲထံၣ်ကိတ်သဲးအတာ်ပိာ်ထွဲအသိး ထံၣ်ကိတ်သဲးစ့ၢ်မ့ၢ်ဒုၣ်မ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲကျဲးအတာ်ပိာ်ထွဲလီၤ. ပဝဲကညိတကလုာ်အံၤ လၢတာ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲာ်ဒုၣ်ဒါဒီး ဒူးအိၤလၢစုကဝဲတာ်ဒူးလၢ (၆၁)နံၣ်အကတီၢ် ကလုာ်ဂုၢ်ဝီ, မ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲကျဲးကွၢ်ဒီး ထံၣ်ကိတ်သဲးတဖု် ကသဘျထီၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်ပတာ်န့ၣ်လီၤတာ်ဒူးလီၤ. တာ်ဒူးတဖု်အံၤ မ့ၢ်တာ်ဒူးလၢအတီအရါအသိ တယံာ်ဘၣ်ဒီးပကမၤန့ၢ်ဝဲတာ်မၤန့ၢ်သ့ၣ်ပှၢ်ကတၢ်လီၤ.
- (၂) ဒုၣ်ဒါအံၤဒူးပှၢ်လၢ သူးဂုၢ်ဝီတကဟုန့ၣ် မ့ၢ်ဒုၣ်ထံၣ်ကိတ်သဲးအတာ်ပိာ်ထွဲလီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး ထံၣ်ကိတ်သဲးအံၤ မ့ၢ်ဒုၣ်မ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲကျဲးအတာ်ပိာ်ထွဲအသိ, ဒုၣ်ဒါအံၤဒ်သိးတဟံးန့ၢ်အိတ်တုာ်အိတ်ကလီၤဆူးသ့ၣ်အိတ်ညုာ်ဝဲပပှၢ်ကလုာ် ပဖံပဖုအတာ်ထူး တာ်တီၤလၢအမ့ၢ် သ့ၣ်ပဟံာ်, စၢၢ်ထးလၢဂီၢ်လုတဖု်, ဘုဟုတဖု်အဂီၢ်ဒူးပှၢ်အသိ ပဝဲသ့ၣ်တဖု်အံၤပကဘၣ်ခိတ်ဆၢဒူးဆၢအိၤလၢထံၣ်ကိတ်သဲးတကဟုန့ၣ်လီၤ. လၢတာ်အံၤအဖိခိတ်ပဝဲကညိဖိတဖု်ဒီး ပှၢ်မၤတာ်ထံဖိကိတ်ဖိကမ့ၢ်တဖု်န့ၣ် ပကဘၣ်တူၢ်ဘၣ်လံာ်တာ်လီၤ. ဆူညါတယံာ်လၢဘၣ်အဆၢကတီၢ် ဒုၣ်ဒါအဝဲအံၤ ကဘၣ်လီၤပှၢ်ဝဲသပှၢ်ကတၢ်လီၤ.
- (၃) မ့ၢ်မဆါတနံၣ်ညါအံၤ ဒုၣ်ဒါအထံၣ်ကိတ်သဲးဒီးသူးဂုၢ်ဝီတဖု် ဒ်သိးအတာ်အိတ်မူဒဲးဘးကထီအဂီၢ် ဂုၢ်ကျဲးစးဝဲလၢမ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲကျဲးတကဟုလၢအမ့ၢ် တာ်ဂုၢ်န့ၢ်ဝဲပသ့ၣ်ပဟံာ်တဖု်, သ့ၣ်ကိာ်တဖု်လၢကညိကိတ်စဲၣ်အပူၤဃုာ်ဒီး ဟိတ်ကဝီအဂီၢ်တဖု်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်ပဟံာ်တဖု်လၢအဂုၢ်န့ၢ်ဝဲအံၤ အဝဲသ့ၣ်ဆါအိတ်ကွၢ်ဝဲဆူ ထံကကိတ်ဂၤလၢ တာ်အလုာ်အပူၤဒိတ်ခိတ်လီၤ. ခိဖျိကျဲးဒ်အံၤ အဝဲသ့ၣ်မၤပှၢ်ထီၣ်ဝဲ အဂီၢ်အဘါဒီး ဒူးပှၢ်ဆူညါန့ၢ်ဝဲအသိ, သ့ၣ်ပဟံာ်လၢအမ့ၢ် တာ်အကါဒိတ်လၢမ့ၢ် ကျိၣ်ဝဲကျဲးအဂီၢ်အံၤ ဒ်သိးအသုတတုၤဆူဒုၣ်ဒါအစုပူၤတဂုၤအဂီၢ်မူဒါအိတ်ဝဲလၢပဝဲကညိကလုာ်ဖိဒီးပှၢ်မၤတာ်ထံဖိ ကိတ်ဖိခဲလၢာ်အစုပူၤန့ၣ်လီၤ. တာ်အံၤမ့ၢ်ဝဲပတာ်ဟံးသးလၢတာ်ဂုၢ်အံၤအဖိခိတ်လီၤ.

အတိတ်မတဖန်လီ၊ တၢ်အမူးလၢတၢ် မၤန့ၢ်အိၤတဖန်န့ၢ် ကဘၣ်မ့ၢ်ဒၣ်ထံကီၢ်ပဒိၣ်အကျိၣ်အစ့လီ၊

- (၃) တၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တၢ်ထုးထီၣ်သ့ၣ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤ ပှၤနီၢ်တကဖၣ်စ့ၣ်ဟံၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်အသးလၢတၢ်ထဲ သိးတုၤသိးလိာ်သးအပူၤ လၢတၢ်ဘျုး လီၤကျိၣ်ဘျုးလီၤစ့အဂီၢ်ဝံၤ တၢ်မၤသကိးအိၤန့ၢ်လီ၊ တၢ်အမူးလၢတၢ်မၤန့ၢ် အိၤတဖန်န့ၢ် တၢ်နီၤလီၤဟံးန့ၢ်သကိးအိၤလီၤ ဘၣ်ဃးတၢ်မၤ အံၤအလဲၣ်စ့ၣ်န့ၢ် တၢ်ကဘၣ်ပတံထီၣ်အိၤဖဲသ့ၣ်ပှၤ ဝဲၤကျိၣ်လၢအဘၣ်ဃးအိၤတဖန်အအိၣ်လီၤ တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢတၢ်ကမၤအဂီၢ်န့ၢ်အိၣ်ဖဲ အဆၢဒိၣ်(၂) နီၣ်ဂံၢ် (၈,၉) န့ၢ်လီၤ

အကူၣ် ၄

တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်တၢ်ခိတၢ်သွဲအလုၢ်အပူၤဘၣ်ဃးသ့ၣ်ပှၤတဖန်

ဘၣ်ဃးသ့ၣ်ပှၤအတၢ်ခိတၢ်သွဲလၢ တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အိၤထဲလဲၣ်သ့ၣ်တဖန်န့ၢ် ဒ်တၢ်ကွၢ်ထွဲတၢ်ခိတၢ်သွဲဒီး တၢ်ဟံၣ်လီၤ တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုး သဲစးအကျဲအိၣ်ဝဲအသိး တၢ်ကဘၣ်လူၤပိာ်မၤထွဲအိၤလီၤ

အကူၣ် ၅

တၢ်ဖိၣ်ကဆိအတၢ်မၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖန်

တၢ်ဖိၣ်ကဆိမံၤအတၢ်မၤ

- (၁) ကဆိမံၤတဖန်န့ၢ် လၢတၢ်ကဖိၣ်အိၤလၢ (သိၣ်) အဂီၢ် တၢ်ကဘၣ်ပတံထီၣ်လဲၣ်စ့ၣ်လီၤ
- (၂) တၢ်ကဘၣ်ပတံထီၣ်အိၤအပတီၢ်ပတီၢ် ဖဲခဲၣ်အဲၣ်ယုၣ် ကီၢ်ရၣ်အဝဲၤဒၢးလီၤ တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလံာ်အုၣ်သးအံၤ ဖဲတၢ်ပတံထီၣ်အိၤ အခါ တၢ်ကသ့ၣ်စ့(၅၀၀)ကူးဖဲကီၢ်ရၣ်အစ့တၢ်ပူၤလီၤ တၢ်သ့ၣ်စ့အခွၢ်လၢတၢ်မၤန့ၢ် အိၤန့ၢ်တၢ်ကဘၣ်ဟံၣ်ဖျိၣ်အိၤဒီး လံာ်ပတံထီၣ်တၢ်ဒီး တၢ်ကဘၣ်တီၣ်ထီၣ်အိၤလီၤ
- (၃) တၢ်ကမၤန့ၢ်လံာ်အုၣ်သးလၢတၢ်ကဖိၣ်ကဆိအဂီၢ်န့ၢ် လၢလံာ်ပတံထီၣ်အပူၤတၢ်ကဘၣ်ဟံၣ်ဖျိၣ်ဃုာ်စ့ၣ်ကိး ဟံၣ်ကဝီၤလၢတၢ် ကဖိၣ်ကဆိ အဟံၣ်ခိၣ်ဂီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲး အိၣ်ဃုာ်ဒီးအလဲၣ်အထီ အတၢ်ထီၣ်တၢ်ဒူးတဖန်ဝံၤ တၢ်ကဘၣ်ပတံထီၣ်အိၤလီၤ
- (၄) လံာ်အုၣ်သးလၢတၢ်ပတံန့ၢ်အိၤအံၤ တၢ်ဆၢကတီၢ်ကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲ (၁)နီၣ်အဂီၢ်လီၤ
- (၅) တၢ်ဟံးန့ၢ်လံာ်အုၣ်သးဝံၤအလီၢ်ခံ လၢတနီၣ်အတီၢ်ပူၤ တၢ်တုၤထီၣ်(သိၣ်) မ့ၢ်တန့ၢ်သၢပျုၤ ဒ်အလီၢ်အိၣ်အသိး တၢ်ကဘၣ်ပတံထီၣ်ကဒီးအိၤလီၤ တၢ်ပတံထီၣ်တၢ်တဘျီအံၤကဘၣ်မ့ၢ်ဝဲဖဲ လံာ်အုၣ်သးတနီၣ်အသးသမူတချုး လၢာ် အဆၢကတီၢ် လီၤ
- (၆) တုၤမ့ၢ်တၢ်ဘျီကဆိအ (သိၣ်) ဝံၤဖဲဒီးဖဲတၢ်ကဘၣ်ဝီၤန့ၢ်ကဆိတဖန်ဆူ (သိၣ်) ပူၤအဆၢကတီၢ် တၢ်ကဘၣ်ဒူး သ့ၣ်ညါဆိသ့ၣ်ပှၤဝဲၤကျိၣ်လၢ တၢ်ဂ့ၢ်အံၤမံးတၢ်ဝီၤသ့ၣ်န့ၢ်ကဆိတဖန်သ့ၣ်လီၤ
- (၇) တုၤမ့ၢ်တၢ်ဝီၤသ့ၣ်န့ၢ်ကဆိဝံၤဒီး ကဆိလၢအအိၣ်(၄)ပုၣ်ဆူအဖိခိၣ်တဖန် တၢ်မၤန့ၢ်အိၤပျဲၤဒုအဂ့ၢ်န့ၢ်တၢ်ကဘၣ် တီၣ်ထီၣ်ဟံၣ်ဖျိၣ်အိၤလီၤ

- (၈) ပုလဲအဖွဲ့ကဆီတဖန်နှင့် လာ(၇)သီအတီပူ ကဘဉ်ဒုးသုဉ်ညါဝဲပဒိဉ်တၢ်ကူစါယါဘျါဆၢဖိကီဖိအဝဲကျဲလၢ တၢ်က ဟဲကွၢ်အိအဂီၢ်လီၤ
 - (၉) ကဆီလၢတၢ်ဖိဉ်န့ၢ်အိတဖန်န့ၢ်တဒုန့ၢ် တၢ်ကဘဉ်ဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သွဲစ့ (၅၀၀၀)ကွးဆူပဒိဉ်အအိဉ်လီၤ
 - (၁၀) ကဆီလၢတၢ်ဖိဉ်န့ၢ်အိတဖန်အံၤ ဖဲတၢ်ကွၢ်ကွၢ်အိအဆၢကတီၢ် မ့ၢ်လၢတၢ်ကဟုကယၢ်အိတသ့အယံ မ့ၢ်သံဝဲန့ၢ် ကဆီလၢအသံတဒုအဂီၢ် တၢ်ကဘဉ်ဟ့ၣ်ပဒိဉ်စ့အိဉ်လီၤ (၅၀၀၀)ကွးလီၤ
 - (၁၁) ကဆီလၢတၢ်ဖိဉ်န့ၢ်အိမဲလၢၣ် မ့ၢ်အိဉ်အဒုတဆံသၢပျၢၤ တဒုဒုဖဲပဒိဉ်ဘဉ်သးန့ၢ် တၢ်ကဘဉ်ဆါန့ၢ်အိ ခိဆၢကတီၢ်အ လုၢ်အပူၤ အိဉ်ဝဲအသိးလီၤ
 - (၁၂) ကဆီလၢတၢ်ဖိဉ်န့ၢ်အိတဖန်န့ၢ် တၢ်ကဘဉ်ထီဉ်ဒီးတ့ၤယုာ်အဂီၢ်တၢ်ကဘဉ်တီဉ်ထီဉ်ပာ်ဖျါအိလၢလံာ်အုဉ် သးအဂီၢ်လီၤ
 - (၁၃) လၢကဆီလံာ်အုဉ်သးအပူၤ တၢ်ဘဉ်ကွဲးဒါန့ၢ်ဝဲကဆီအမံၤ အမိၢ်, အဖါ, အနီၢ်ထီ, အတဝီ, အသးန့ၢ် အိဉ်ဆံး အါလဲာ်တဖန်ဒီး တၢ်ကဘဉ်ကွဲးပာ်ဖျါစ့ၢ် အပျီၢ်, အမဲာ်ချံ, အနာ်, အမဲာ်, အဖံးဘုဉ်, အခိဉ်, အမဲတဖန်အိဉ်အသး ဒ်လဲာ် အဂ့ၢ်တဖန်လၢလၢပွဲၤပွဲၤလီၤ
 - (၁၄) ကဆီလၢတၢ်ဖိဉ်န့ၢ်အိတဖန်အံၤ မ့ၢ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်ကလုာ်ကလုာ်အယံ မ့ၢ်သံကွံာ်ဝဲန့ၢ် ဒ်သိးပဒိဉ်တၢ်ယါဘျါဆၢဖိ ကီဖိဝဲကျဲလၢ လဲၤကွၢ်ကသ့အဂီၢ် တၢ်ကဘဉ်တီဉ်ထီဉ်ပာ်ဖျါအိဆူသ့ၣ်ပုၤဝဲကျဲလၢအဘဉ်ဃးတဖန်လီၤ
- တုၤမ့ၢ်တၢ်ကူဆါ ယါဘျါဆၢဖိကီဖိဝဲကျဲလဲၤကွၢ် သမံသမိးအိတံၤမး ကဆီလၢအသံအံၤ တၢ်ကဘဉ်အုဉ် လီၤဘါဘါအိဂုၤဂုၤဘဉ်ဘဉ်လီၤ

ခွၢ်အိဉ်ယုာ်သ့ၣ်ပုၤတၢ်မၤရဲၣ်ကျဲအဝဲအံၤ ဒ်သိးကဂုၤထီဉ်တဆီဘဉ်တဆီအဂီၢ် ကီၢ်ရၢၣ်ကီၢ်ဆၢသ့ၣ်ပုၤမူဒါခိဉ်လၢ အဘဉ်ဃးတဆီဘဉ်တဆီတဖန် ဒ်အတၢ်သ့ၣ်ညါဒီးအတၢ်သ့တၢ်ဘဉ်အိဉ်ဝဲအဂုၤကတၢ်အသိး ကဘဉ်မၤသကိးဝဲဒီး ပုၤမၤတၢ်ဖိတဖန်န့ၢ်လီၤ

လၢတၢ်မၤကလဲၤထီဉ်လဲၤထီဒီးတၢ်မၤနၢၤကန့ၢ်အဂီၢ် တၢ်မၤကိးမံၤဒဲး တၢ်ကဘဉ်မၤအိလီၤတၢ်လီၤဆဲး ဒ်ကီၢ်ရၢၣ်ဒုာ် ဝဲစုာ်စုာ်တၢ် အိဉ်သး အိဉ်ဝဲအသိးန့ၢ်လီၤ ဘဉ်ဆၢတၢ်မၤတဖန်အံၤ တဘဉ်ဘဉ်ဒိဂံၢ်ခိဉ်ထံးအမူၢ်တဖန်ဘဉ်, ခွၢ်အိဉ်ယုာ်လီၢ်ခၢၣ် သးသ့ၣ်ပုၤဝဲကျဲလဲၤကွၢ်ကိး လၢတၢ်မၤကလဲၤ တၢ်မၤကိးမံၤဒဲးလီၤတၢ်လီၤဆဲးအဂီၢ် ဒ်တၢ်လိဉ်အိဉ်ဝဲအသိး ကသးကျဲလဲၤဒီးကန့ၢ် လီၤဝဲတၢ်န့ၢ်လီၤတဖန်လီၤ

